

PODSTAWA PROGRAMOWA

KATECHEZY KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

Dokument został przyjęty podczas 313 zebrania plenarnego
Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu w dniu 20 czerwca 2001 r.

WPROWADZENIE

Kościół świadomy swego posłannictwa głoszenia wszystkim ludziom Dobrej Nowiny o zbawieniu stara się to zadanie wypełniać wszystkimi dostępnymi mu sposobami. Ten proces, którego istotnym momentem jest posługa słowa Bożego, realizuje się przez pierwsze głoszenie, tzn. przepowiadanie misyjne, katechezę przed- i pochrzcielną, posługę liturgiczną, katechetyczną i teologiczną (por. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* 49-52. Odtąd DOK). Wszystkie te formy posługi słowa są ze swej istoty aktem całego Kościoła, który ożywiany mocą Ducha Świętego ukazuje światu jedyność i powszechność posłania Jezusa Chrystusa (por. DOK 78). Treścią tak rozumianej posługi Kościoła jest wiara w nieogarnionego Boga, który w Jezusie Chrystusie, Synu Bożym, wszedł w historię ludzi, przyjął ich sposób życia do tego stopnia, że stał się do nich podobny we wszystkim oprócz grzechu po to, aby doprowadzić do zawarcia nowego i ostatecznego przymierza między Bogiem i ludźmi (por. DOK 41). Te treści wiary Kościół czerpie z Bożego objawienia (por. DOK 94). Kieruje się przy tym zasadą teologicznej ciągłości Biblii: jeden Bóg, jeden plan zbawienia, jedna wiara ukierunkowana na jednego zbawiciela człowieka – Jezusa Chrystusa.

Adresatami przepowiadania Dobrej Nowiny są zarówno niewierzący, jak i ci, którzy żyją w stanie obojętności religijnej (DOK 61). Wobec tych osób katechetyczna posługa przybiera postać pierwszego głoszenia zbawczego orędzia Jezusa Chrystusa i wspiera ich w podejmowaniu decyzji kształtowania życia opartego na zasadach ewangelicznych (por. DOK 53). Poza działalnością ewangelizacyjną skierowaną do niewierzących Kościół zwraca się z Dobrą Nowiną także do tych, którzy już uwierzyli i zdecydowali się należeć do Jezusa Chrystusa. W tym przypadku katecheza przejmuje funkcję wprowadzania w pełnię życia chrześcijańskiego. Nazywa się ją katechezą wtajemniczenia. Jej zadaniem jest doprowadzenie człowieka nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości (por. DOK 80). Ta ostatnia postać katechezy staje się ważnym ogniwem między działaniem misyjnym Kościoła, którego istotą jest wzywanie do wiary, oraz działaniem duszpasterskim, które wspiera wiarę wspólnoty chrześcijańskiej (DOK 64). Stąd też wszelkie inicjatywy Kościoła powinny wspierać człowieka w jego upodabnianiu się do Jezusa i włączaniu do wspólnoty Jego uczniów. Wspólnota ta swą wiarę wyznaje, celebruje i o niej świadczy (por. DOK 67-68).

Kościół w Polsce wypełnia na różne sposoby i w różnych miejscach zadanie głoszenia Dobrej Nowiny. Ma ono miejsce w rodzinie, w parafii, a także w szkole. Natomiast jej adresatami czyni dorosłych, dzieci i młodzież. Katecheza dzieci i młodzieży po roku 1990 przybrała postać głównie nauczania w szkole. Mniej uwagi poświęca się natomiast katechezie dorosłych i katechezie parafialnej.

Charakterystycznym dla katechezy szkolnej zjawiskiem jest to, że zarówno uczestnicząca w niej młodzież, jak też i dzieci prezentują dość zróżnicowany poziom zainteresowania Ewangelią, a w konsekwencji poziom życia religijnego. Można też zauważyć, że wiele osób korzystających ze szkolnej katechezy nie osiągnęło jeszcze dojrzałości odpowiedniej swojemu wiekowi. Nie sprzyja to podejmowaniu ważnych życiowych decyzji, a także utrudnia prowadzenie katechezy w szkole. W związku z tym katecheza szkolna niejednokrotnie przybiera bardziej postać procesów ewangelizacyjnych – pierwszego zainteresowania Jezusem Chrystusem i Jego Dobrą Nowiną, mniej natomiast katechezy wtajemniczenia chrześcijańskiego.

Nauka religii w szkole nie wyczerpuje w pełni zadań stawianych przed katechezą (por. DOK 73), dlatego konieczne jest jej uzupełnienie katechezą w rodzinie i w parafii. Jej uzupełnieniem i kontynuacją winny stawać się inne kierunki duszpasterstwa

katechetycznego dzieci, młodzieży i dorosłych. Dlatego możemy co najwyżej mówić, że nauka religii w polskiej szkole jest jednym z wielu elementów składowych całościowej postługi słowa w Kościele.

Adresatami *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* są przede wszystkim twórcy programów nauczania religii. Zadaniem takich programów będzie skonkretyzowanie założeń przyjętych w niniejszej *Podstawie* po to, aby katecheza wprowadzała w życie religijne (przedszkole), kierowała inicjacją w sakramenty pokuty, pojednania i Eucharystii (kl. 1-3), odsłaniała historię zbawienia (kl. 4-6), prowadziła do rozumnego wyznawania wiary i je wspierała (gimnazjum) i wreszcie umożliwiała dawanie świadectwa życia chrześcijańskiego (szkoły ponadgimnazjalne). Te same zadania oraz oczekiwania wiążą się z prowadzeniem katechezy osób znajdujących się w szczególnych sytuacjach (niepełnosprawnych i nieprzystosowanych).

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce odnosi się do poszczególnych etapów edukacji szkolnej i zawiera:

- charakterystykę psychologiczną dzieci i młodzieży na danym etapie edukacji;
- *Podstawę programową nauki religii* (w szkole);
- korelację ze szkolnymi przedmiotami ogólnokształcącymi i ścieżkami edukacyjnymi (od klasy IV szkoły podstawowej);
- propozycje współpracy środowisk katechetycznych.

TERMINOLOGIA

PODSTAWY PROGRAMOWEJ KATECHEZY

KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* posłużono się terminologią respektującą zarówno standardy szkolne, wytyczne Kościoła powszechnego dotyczące katechezy, jak też polską tradycję katechetyczną.

Dyrektorium ogólne o katechizacji określa nadrzędny cel katechezy (prowadzenie do wiary dojrzałej – DOK 80), który jest realizowany przez **zadania katechezy** (DOK 85-86). Dokumenty szkolne natomiast posługują się pojęciem celów edukacyjnych. Ze względu na to, że nauka religii jest procesem katechetycznym, realizującym wskazania Kościoła, a jednocześnie uwzględniającym kontekst szkolny (DOK 73), *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* wprowadza pojęcie **celów katechetycznych**. Określają one, czemu ma służyć nauczanie i wychowanie religijne na terenie szkoły.

Działania zmierzające do realizacji celów katechetycznych przez nauczyciela i przedmiot (materiały, podręczniki, inne pomoce naukowe), noszą nazwę **zadań nauki religii**.

Treści określają niezbędne informacje, jakie winien zawierać program nauki religii, aby zrealizować cele katechetyczne oraz zadania nauki religii.

Osiągnięcia opisują wiadomości i umiejętności ucznia, które są wynikiem podjęcia przez nauczyciela i przedmiot wypełnienia konkretnych zadań oraz przekazania treści po to, by zrealizować cele katechetyczne nauki religii. Określenie osiągnięć wiąże się ze standaryzacją oceniania. *Podstawa programowa* nie określa osiągnięć w katechezie przedszkolnej i młodszego wieku szkolnego ze względu na większą potrzebę indywidualnego traktowania dziecka na tych etapach katechizacji.

Cele katechetyczne, zadania nauki religii, treści i osiągnięcia są prezentowane w *Podstawie programowej* w dwóch wersjach: tabelarycznej (ukazującej powiązanie celów, zadań, treści i osiągnięć z zadaniami katechezy) oraz opisowej (zbliżonej swą konwencją

do analogicznych dokumentów MEN).

Korelacja międzyprzedmiotowa ma uwzględniać te treści przedmiotów nauczania, które są interesujące z punktu widzenia celów katechetycznych (edukacyjnych) nauki religii. W związku z powyższym *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zawiera propozycje zaczerpnięte z analogicznych dokumentów prawa szkolnego. Przyjmuje sformułowania zrozumiałe dla tych programistów oświatowych, którzy z pozycji innych przedmiotów szkolnych chcieliby zaproponować nauce religii integrowanie treści. Jednocześnie należy pamiętać, że korelacja nauki religii z programami pozostałych przedmiotów oznacza, w zależności od konkretnego kontekstu szkolnego, nie tylko podejmowanie funkcji integrującej, ale niekiedy uzupełniającej lub polemicznej.

Zgodnie ze wskazaniami zawartymi w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* należy zwrócić uwagę zwłaszcza na następujące zagadnienia:

- początek świata i sens historii;
- podstawa (fundament) wartości etycznych;
- funkcja religii w kulturze;
- przeznaczenie człowieka;
- relacja z naturą (DOK 73).

Stosowanie korelacji międzyprzedmiotowej jest pożądane zarówno ze względów dydaktycznych (łatwiejsze przyswojenie tych samych treści, które omawia się w różnych aspektach na różnych lekcjach), jak i wychowawczych (ukazanie uczniom jedności prawdy oraz szacunku do niej).

Ścieżka edukacyjna jest w dokumentach oświatowych definiowana jako zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach różnych przedmiotów (bloków przedmiotowych) lub w postaci odrębnych zajęć. Programy nauczania religii winny się odnieść do celów edukacyjnych, zadań, treści i osiągnięć wybranych ścieżek edukacyjnych

1. WPROWADZENIE W ŻYCIE RELIGIJNE – PRZEDSZKOLE

1.1. CHARAKTERYSTYKA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Wychowaniem przedszkolnym objęte są dzieci między 4 a 6 rokiem życia. W tym wieku zachodzą w nich procesy rozwojowe, takie jak rozwój fizyczny, psychiczny, emocjonalny, społeczno-moralny i religijny. Jedne z nich są już w dziecku nieco zaawansowane, inne – np. procesy rozwoju społeczno-moralnego czy religijnego – często dopiero zostają inicjowane.

O rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym w dużej mierze decydują procesy poznawcze. W procesach tych pierwszorzędną rolę zazwyczaj odgrywają zdobywane doświadczenia, gdyż myślenie logiczne występuje u dziecka w małym stopniu. Właściwością procesów poznawczych jest to, że zdobywane kolejne doświadczenia wyzwalają w dziecku pytania o poznawaną rzeczywistość. Dzięki nim możliwe staje się poznawanie przez dziecko otaczającego świata i nawiązywanie z nim kontaktu, jak też odnajdywanie własnego miejsca w gronie rówieśników i większej społeczności. Ponadto w tym czasie rozpoczyna się budowanie przez dziecko własnego systemu wartości.

W tym okresie dziecko próbuje upodobnić się do środowiska, w którym żyje. Owo upodabnianie się wynika z jego zdolności do identyfikowania się oraz naśladowania znaczących dla niego osób czy postaci. Dziecko, poprzez identyfikację i naśladowanie, poznaje swoje otoczenie, odkrywa normy w nim obowiązujące, a nadto stara się je respektować i przyjmować za własne. Podobna

sytuacja występuje także w jego życiu religijnym. Posiadając zdolność do identyfikowania się i naśladownictwa stara się ono uczestniczyć – choć jeszcze bezkrytycznie – w życiu religijnym znaczących dla niego osób.

Procesy identyfikowania się i naśladownictwa nazywane są procesami socjalizacji, a w przypadku życia religijnego socjalizacji religijnej. Socjalizacja religijna dziecka zazwyczaj wyraża obraz religijności dorosłych: rodziców, wychowawców czy katechetów. W żadnym jednak przypadku nabywana socjalizacja nie świadczy o autonomicznej religijności dziecka. Dlatego też wspieranie religijnego rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym winno się charakteryzować towarzyszeniem mu w nabywaniu antropologicznych podstaw przyszłego autonomicznego życia wiarą (por. DOK 178). Właściwością tego typu działań wychowawczych winny stawać się najpierw naturalne doświadczenia dziecka, umożliwiające pozytywny kontakt ze światem i ludźmi, które w czasach mogą przekształcać się w doświadczenia religijne. Doświadczenia te stanowią bowiem fundament stopniowej inicjacji w życie wiarą, której podmiotem ma być osoba Boga przyjaznego, zadowolonego o człowieka i o jego udane życie.

W procesie wychowania inspirowanego wiarą należy wskazać dziecku na sakrament chrztu, jako znak bezwarunkowego ofiarowania mu przez Boga miłości i przyjaźni. Wszystko to ma służyć rozwijaniu doświadczenia Boga oraz kształtowaniu poprawnego Jego obrazu. Trzeba przy tym pamiętać, że zafałszowanie obrazu Boga na początku życia może być powodem wielu trudności i kryzysów religijnych, które występują w wieku młodzieńczym. Z tych też powodów niezbędne jest ukazywanie Boga objawiającego się na kartach Pisma Świętego, a jednocześnie uczenie nawiązywania z Nim osobistego kontaktu poprzez modlitwę i uczestniczenie w liturgii.

W inicjowanych procesach wychowania w duchu wiary mniejsze znaczenie winno się przywiązywać do przekazywania dziecku wiadomości religijnych, ponieważ nie jest ono jeszcze dostatecznie przygotowane do ich poprawnego zrozumienia. Treści religijne winny być związane ze stawianymi przez dziecko pytaniami nawiązującymi do zdobywanych doświadczeń. Wówczas udzielane odpowiedzi będą naturalnym wyjaśnieniem zdobywanych doświadczeń i drogą do odkrywania i poznawania Boga w otaczającym je świecie.

1.2. PODSTAWA PROGRAMOWA KATECHEZY W PRZEDSZKOLU

1.2.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści
Rozwijanie poznania wiary	„W okresie dzieciństwa proces katechizacji będzie miał charakter wychowawczy, zwracający uwagę na rozwój tych wartości ludzkich, które stanowią podstawę antropologiczną życia wiary, jak zmysł ufności, darmowości, daru z siebie, prośby, radosnego uczestnictwa” (DOK 178). Cele te będą realizowane poprzez: 1. Zapoczątkowanie pierwszej socjalizacji umożliwiającej poznanie oraz rozumienie siebie i świata w świetle Bożego objawienia; 2. Zapoczątkowanie inspirowanego wiarą wychowania ludzkiego i chrześcijańskiego w rodzinie, przedszkolu i Kościele (odkrywanie swojego miejsca w grupie rówieśniczej	1. Odkrywać świat jako dar Boga dla ludzi; 2. Odkrywać istotę więzów łączących Boga z człowiekiem (miłość); 3. Wprowadzać w odkrywanie tajemnicy Boga (obraz Boga); 4. Odkrywać powody, dla których winno się trwać w łączności z Bogiem; 5. Nauczyć sposobów nawiązywania kontaktu z Bogiem; 6. Poznawać źródło świata wartości i obowiązujących w życiu norm;	1. Związki Boga ze światem i z człowiekiem objawione na kartach Pisma Świętego; 2. Zasadność dochowywania Bogu wierności w codziennym życiu;

	i we wspólnocie Kościoła); 3. Nabywanie umiejętności wyrażania w znakach własnej religijności;		
	4. Religijne wyjaśnianie zdobywanych doświadczeń; 5. Wprowadzanie w rzeczywistość niematerialną; 6. Odkrywanie Boga jako osoby; 7. Odkrywanie Boga jako dawcy światła życia; 8. Odkrywanie przydzielonego przez Boga miejsca w świecie;	7. Przywoływać doświadczenia uświadamiające istnienie rzeczywistości niematerialnej; 8. Nazywać i interpretować rzeczywistość niematerialną; 9. Wprowadzać pojęcia Boga jako faktycznej istoty niematerialnej; 10. Wyjaśniać prawdę o możliwościach nawiązywania kontaktu z Bogiem; 11. Wskazywać na obecność Boga w życiu ludzi; 12. Uczyc możliwości wyrażania zaufania Bogu;	3. Przekazane w Biblii podstawowe prawdy wiary o: – Bogu Stwórcy i Dawcy stworzonego świata; – Bogu przyjaznym i obdarowującym ludzi; – Bogu przychodzącym do ludzi i utrzymującym z nimi osobowy kontakt; – Bogu zawierającym z ludźmi w udzielanym im chrzcie nowe przymierze; – potrzebie i sposobach nawiązywania z Bogiem kontaktu;
Wychowanie liturgiczne i nauczanie modlitwy	9. Uczenie rozumienia istoty modlitwy; 10. Uczenie modlitwy; 11. Wprowadzanie w rozumienie podstawowych znaków i czynności liturgicznych; 12. Uczenie wykonywania podstawowych znaków religijnych; 13. Wprowadzanie do uczestnictwa w liturgii;	13. Podawać motywy uczenia się modlitwy i udziału w liturgii;	4. Człowiek jako istota cielesno-duchowa nawiązuje kontakt z Bogiem. Ponadto konkretnymi znakami wyraża swą religijność; 5. Modlitwa i liturgia szczególnie znakami okazywania Bogu swej czci i przywiązania; 6. Modlitwa i liturgia umożliwiają okazywanie Bogu wdzięczności za Jego dary, w tym za zjednoczenie z Nim;
Formacja moralna	14. Wprowadzanie do procesów socjalizacji religijnych motywów postępowania; 15. Uświadamianie potrzeby rozwijania własnej dojrzałości; 16. Tworzenie opartego na wierze systemu wartości;	14. Formułować czerpane z wiary motywy postępowania: przede wszystkim przykazanie miłości oraz związek z Bogiem zapoczątkowany w chrzcie;	7. Fundamentem moralności chrześcijańskiej jest związek z Bogiem zapoczątkowany w chrzcie; 8. Moralność chrześcijańska, której uczy Jezus, najpełniej wyraża się w miłości;
Wychowanie do życia we wspólnocie	17. Odkrywanie potrzeby stawania się odpowiedzialnym za innych; 18. Poznawanie Bożego zamiaru, by ludzie wzajemnie sobie pomagali; 19. Rozwijanie umiejętności poznawania prawdy o sobie i innych ludziach; 20. Uświadamianie motywów, dla których wierzący przyznaje innym te same prawa, którymi sam się w życiu kieruje; 21. Rozpoznawanie w społeczności wierzących – Kościele znaku życia wiarą.	15. Wyjaśniać powody (motywy), dla których wszyscy mają przed Bogiem równe prawa; 16. Uczyc konkretnych form bycia we wspólnocie i przejmowania na siebie wynikających z tego obowiązków; 17. Rozwijać świadomość odpowiedzialności za religijny rozwój wspólnoty; 18. Wprowadzać w życie wspólnoty wierzących – w życie religijne Kościoła.	9. Człowiek z woli Boga żyje wspólnie z innymi; 10. Przed Bogiem wszyscy są sobie równi; 11. Bóg oczekuje, że ludzie żyjąc razem będą się wzajemnie wspierać w stawaniu się bardziej dojrzałymi; 12. Bóg daje ludziom prawo ułatwiające im poszanowanie praw osobistych i wspólnoty; 13. Prawo Boże przyznające wszystkim ludziom te same prawa domaga się rozwijania miłości; 14. Obowiązek przestrzegania prawa Bożego wypływa z chrztu; 15. Życie wspólnoty religijnej koncentruje się i wyraża w życiu Kościoła.

1.2.2. Układ opisowy

Cele katechetyczne

W okresie dzieciństwa proces katechizacji będzie miał charakter wychowawczy, zwracający uwagę na rozwój tych wartości ludzkich, które stanowią podstawę antropologiczną życia wiary, jak zmysł ufności, darmości, daru z siebie, prośby, radosnego uczestnictwa” (DOK 178). Cele te będą realizowane poprzez:

1. Zapoczątkowanie pierwszej socjalizacji umożliwiającej poznawanie oraz rozumienie siebie i świata w świetle Bożego objawienia;
2. Zapoczątkowanie inspirowanego wiarą wychowania ludzkiego i chrześcijańskiego w rodzinie, przedszkolu i Kościele (odkrywanie swojego miejsca w grupie rówieśniczej i we wspólnocie Kościoła);
3. Nabywanie umiejętności wyrażania w znakach własnej religijności;
4. Religijne wyjaśnianie zdobywanych doświadczeń;
5. Wprowadzanie w rzeczywistość niematerialną;
6. Odkrywanie Boga jako osoby;
7. Odkrywanie przydzielonego przez Boga miejsca w świecie;
8. Uczenie rozumienia istoty modlitwy;
9. Uczenie modlitwy;
10. Wprowadzanie w rozumienie podstawowych znaków i czynności liturgicznych;
11. Uczenie wykonywania podstawowych znaków religijnych;
12. Wprowadzanie do uczestnictwa w liturgii;
13. Wprowadzanie do procesów socjalizacji religijnych motywów postępowania;
14. Uświadamianie potrzeby rozwijania własnej dojrzałości;
15. Odkrywanie potrzeby stawania się odpowiedzialnym za innych;
16. Tworzenie opartego na wierze systemu wartości;
17. Poznawanie Bożego zamiaru, by ludzie wzajemnie sobie pomagali;
18. Rozwijanie umiejętności poznawania prawdy o sobie i innych ludziach;
19. Uświadamianie motywów, dla których wierzący przyznaje innym te same prawa, którymi sam się w życiu kieruje;
20. Rozpoznawanie w społeczności wierzących – Kościele znaku życia wiarą.

Zadania nauki religii

1. Odkrywać świat jako dar Boga dla ludzi;
2. Odkrywać istotę więzów łączących Boga z człowiekiem (miłość);
3. Wprowadzać w odkrywanie tajemnicy Boga (obraz Boga);
4. Odkrywać powody, dla których winno się trwać w łączności z Bogiem;
5. Nauczyć sposobów nawiązywania kontaktu z Bogiem;
6. Poznawać źródło świata wartości i obowiązujących w życiu norm;
7. Przywoływać doświadczenia uświadamiające istnienie rzeczywistości niematerialnej;
8. Nazywać i interpretować rzeczywistość niematerialną;

9. Wprowadzać pojęcie Boga jako faktycznej istoty niematerialnej;
10. Wyjaśniać prawdę o możliwościach nawiązywania kontaktu z Bogiem;
11. Wskazywać na obecność Boga w życiu ludzi;
12. Uczyć możliwości wyrażania zaufania Bogu;
13. Podawać motywy uczenia się modlitwy i udziału w liturgii;
14. Formułować czerpane z wiary motywy postępowania: przede wszystkim przykazanie miłości oraz związek z Bogiem zapoczątkowany w chrzcie;
15. Wyjaśniać powody (motywy), dla których wszyscy mają przed Bogiem równe prawa;
16. Uczyć konkretnych form bycia we wspólnocie i przejmowania na siebie wynikających z tego obowiązków;
17. Rozwijać świadomość odpowiedzialności za religijny rozwój wspólnoty;
18. Wprowadzać w życie wspólnoty wierzących – w życie religijne Kościoła.

Treści

1. Związki Boga ze światem i z człowiekiem objawione na kartach Pisma Świętego;
2. Zasadność dochowywania Bogu wierności w codziennym życiu;
3. Przekazane w Biblii podstawowe prawdy wiary o:
 - Bogu Stwórcy i Dawcy stworzonego świata;
 - Bogu przyjaznym i obdarowującym ludzi;
 - Bogu przychodzącym do ludzi i utrzymującym z nimi osobowy kontakt;
 - Bogu zawierającym z ludźmi w udzielanym im chrzcie nowe przymierze;
 - potrzebie i sposobach nawiązywania z Bogiem kontaktu;
4. Człowiek jako istota cielesno-duchowa nawiązuje kontakt z Bogiem. Ponadto konkretnymi znakami wyraża swą religijność;
5. Modlitwa i liturgia szczególnymi znakami okazywania Bogu swej czci i przywiązania;
6. Modlitwa i liturgia umożliwiają okazywanie Bogu wdzięczności za Jego dary, za zjednoczenie z Nim;
7. Fundamentem moralności chrześcijańskiej jest związek z Bogiem zapoczątkowany w chrzcie;
8. Moralność chrześcijańska, której uczy Jezus, najlepiej wyraża się w miłości;
9. Człowiek z woli Boga żyje wspólnie z innymi;
10. Przed Bogiem wszyscy są sobie równi;
11. Bóg oczekuje, że ludzie żyjąc razem będą się wzajemnie wspierać w stawianiu się bardziej dojrzałymi;
12. Bóg daje ludziom prawo ułatwiające im poszanowanie praw osobistych i wspólnoty;
13. Prawo Boże przynajmniej wszystkim ludziom te same prawa domaga się rozwijania miłości;
14. Obowiązek przestrzegania prawa Bożego wypływa z chrztu;
15. Życie wspólnoty religijnej koncentruje się i wyraża w życiu Kościoła.

1.3. WSPÓLPRACA ŚRODOWISK

1.3.1. Rodzina

1. Należy uświadamiać rodzicom, że Bóg, którego wyznajemy, objawia ludziom swą bliskość i przyjaźń. Działania te są niezbędne choćby dlatego, że właśnie rodzice najczęściej wpływają na kształtowany w świadomości dziecka obraz Boga;

2. Współpraca z rodzicami winna zmierzać także do uświadamiania im, że dziecko – poza innymi zakresami ich postaw – identyfikuje się także z ich postawami religijnymi i je naśladuje. Zasada ta ma zastosowanie przede wszystkim w przejmowaniu od rodziców konkretnych praktyk religijnych. Poprzez te zdolności dziecko uczestniczy w religijności dorosłych. Trzeba jednak pamiętać, że procesy te tylko na stosunkowo krótki czas mogą dostarczać dziecku wystarczających argumentów do prowadzenia i rozwijania życia religijnego. Stąd też już na etapie wieku przedszkolnego niezbędne jest wspieranie go w stopniowym nabywaniu zdolności dochodzenia do religijności autonomicznej;

3. Rodzice, którzy zazwyczaj stanowią dla dziecka w wieku przedszkolnym największy autorytet, winni podejmować świadome działania umożliwiające dziecku odkrywanie Boga jako autentycznego obrońcy człowieka. Wyrazem Jego troski o dobro ludzi są między innymi przykazania, spośród których najważniejsze jest przykazanie miłości. W procesach wychowywania małego dziecka inspirowanego wiarą ważne jest zatem, aby ten aspekt był stopniowo dziecku przybliżany, a wraz z nim związek człowieka z Bogiem, którego wyrazem był chrzest. Chrzest też winien stanowić, w przypadku wychowywania religijnego, już w wieku przedszkolnym ważny punkt odniesienia dla całej religijności dziecka.

1.3.2. Parafia

1. Katecheza dzieci w wieku przedszkolnym w niektórych regionach Polski może być związana z przygotowaniem do „wczesnej Komunii świętej”;

2. Katecheza dzieci w wieku przedszkolnym może dostarczać okazji do udziału dzieci w wydarzeniach parafialnych: nabożeństwa okolicznościowe, procesje, uroczystości, prymicje, jubileusze itp.

3. Pośród wyjaśnień, które winny się przy takich okazjach pojawiać, nie powinno zabraknąć i tych, że dzieci wespół z innymi wierzącymi będą uczestniczyć w oddawaniu czci Bogu, w wielbieniu Go czy też dziękowaniu za otrzymane od Niego dary.

2. KATECHEZA INICJACJI W SAKRAMENTY POKUTY I POJEDNANIA ORAZ EUCHARYSTII – klasy 1-3

2.1. Charakterystyka dzieci klas 1-3 szkoły podstawowej

Do klas 1-3 szkoły podstawowej uczęszczają dzieci w wieku 7-9 lat. Ten przedział wiekowy nazywany jest młodszym wiekiem szkolnym. Nauka w szkole i wykonywanie zadań stawianych przez nią staje się głównym obowiązkiem i pracą dziecka oraz głównym czynnikiem jego psychicznego rozwoju. Nowa sytuacja zobowiązuje dziecko do działania coraz bardziej odpowiedzialnego i celowego. Wyrabia w nim poczucie obowiązku i odpowiedzialności wobec otoczenia. Umiejętność świadomego i zorganizowanego działania rozwija w dziecku cechy woli. Dziecko nabywa umiejętność liczenia się z punktem widzenia innych oraz uwzględnienia pragnień innych osób.

Na tym etapie rozwoju dziecko przechodzi od działalności zabawowej do uczenia się. Zmiana zasadniczej formy jego działalności wymaga odpowiedniego kształtowania motywów uczenia się. Dziecko uczy się chętniej, gdy praca ta daje mu przyjemność i gdy spotyka się z pochwałą nauczyciela. Czynnikiem motywującym do pracy jest też znajomość bliskich i konkretnych celów działania. Dzieci w klasie pierwszej i drugiej nie interesują się jeszcze klasą i osiągnięciami kolegów, oceny mają dla nich znaczenie indywidualne. Sytuacja ta stopniowo zmienia się w klasie trzeciej.

W odniesieniu do treści nauczania dziecko w klasie pierwszej i drugiej pociąga proces uczenia się, zaspokojenie wymagań nauczyciela oraz praca z materiałem dydaktycznym. Dzieci lubią prace, które wymagają od nich aktywności. W klasie trzeciej rozpoczyna się wzrost zainteresowań treścią przedmiotów szkolnych. Nauka staje się środkiem poznania

rzeczywistości. Motywem uczenia się jest to, by być dobrym uczniem oraz coś nowego poznać. W klasach 1-3 zmianie ulega również charakter uczenia się. U dzieci następuje rozwój pamięci logicznej. Łatwo asymilują treści podawane w sposób konkretny i poglądowy. Dzięki zdolnościom do działań logicznych dzieci kształtują pierwszą wizję świata zbliżoną do obiektywnej.

W pierwszej fazie młodszego wieku szkolnego następuje rozwój wrażeń i spostrzeżeń, rozwój pamięci i mowy. Rozwój wrażeń i spostrzeżeń polega na dostrzeganiu szczegółów w treściach, które dotąd uchodziły uwadze dziecka. Zabawa, choć przestaje być dominującą postacią działalności, zmienia się pod względem formy i treści. Ważnym czynnikiem rozwoju staje się własna aktywność. Rozwój pamięci wyraża się w zwiększeniu jej szybkości i trwałości. Następuje rozwój dowolnego zapamiętywania. Wraz z rozwojem mowy myślenie konkretne przeobraża się w abstrakcyjno-słowne.

W tym okresie dają się również zauważyć zmiany w religijności dziecka. W siódmym roku życia religijność łączy się bardzo ściśle z autorytetem. Dziecko przyjmuje normy i wzorce od osób dla niego znaczących. Obok rodziców zaczynają być nimi także ksiądz, siostra zakonna, katecheta. Konkretny charakter myślenia powoduje przenoszenie cech własnych rodziców, zwłaszcza ojca, na obraz Boga. Powinność religijna jest ujmowana jako obowiązek i posłuszeństwo ze względu na starszych, a Bóg jest stróżem tej powinności. Religijność na tym etapie rozwoju cechuje rytualizm wyrażający się w mechanicznym ujmowaniu relacji między znakami materialnymi i religijnymi, a ich duchowymi skutkami. Około dziewiątego roku życia zanika naiwny obraz Boga, a pojawia się rozumienie Go jako ducha, który jest wszechobecny, dobry i sprawiedliwy. Od drugiej klasy dziecko przeżywa ambiwalentne uczucia wobec Boga: raz postrzega Go jako radosnego i dobrego, a kiedy indziej groźnego i surowego.

Wskutek konfrontacji z różnymi informacjami z zewnątrz mogą pojawić się u dziecka pierwsze, fragmentaryczne wątpliwości w wierze. Ponieważ w religijnych zachowaniach dominuje aktywność zewnętrzna i prawdy wiary nie zostały jeszcze uwewnętrznione, rodzi się potrzeba rozbudzenia w dziecku tęsknoty za bezpieczeństwem, pokojem, zaspokojeniem pozytywnych pragnień, których źródłem jest sam Bóg. Dużą rolę w kształtowaniu postawy religijnej będzie miało budowanie zaufania i poczucia bezpieczeństwa w relacjach międzyludzkich, które dziecko przeniesie na swoje odniesienia do samego Boga. Także odpowiednie przygotowanie i przeżycie sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii odegra w tym względzie znaczącą rolę.

2.2. PODSTAWA PROGRAMOWA KATECHEZY INICJACJI W SAKRAMENTY POKUTY I POJEDNANIA ORAZ EUCHARYSTII – KLASY 1-3 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

2.2.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści
Rozwijanie poznania wiary	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie świadomości dziecięctwa Bożego rozpoczętego na chrzcie świętym; 2. Kształtowanie umiejętności odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie; 3. Budzenie zainteresowania życiem wiary i 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uświadamiać uczniom istnienie rzeczywistości religijnej; 2. Zakorzeniać wiarę w sferze emocjonalnej i wolitywnej; 3. Rozwijać w uczniach zaciekawienie i postawę otwartości na poznanie Jezusa; 4. Zapoznać z wybranymi wydarzeniami z historii zbawienia: <ul style="list-style-type: none"> – stworzenie świata, ludzi i aniołów, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. W codziennym życiu spotykamy kochającego Boga; 2. Zaufanie do Boga Ojca opiera się na wierze w Jezusa i w Ducha Świętego; 3. Zróżnicowanie światopoglądowe; 4. Bóg do nas mówi: <ul style="list-style-type: none"> – zaprasza do przyjaźni, – jest zawsze blisko nas, – obdarza łaską; 5. Jezus Słowem Boga do nas –

	<p>doświadczenia radości z wiary;</p> <p>4. Poznanie podstawowych prawd wiary wpływających na kształtowanie postaw;</p> <p>5. Wprowadzanie w historię zbawienia celem ukazania działania miłosiernego Boga w historii świata i ludzi;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – grzech ludzi, – obietnica zbawienia, – prorocy przekazicielami obietnicy, – Jezus obiecanym Zbawicielem, – Kościół realizujący posłannictwo Chrystusa, – Maryja Matką Chrystusa i naszą; 	<p>Jego życie i zarys nauki;</p> <p>6. Spotkanie Jezusa – „Boga z nami”:</p> <ul style="list-style-type: none"> – publiczna działalność, – miłość jako podstawowa zasada życia <p>i pojednania z Bogiem i ludźmi,</p> <ul style="list-style-type: none"> – Chrystus umarł i zmartwychwstał dla nas; <p>7. Jezus żyje w Kościele;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wybór Apostołów, – Duch Święty prowadzi i umacnia życie pierwotnego Kościoła, – Eucharystia centrum życia Kościoła, – powtórne przyjście Pana; <p>8. Dzieło stworzenia przejawem miłości Bożej;</p> <p>9. Dzieło odkupienia wyrazem bezgranicznej miłości;</p>
Wychowanie liturgiczne	<p>6. Kształtowanie umiejętności włączenia się w świętowanie wiary ludu Bożego (liturgia, rok liturgiczny, polska tradycja okresów liturgicznych);</p> <p>7. Formacja postawy zaufania jako podstawy nawrócenia i pokuty – fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pojednania.</p> <p>8. Uzdolnienie do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii;</p>	<p>5. Uświadomić owoce i zobowiązania wynikające z przyjęcia chrztu świętego;</p> <p>6. Wprowadzać uczniów do pełnego uczestnictwa we Mszy świętej;</p> <p>7. Wychować do systematycznego korzystania z sakramentów: pokuty i Eucharystii;</p> <p>8. Wprowadzać w religijny wymiar przeżywania świąt celem świadomego spotkania z Jezusem w wydarzeniach zbawczych;</p> <p>9. Zachęcać do uczestnictwa w nabożeństwach;</p>	<p>10. Rok liturgiczny: Adwent – Boże Narodzenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jego świętowanie, – aktualizacja, – źródło wiedzy o zbawieniu; <p>Wielki Post – misterium paschalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ludzie nie zawsze są wierni, – ofiara paschalna Chrystusa <p>– pokuta i sakrament pojednania drogą powrotu do Boga;</p> <p>11. Świętowanie Wielkanocy – świętowanie niedzieli;</p> <p>12. Eucharystia – sakrament jedności i miłości zbawczej, krzepiącej uczty, obecności Chrystusa;</p> <p>13. Nabożeństwa okresowe wyrazem pobożności Kościoła;</p>
Nauczanie modlitwy	<p>9. Uczenie nawiązywania dialogu z Bogiem i udzielania odpowiedzi na Jego apel;</p> <p>10. Wdrożenie do modlitwy dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej, prywatnej i liturgicznej;</p>	<p>10. Budzić ducha skupienia i uczyć prostego wyrażania wewnętrznych przeżyć;</p> <p>11. Uczyć podstawowych modlitw;</p>	<p>14. Modlitwa rozmową ze spotkanym Jezusem;</p> <p>15. Maryja, Matka Jezusa i nasza, wzorem rozmodlenia (modlitwy, pieśni i piosenki);</p> <p>16. Modlitwa w Starym i Nowym Testamencie wzorem modlitwy człowieka wiary;</p> <p>17. Modlitwy liturgiczne i samodzielnie tworzone;</p> <p>18. Postawy wdzięczności, przeproszenia i przebaczenia;</p> <p>19. Wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości;</p>
Formacja moralna	11. Poznanie wybranych	12. Formować wrażliwe sumienie;	20. Jedność wyrazem poczucia

	wydarzeń z historii zbawienia rzeczywistniających się w życiu ucznia (dla kształtowania jego osobowości); 12. Zdolność kształtowania sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii; 13. Zdolność szukania płaszczyzn szerzenia dobra i królestwa Bożego w swoim środowisku; 14. Kształtowanie osobowości (odpowiednio do wieku) na przykładzie wzoru świętych;	13. Rozwijać postawę zaufania do Pana Boga i odpowiedzi na Jego wezwanie; 14. Rozwijać postawę życzliwości i koleżeństwa wobec rówieśników; 15. Rozwijać postawę szacunku wobec rodziców i innych dorosłych; 16. Kształtować właściwe odniesienia do drugich: wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, ale też przepraszenie; 17. Uwrażliwiać na zagrożenie zdrowia własnego i innych; 18. Uczyć właściwych postaw w stosunku do otaczającego środowiska, przyrody, uczyć samokontroli; 19. Pomagać w kształtowaniu właściwej postawy wobec własnego ciała;	braterstwa w Chrystusie; 21. Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga wobec ludzi; 22. Ewangelia miłości zasadą życia dzieci Bożych (przykazanie miłości, Błogosławieństwa); 23. Przykłady życia według Ewangelii; 24. Troska o dobro wspólne: klasowe, rodzinne, parafialne;
Wychowanie do życia we wspólnocie	15. Kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi; 16. Kształtowanie świadomości przynależenia do społeczności Kościoła; 17. Pogłębienie związku swojego życia z życiem Kościoła i odnajdywanie swojego miejsca w nim;	20. Budzić przeświadczenie o rzeczywistości nadprzyrodzonej zapoczątkowanej w chrześcijaństwie na chrzcie świętym; 21. Uświadomić wartość życia we wspólnocie i potrzebę właściwych w niej zachowań; 22. Budować wspólnotę i jedność w klasie, rodzinie, parafii;	25. Kościół „przestrzenią” gromadzenia się wspólnoty wierzących; 26. Każdy ochrzczony ma swoje miejsce w Kościele; 27. Co już teraz mogą uczynić dla Kościoła;
Wprowadzenie do misji	18. Świadczenie codziennym życiem o włączeniu się w misyjne dzieło Kościoła.	23. Troszczyć się, by Jezus i Jego dzieło dotarło do wszystkich, którzy Go nie znają.	28. Jezus posyła swoich uczniów na cały świat z ewangelią i obiecuje swoją asystencję.

2.2.2. Układ opisowy

Cele katechetyczne

1. Kształtowanie świadomości dziecięstwa Bożego rozpoczętego na chrzcie świętym;
2. Kształtowanie umiejętności odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie;
3. Budzenie zainteresowania życiem wiary i doświadczenia radości z wiary;
4. Poznanie podstawowych prawd wiary wpływających na kształtowanie postaw;
5. Wprowadzanie w historię zbawienia celem ukazania działania miłosiernego Boga w historii świata i ludzi;
6. Kształtowanie umiejętności włączenia się w świętowanie wiary ludu Bożego (liturgia, rok liturgiczny, polska tradycja)

okresów liturgicznych);

7. Formacja postawy zaufania jako podstawy nawrócenia i pokuty – fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pojednania;
8. Uzdolnienie do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii;
9. Uczenie nawiązywania dialogu z Bogiem i udzielania odpowiedzi na Jego apel;
10. Wdrożenie do modlitwy dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej, prywatnej i liturgicznej;
11. Poznanie wybranych wydarzeń z historii zbawienia urzeczywistniających się w życiu ucznia (dla kształtowania jego osobowości);
12. Zdolność kształtowania sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii;
13. Zdolność szukania płaszczyzn szerzenia dobra i królestwa Bożego w swoim środowisku;
14. Kształtowanie osobowości (odpowiednio do wieku) na przykładzie wzoru święty;
15. Kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi;
16. Kształtowanie świadomości przynależenia do społeczności Kościoła;
17. Pogłębienie związku swojego życia z życiem Kościoła i odnajdywanie swojego miejsca w nim;
18. Świadczenie codziennym życiem o włączeniu się w misyjne dzieło Kościoła.

Zadania nauki religii

1. Uświadamiać uczniom istnienie rzeczywistości religijnej;
2. Zakorzeniać wiarę w sferze emocjonalnej i wolitywnej;
3. Rozwijać w uczniach zaniepokojenie i postawę otwartości na poznanie Jezusa;
4. Zapoznać z wybranymi wydarzeniami z historii zbawienia:
 - stworzenie świata, ludzi i aniołów,
 - grzech ludzi,
 - obietnica zbawienia,
 - prorocy przekazicielami obietnicy,
 - Jezus obiecany Zbawicielem,
 - Kościół realizujący posłannictwo Chrystusa,
 - Maryja Matką Chrystusa i naszą;
5. Uświadomić owoce i zobowiązania wynikające z przyjęcia chrztu świętego;
6. Wprowadzać uczniów do pełnego uczestnictwa we Mszy świętej;
7. Wychować do systematycznego korzystania z sakramentów: pokuty i Eucharystii;
8. Wprowadzać w religijny wymiar przeżywanych świąt celem świadomego spotkania z Jezusem w wydarzeniach zbawczych;
9. Zachęcać do uczestnictwa w nabożeństwach;
10. Budzić ducha skupienia i uczyć prostego wyrażania wewnętrznych przeżyć;
11. Uczyć podstawowych modlitw;
12. Formować wrażliwe sumienie;
13. Rozwijać postawę zaufania do Pana Boga i odpowiedzi na Jego wezwanie;
14. Rozwijać postawę życzliwości i koleżeństwa wobec rówieśników;
15. Rozwijać postawę szacunku wobec rodziców i innych dorosłych;

16. Kształtować właściwe odniesienia do drugich: wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, ale też przepraszenie;
17. Uwrażliwiać na zagrożenie zdrowia własnego i innych;
18. Uczyć właściwych postaw w stosunku do otaczającego środowiska, przyrody, uczyć samokontroli;
19. Pomagać w kształtowaniu właściwej postawy wobec własnego ciała;
20. Budzić przeświadczenie o rzeczywistości nadprzyrodzonej zapoczątkowanej w chrześcijaństwie na chrzcie świętym;
21. Uświadomić wartość życia we wspólnocie i potrzebę właściwych w niej zachowań;
22. Budować wspólnotę i jedność w klasie, rodzinie, parafii;
23. Troszczyć się, by Jezus i Jego dzieło dotarło do wszystkich, którzy Go nie znają.

Treści

1. W codziennym życiu spotykamy kochającego Boga;
 2. Zaufanie do Boga Ojca opiera się na wierze w Jezusa i w Ducha Świętego;
 3. Zróżnicowanie światopoglądowe;
 4. Bóg do nas mówi:
 - zaprasza do przyjaźni,
 - jest zawsze blisko nas,
 - obdarza łaską;
 5. Jezus Słowem Boga do nas – Jego życie i zarys nauki;
 6. Spotkanie Jezusa – „Boga z nami”:
 - publiczna działalność,
 - miłość jako podstawowa zasada życia i pojednania z Bogiem i ludźmi,
 - Chrystus umarł i zmartwychwstał dla nas;
 7. Jezus żyje w Kościele:
 - wybór Apostołów,
 - Duch Święty prowadzi i umacnia życie pierwotnego Kościoła,
 - Eucharystia centrum życia Kościoła,
 - powtórne przyjście Pana;
 8. Dzieło stworzenia przejawem miłości Bożej;
 9. Dzieło odkupienia wyrazem bezgranicznej miłości;
 10. Rok liturgiczny: Adwent – Boże Narodzenie:
 - jego świętowanie,
 - aktualizacja,
 - źródło wiedzy o zbawieniu;
- Wielki Post – misterium paschalne:
- ludzie nie zawsze są wierni,
 - ofiara paschalna Chrystusa,

– pokuta i sakrament pojednania drogą powrotu do Boga;

11. Świątowanie Wielkanocy – świątowanie niedzieli;
12. Eucharystia – sakrament jedności i miłości zbawczej, krzepiącej uczty, obecności Chrystusa;
13. Nabożeństwa okresowe wyrazem pobożności Kościoła;
14. Modlitwa rozmową ze spotkanym Jezusem;
15. Maryja, Matka Jezusa i nasza, wzorem rozmodlenia (modlitwy, pieśni i piosenki);
16. Modlitwa w Starym i Nowym Testamencie wzorem modlitwy człowieka wiary;
17. Modlitwy liturgiczne i samodzielnie tworzone;
18. Postawy wdzięczności, przeproszenia i przebaczenia;
19. Wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości;
20. Jedność wyrazem poczucia braterstwa w Chrystusie;
21. Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga wobec ludzi;
22. Ewangelia miłości zasadą życia dzieci Bożych (przykazanie miłości, Błogosławieństwa);
23. Przykłady życia według Ewangelii;
24. Troska o dobro wspólne: klasowe, rodzinne, parafialne;
25. Kościół „przestrzeń” gromadzenia się wspólnoty wierzących;
26. Każdy ochrzczony ma swoje miejsce w Kościele;
27. Co już teraz mogę uczynić dla Kościoła;
28. Jezus posyła swoich uczniów na cały świat z ewangelią i obiecuje swoją asystencję.

2.3. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW (KLASY 1-3)

Katecheza uwzględniać musi właściwości etapu rozwojowego ucznia poszukując sposobów osiągnięcia celów. Ważne jest wykorzystanie własnej aktywności dziecka, by przez żywy udział i osobisty wysiłek przyswoiło sobie nowe treści kształcenia. Zadaniem katechety jest rozbudzanie motywacji oraz inspirowanie ciekawych sposobów asymilacji wiedzy. Istotną rolę pełnią w tym procesie metody wyzwalające działanie i oparte na nim (m.in. praca z obrazem, metody plastyczne, konstrukcyjno-praktyczne, eksponujące, wycieczka, zabawa, metody oparte na działaniu). Służą one poznawaniu i emocjonalnemu związaniu ucznia z prawdą. Dziecko nie potrafi długo słuchać, uważać, rozumować. Należy mieć to na uwadze w stosowaniu podczas lekcji metod słownych. Jeśli już stosuje się opis, opowiadanie, pogadankę, muszą one dotyczyć konkretnych osób i wydarzeń.

Celem działań katechetycznych w klasach 1-3 jest położenie większego nacisku na emocjonalne i wolitywne przyłgnięcie do głoszonych treści. Do osiągnięcia tego celu służą takie metody, jak: inscenizacja, dramatyzacja, przedstawienie ról, zabawa, opowiadanie, opis, pogadanka wzbogacone pracą z obrazem; z metod liturgicznych należy wykorzystać: celebrację, adorację, procesję.

W formowaniu postaw wiary i modlitwy ważną rolę pełni naśladownictwo. Stąd istotna jest postawa katechety oraz wzorce postaci biblijnych i świętych.

Myślenie konkretno-obrazowe wymaga stosowania różnych metod pracy z obrazem, metod plastycznych oraz korzystanie z różnych środków audiowizualnych. Wyzwalaniu radości służy stosowanie śpiewu i zabawy katechetycznej. Pamięć mechaniczna, zwłaszcza na początku nauki szkolnej, winna być włączona do nauki prawd i zasad, sformułowań biblijnych, liturgicznych, modlitw.

Celem uspołecznienia ucznia, często do tej pory związanego jedynie z najbliższymi w rodzinie, należy stosować metody aktywizujące i budujące wspólnotę.

2.4. Współpraca środowisk

2.4.1. Rodzina

1. Rodzice są pierwszymi wychowawcami, a rodzina chrześcijańska powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła. Aby dobrze przygotować rodziców do podejmowania tych zadań względem dzieci należy przewidzieć systematyczną współpracę katechety z rodzicami. Formy jej zależne będą od miejscowych tradycji oraz warunków szkolnych;

2. Poprzez spotkania katechetyczne należy dążyć do stworzenia katechezy rodzinnej, bez której trudno mówić o pełnym przygotowaniu do życia chrześcijańskiego. W sytuacjach rodzin niepełnych (rozwód, separacja, związek niesakramentalny...) dyskretnie zachęcać oraz ukazywać możliwości rozwijania życia religijnego;

3. Czasem szczególnie sprzyjającym współpracy trzech środowisk (szkoły, rodziny, parafii) jest okres przygotowania do pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy świętej (I spowiedź i I Komunia święta) oraz cały następny rok;

4. Spotkania z rodzicami winny wpisywać się w całokształt działań katechetycznych, a nie tylko pedagogizujących. Powinny być prowadzone w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy. Dlatego należy je organizować dla rodziców jednej klasy, a przynajmniej jednego poziomu wiekowego;

– podczas comiesięcznych spotkań z rodzicami dzieci kl. II należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobraną tematykę (wiara i jej wyznawanie, znaki wiary, grzech i nawrócenie, zgromadzenie Eucharystyczne i udział w nim, przeżywanie codzienne chrześcijaństwa) oraz przeżywanie Mszy świętych inicjacyjnych;

– spotkania kwartalne (lub częstsze) rodziców dzieci pokomunijnych winny mieć charakter mistagogiczny, prowadzący do aktywnego i pełnego zaangażowania w Eucharystię;

5. Spotkania takie należy organizować na terenie szkoły lub parafii, zawsze w porozumieniu z władzami szkolnymi i ks. proboszczem.

2.4.2. Parafia

1. Pośrednie przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii dokonuje się podczas nauki religii w szkole. Wprowadzenie zaś bezpośrednie w misterium tych sakramentów winno dokonać się w parafii miejsca zamieszkania ucznia. Tam również powinna mieć miejsce troska o uświęcenie, o pogłębienie życia eucharystycznego po I Komunii świętej. Parafia pozostaje bowiem najbardziej znaczącym miejscem katechezy;

2. W tym celu, uwzględniając tradycje diecezji i miejscowe warunki, należy organizować spotkania pastoralne o charakterze skrutyniów: Mszy świętych inicjacyjnych, nabożeństw związanych w przekazaniem znaków religijnych;

3. Szczególnie ważne jest angażowanie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci (włączanie się w przygotowanie liturgii, celebracje obrzędowe, zaangażowanie się dzieci w grupy liturgiczne: ministranci, bielanki);

4. Uwzględnienie pogłębienia katechumenalnego przez organizację dni skupienia, rekolekcji, pielgrzymek wdzięczności, systematycznego nabożeństwa pokutnego i sakramentu pojednania, rocznicy Dnia I Komunii świętej, w którym uczestniczą nie tylko rodziny dzieci, ale również przedstawiciele całej parafii.

Uwaga: Treści współpracy środowisk katechetycznych należy skorelować z potrójną misją Chrystusa, w której rodzice i cała wspólnota parafialna mają swój udział: misją profetyczną, kapłańską i pasterską.

3. KATECHEZA WPROWADZAJĄCA W HISTORIĘ ZBAWIENIA – KLASY 4-6

3.1. Charakterystyka dzieci klas 4-6 szkoły podstawowej

Z uwagi na dwuetapowość edukacji w szkole dzieci w wieku 10-12 lat kwalifikowane są do drugiej fazy młodszego wieku szkolnego. Jest to okres preadolescencji, w którym zaczynają zachodzić radykalne zmiany fizyczne i psychiczne; rozpoczyna się dorastanie fizjologiczne, społeczne, emocjonalne i kulturowe dzieci. Okres ten związany jest z zaburzeniami równowagi nerwowej i emocjonalnej. Stwarza on sprzyjające podłoże do powstawania konfliktów wewnętrznych i zewnętrznych. W tym wieku zaznacza się intensywny rozwój umysłowy, emocjonalny i aktywności wolicjonalnej. Rozwój umysłowy wyraża się w doskonaleniu wszystkich funkcji poznawczych. Wyższy poziom zaczynają wykazywać spostrzeżenia. Są dokładniejsze, bogatsze w szczegóły, wielostronne w treści i bardziej świadomie ukierunkowane. Dzieci w tym wieku posługują się pamięcią logiczną zrywając z czysto mechanicznymi sposobami zapamiętywania. Centralne miejsce rozpoczynają odgrywać procesy umysłowe. Myślenie staje się hipotetyczno-dedukcyjne, a zdolność myślenia logicznego daje możliwość charakterystycznego krytycyzmu. Następuje też rozwój wyobrażeń w połączeniu z fantazją, a także marzeń o charakterze życzeniowym. Aktywność nabiera coraz bardziej cech świadomej i celowej działalności. W procesie kształtowania się woli powszechnie obserwowanym zjawiskiem jest przekora. Przejawem aktywności wolicjonalnej jest potrzeba czynu, a z czasem potrzeba czynów nieprzeciętnych.

W tym wieku następuje rozluźnianie się więzów rodzinnych i zwiększanie się kontaktów poza domem. Zmienia się stosunek dzieci do najbliższych. Dochodzi do konfliktów między dorastającymi dziećmi a rodzicami. Autorytety nie mają już takiego znaczenia jak wcześniej. Rozwój myślenia logicznego sprzyja rozwojowi krytycyzmu i skłonności izolowania się. W życiu szkolnym i pozaszkolnym dużą rolę zaczynają odgrywać grupy rówieśnicze o charakterze nieraz destruktywnym. Przynależność do nich zaspokaja potrzebę przeżyć emocjonalnych, poznawania i samodzielności oraz kontaktów społecznych.

Ważnym aspektem rozwoju dzieci klas 4-6 jest kształtowanie się stosunku do osób płci odmiennej. W tym okresie budzi się w nich ciekawość płciowa, a jednocześnie ujawnia się ostry antagonizm pomiędzy osobami różnej płci. Skomplikowane procesy rozwojowe sprawiają, że dzieci mają wiele problemów z dostosowaniem swego postępowania do nowych zadań, sytuacji i ról społecznych. Zachowanie odbiega od stawianych wymogów i przybiera niepożądane formy. W związku z tym pojawiają się trudności wychowawcze. Jest to początek okresu stwarzającego zagrożenia dla życia religijnego.

Dziecko, które w tym okresie dobrze czuje się w świecie konkretów, może nie odczuwać potrzeby kontaktu z Bogiem. Dochodzi też do krytycznej oceny niektórych form religijnych i zachowań dorosłych, co może wpływać na zaniedbywanie praktyk religijnych. Będzie się to pogłębiało w kolejnej fazie rozwojowej. W tej sytuacji doświadczenie religijności najbliższego otoczenia

rodzi się jako autentyczna potrzeba dziecka. Konkretny jeszcze sposób myślenia powoduje, że cechy osób znaczących, a przede wszystkim ojca i matki, mogą być przenoszone na obraz Boga. Z chrześcijańską wizją Boga pozostają w związku trzy istotne role spełniane przez ojca ziemskiego, a mianowicie: jest on nosicielem praw, wzorem, który się naśladuje oraz ukazującym możliwości rozwoju. W toku dalszego rozwoju psychicznego i religijnego dziecko może dystansować się od mechanicznego przypisywania Bogu tego, co widziało u swoich rodziców. Następuje też przechodzenie od religijności autorytarnej do prób osobistego nawiązania kontaktu z Bogiem.

W kształtowaniu postaw religijnych na tym etapie ważną rolę mają zespoły duszpasterskie działające tak na terenie szkoły, jak i parafii. Włączenie dzieci w ich działalność nie tylko zaspokaja silną w tym okresie potrzebę kontaktów społecznych i związków z grupą rówieśniczą, ale stwarza warunki do ukształtowania właściwego obrazu Boga i dojrzałych postaw moralnych.

3.2. Podstawa programowa katechezy wprowadzającej

w historię zbawienia – klasy 4-6 szkoły podstawowej

3.2.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści	Osiągnięcia
Rozwijanie poznania wiary	1. Budzenie zainteresowania przesłaniem Bożym; 2. Uzdolnienie do odczytania w nauczaniu biblijnym wezwania Bożego dla swojego życia; 3. Przygotowanie do samodzielnego odbioru tekstów; 4. Ukazywanie wiary jako pomocy w zrozumieniu swego życia i świata;	1. Wprowadzać w lekturę Pisma Świętego, kształtować umiejętność odbioru tekstów biblijnych; 2. Zapoznawać z wybranymi fragmentami Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu; 3. Motywować uczniów do poznawania i przygotowywać do odbioru tekstów biblijnych; 4. Wprowadzić w podstawowe prawdy wiary Kościoła w oparciu o teksty biblijne; 5. Wprowadzić w związki Biblii, wiary i Kościoła z życiem narodu i kultury chrześcijańskiej;	1. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym; 2. Bóg Ojciec objawiający swoją miłość w dziele stworzenia i dziejach narodu wybranego; 3. Tajemnica miłosierdzia Bożego; 4. Opatrzność Boża; 5. Życie i dzieło Jezusa Chrystusa; 6. Duch Święty w życiu Kościoła i chrześcijanina; 7. Prawda słowa Bożego odpowiedzią na ludzkie pytania i pomocą w kształtowaniu ludzkiego życia; 8. Chrześcijańskie korzenie narodu polskiego i ich związek z dzisiejszą kulturą;	1. Znajomość podstawowych fragmentów Pisma Świętego i ich przesłania; 2. Umiejętność odczytania przesłania poznanych fragmentów biblijnych; 3. Umiejętność integrowania poznanych informacji z aktualnymi wyzwaniami; 4. Znajomość symboli wiary; 5. Znajomość religijnych korzeni wybranych elementów kultury polskiej;
Wychowanie liturgiczne	5. Zdobywanie umiejętności symbolizowania, czynnego, świadomego i radosnego włączenia się w	6. Pomoc w pogłębianiu przeżywania roku liturgicznego w łączności z podejmowanymi prawdami biblijnymi;	9. Sakramenty jako spotkanie z Bogiem; 10. Eucharystia sakramentem miłości;	6. Znajomość istoty okresów liturgicznych, ich odczytywanie w kontekście biblijnym i życia

	liturgię Kościoła; 6. Pogłębione przeżywanie roku liturgicznego i sakramentów;	7. Pomóc w rozumieniu liturgii, a zwłaszcza Eucharystii; 8. Kształtować umiejętność symbolizowania; 9. Kształtować umiejętność czynnego, świadomego i zaangażowanego włączania się w liturgię Kościoła;	11. Liturgiczne świętowanie tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa; 12. Rok liturgiczny – sens, wartość, postawy, zwyczaje, powiązanie z Biblią;	chrześcijańskiego; 7. Znajomość symboliki liturgicznej; 8. Aktywne uczestnictwo w Eucharystii; 9. Znajomość istoty sakramentów;
Formacja moralna	7. Interpretacja ludzkiego (ucznia) doświadczenia w świetle wezwania Bożego – kształtowanie sumienia; 8. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych; 9. Pomoc w przygotowaniu do przemian okresu dojrzewania;	10. Nabywać zdolność kształtowania osobowości w świetle prawdy biblijnej i rozwiązywania stawianych problemów; 11. Kształtować postawę odpowiedzialności oraz chrześcijańskiego sumienia; 12. Wskazywać chrześcijańskie motywy wyborów w codziennym życiu; 13. Kształtować refleksyjną postawę wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych; 14. Pomóc w budowaniu systemu wartości opartego na wierze; 15. Pomóc w przygotowaniu do przemian okresu dojrzewania i kształtować pozytywny stosunek do daru pćiowości;	13. Odkrywanie świata wartości; 14. Dekalog wyrazem troski Boga o szczęście człowieka; 15. Błogosławieństwa; 16. Kształtowanie własnego sumienia, charakteru; 17. Dojrzewanie psychofizyczne, duchowe, dar przekazywania życia; 18. Wartość oraz zagrożenia życia i zdrowia; 19. Wobec trudnych sytuacji życiowych: choro- ba, cierpienie, śmierć; 20. Świętowanie i spędzanie wolnego czasu po chrześcijańsku;	10. Zastosowanie wskazań prawa Bożego w konkretnych sytuacjach życiowych; 11. Umiejętność kształtowania własnego sumienia, osobowości, charakteru w oparciu o prawo Boże; 12. Umiejętność rozwiązywania podstawowych problemów wiary; 13. Hierarchizacja podstawowych wartości moralnych; 14. Ocena poglądów i postaw własnych i innych ludzi;
Nauczanie modlitwy	10. Gotowość otwarcia się na Boga w modlitwie;	16. Budzić postawę szacunku i zaufania Bogu; 17. Pogłębiać sposoby i rodzaje modlitwy w oparciu o przykłady biblijne; 18. Pogłębiać osobisty kontakt z Bogiem w modlitwie;	21. Modlitwa jako podstawa życia ludzkiego; 22. Biblijne przykłady ludzi modlitwy, jej sposobów i rodzajów;	15. Znajomość sposobów i rodzajów modlitwy oraz biblijnych wzorów modlitwy; 16. Umiejętność samodzielnego formułowania modlitw; 17. Postawa uznania błędu, przeproszenia, dziękczynienia, uwielbienia;
Wychowanie do życia we wspólnocie	11. Poczucie przynależności, posiadanie własnego miejsca i odczytywanie własnych zadań w społeczności Kościoła, narodzie, rodzinie, grupie szkolnej i koleżeńskiej; 12. Przyjęcie postawy motywującej do odpowiedzialnego ucze-	19. Otwierać na świat wartości stanowiących fundament relacji międzyludzkich; 20. Kształtować postawę odpowiedzialności z akcentem na zadania wobec: rodziny, klasy, szkoły, grupy rówieśniczej, Kościoła – pomóc w odnajdywaniu własnego miejsca i zadań; rozwijać poczucie przynależności;	23. Świat wartości fundamentem relacji międzyludzkich; 24. Jedność międzyludzka dziełem Ducha Świętego; 25. Podstawowe wspólnoty życia ucznia – postawy, prawa i obowiązki;	18. Umiejętność rozwiązywania trudnych sytuacji w duchu chrześcijańskim; 19. Umiejętność reagowania na niewłaściwe zachowania; 20. Odczytywanie własnych zadań we wspólnocie: rodzinnej,

	stnictwa; 13. Kształtowanie postawy odpowiedzialności;	21. Wzmacniać właściwe relacje z rodziną; 22. Wspierać prawidłowy rozwój emocjonalny i społeczny; 23. Kształtować postawę szacunku dla siebie i innych;		kościelnej, koleżeńskiej, szkolnej; 21. Umiejętność wyrażania własnych opinii;
Wprowadzenie do misji	14. Odpowiedzialne podjęcie zadań w najbliższym otoczeniu; 15. Odnajdywanie własnego miejsca i zadań w życiu rodziny, szkoły, Kościoła i innych społecznościach; 16. Świadectwo życia; 17. Budowanie postawy świadectwa.	24. Kształtować postawę odpowiedzialności i podejmowania zadań w środowisku życiowym; 25. Prowadzić do dostrzegania potrzeby budowania własnej wiary w łączności z innymi – świadectwo życia.	26. Biblijne przykłady odpowiedzi na wezwanie Boże; 27. Misja chrześcijanina w Kościele i świecie; 28. Zadania w życiu społecznym: wobec rodziny, szkoły, grupy, Kościoła.	22. Zaangażowanie w różne formy apostołstwa; 23. Postawa akceptacji i tolerancji; 24. Znajomość biblijnych przykładów odpowiedzi na Boże wezwanie.

3.2.2. Układ opisowy

Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Cele katechetyczne

1. Budzenie zainteresowania przesłaniem Bożym;
2. Uzdolnienie do odczytania w nauczaniu biblijnym wezwania Bożego dla swojego życia;
3. Przygotowanie do samodzielnego odbioru tekstów;
4. Ukazywanie wiary jako pomocy w zrozumieniu swego życia i świata;
5. Zdobywanie umiejętności symbolizowania, czynnego, świadomego i radosnego włączenia się w liturgię Kościoła;
6. Pogłębione przeżywanie roku liturgicznego i sakramentów;
7. Interpretacja ludzkiego (ucznia) doświadczenia w świetle wezwania Bożego – kształtowanie sumienia;
8. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych;
9. Pomoc w przygotowaniu do przemian okresu dojrzewania;
10. Gotowość otwarcia się na Boga w modlitwie;
11. Poczucie przynależności, posiadanie własnego miejsca i odczytywanie własnych zadań w społeczności Kościoła, narodzie, rodzinie, grupie szkolnej i koleżeńskiej;
12. Przyjęcie postawy motywującej do odpowiedzialnego uczestnictwa;
13. Kształtowanie postawy odpowiedzialności;
14. Odpowiedzialne podjęcie zadań w najbliższym otoczeniu;
15. Odnajdywanie własnego miejsca i zadań w życiu rodziny, szkoły, Kościoła i innych społecznościach.
16. Świadectwo życia;
17. Budowanie postawy świadectwa.

Zadania nauki religii

1. Wprowadzać w lekturę Pisma Świętego, kształtować umiejętność odbioru tekstów biblijnych;
2. Zapoznawać z wybranymi fragmentami Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu;
3. Motywować uczniów do poznawania i przygotować do odbioru tekstów biblijnych;
4. Wprowadzić w podstawowe prawdy wiary Kościoła w oparciu o teksty biblijne;
5. Wprowadzić w związki Biblii, wiary i Kościoła z życiem narodu i kultury chrześcijańskiej;
6. Pomóc w pogłębianiu przeżywania roku liturgicznego w łączności z podejmowanymi prawdami biblijnymi;
7. Pomóc w rozumieniu liturgii, a zwłaszcza Eucharystii;
8. Kształtować umiejętność symbolizowania;
9. Kształtować umiejętność czynnego, świadomego i zaangażowanego włączania się w liturgię Kościoła;
10. Nabywać zdolność kształtowania osobowości w świetle prawdy biblijnej i rozwiązywania stawianych problemów;
11. Kształtować postawę odpowiedzialności oraz chrześcijańskiego sumienia;
12. Wskazywać chrześcijańskie motywy wyborów w codziennym życiu;
13. Kształtować refleksyjną postawę wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych;
14. Pomóc w budowaniu systemu wartości opartego na wierze;
15. Pomóc w przygotowaniu do przemian okresu dojrzewania i kształtować pozytywny stosunek do daru płciowości;
16. Budzić postawę szacunku i zaufania Bogu;
17. Pogłębiać sposoby i rodzaje modlitwy w oparciu o przykłady biblijne;
18. Pogłębiać osobisty kontakt z Bogiem w modlitwie;
19. Otwierać na świat wartości stanowiących fundament relacji międzyludzkich;
20. Kształtować postawę odpowiedzialności z akcentem na zadania wobec: rodziny, klasy, szkoły, grupy rówieśniczej, Kościoła – pomóc w odnajdywaniu własnego miejsca i zadań; rozwijać poczucie przynależności;
21. Wzmacniać właściwe relacje z rodziną;
22. Wspierać prawidłowy rozwój emocjonalny i społeczny;
23. Kształtować postawę szacunku dla siebie i innych;
24. Kształtować postawę odpowiedzialności i podejmowania zadań w środowisku życiowym;
25. Prowadzić do dostrzegania potrzeby budowania własnej wiary w łączności z innymi – świadectwo życia.

Treści

1. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym;
2. Bóg Ojciec objawiający swoją miłość w dziele stworzenia i dziejach narodu wybranego;
3. Tajemnica miłosierdzia Bożego;
4. Opatrzność Boża;
5. Życie i dzieło Jezusa Chrystusa;
6. Duch Święty w życiu Kościoła i chrześcijanina;
7. Prawda słowa Bożego odpowiedzią na ludzkie pytania i pomocą w kształtowaniu ludzkiego życia;

8. Chrześcijańskie korzenie narodu polskiego i ich związek z dzisiejszą kulturą;
9. Sakramenty jako spotkanie z Bogiem;
10. Eucharystia sakramentem miłości;
11. Liturgiczne świętowanie tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa;
12. Rok liturgiczny – sens, wartość, postawy, zwyczaje, powiązanie z Biblią;
13. Odkrywanie świata wartości;
14. Dekalog wyrazem troski Boga o szczęście człowieka;
15. Błogosławieństwa;
16. Kształtowanie własnego sumienia, charakteru;
17. Dojrzewanie psychofizyczne, duchowe, dar przekazywania życia;
18. Wartość oraz zagrożenia życia i zdrowia;
19. Wobec trudnych sytuacji życiowych: choroba, cierpienie, śmierć;
20. Świętowanie i spędzanie wolnego czasu po chrześcijańsku;
21. Modlitwa jako podstawa życia ludzkiego;
22. Biblijne przykłady ludzi modlitwy, jej sposobów i rodzajów;
23. Świat wartości fundamentem relacji międzyludzkich;
24. Jedność międzyludzka dziełem Ducha Świętego;
25. Podstawowe wspólnoty życia ucznia – postawy, prawa i obowiązki;
26. Biblijne przykłady odpowiedzi na wezwanie Boże;
27. Misja chrześcijanina w Kościele i świecie;
28. Zadania w życiu społecznym: wobec rodziny, szkoły, grupy, Kościoła.

Osiągnięcia

1. Znajomość podstawowych fragmentów Pisma Świętego i ich przesłania;
2. Umiejętność odczytania przesłania poznanych fragmentów biblijnych;
3. Umiejętność integrowania poznanych informacji z aktualnymi wyzwaniami;
4. Znajomość symboli wiary;
5. Znajomość religijnych korzeni wybranych elementów kultury polskiej;
6. Znajomość istoty okresów liturgicznych, ich odczytywanie w kontekście biblijnym i życia chrześcijańskiego;
7. Znajomość symboliki liturgicznej;
8. Aktywne uczestnictwo w Eucharystii;
9. Znajomość istoty sakramentów;
10. Zastosowanie wskazań prawa Bożego w konkretnych sytuacjach życiowych;
11. Umiejętność kształtowania własnego sumienia, osobowości, charakteru w oparciu o prawo Boże;
12. Umiejętność rozwiązywania podstawowych problemów wiary;
13. Hierarchizacja podstawowych wartości moralnych;
14. Ocena poglądów i postaw własnych i innych ludzi;

15. Znajomość sposobów i rodzajów modlitwy oraz biblijnych wzorów modlitwy;
16. Umiejętność samodzielnego formułowania modlitw;
17. Postawa uznania błędu, przeproszenia, dziękczynienia, uwielbienia;
18. Umiejętność rozwiązywania trudnych sytuacji w duchu chrześcijańskim;
19. Umiejętność reagowania na niewłaściwe zachowania;
20. Odczytywanie własnych zadań we wspólnocie: rodzinnej, kościelnej, koleżeńskiej, szkolnej;
21. Umiejętność wyrażania własnych opinii;
22. Zaangażowanie w różne formy apostołstwa;
23. Postawa akceptacji i tolerancji;
24. Znajomość biblijnych przykładów odpowiedzi na Boże wezwanie.

3.3. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW (KLASY 4-6)

Uwzględnienie specyfiki rozwojowej ucznia 10-12 letniego wymaga doboru odpowiednich oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych wykorzystując i włączając w proces katechetyczny predyspozycje ucznia. Podejmując zadanie pogłębienia wiedzy religijnej i jej systematyzacji, nauka religii winna akcentować podawanie i pogłębianie wiadomości religijnych, zmierzać do ich systematyzacji, hierarchizacji, budzić zainteresowanie problemami religijnymi, kształtować umiejętności. Pomocne w realizacji tych zadań okazują się zarówno metody podające, jak i poszukujące. Ich skuteczność zwiększa się w połączeniu z metodami pracy z obrazem, środkami audiowizualnymi tym bardziej, że w pierwszej fazie omawianego przedziału wiekowego dziecko charakteryzuje jeszcze myślenie konkretnoobrazowe. Ważne jest aktywizowanie uwagi przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod.

Drogą rozwoju zainteresowań religijnych jest pobudzanie ucznia do zainteresowania aktualnymi wydarzeniami w życiu Kościoła, przeżywanymi okresami roku liturgicznego, wnikania w przeszłość, włączenie do grup duszpasterskich czy kół zainteresowań. Na tym etapie edukacyjnym historia wiary i Kościoła winna być przedstawiana jako wydarzenia interwencji Boga.

Uczniowie w tym wieku łatwo identyfikują się z bohaterami. Wychodząc naprzeciw tym zainteresowaniom, katecheza winna dostarczać im wzorców osobowych, przykładów konsekwencji życia wiarą. Uczeń pragnie głębszego uzasadnienia wiary; gotów jest podjąć trud szukania. Stąd istotne jest wykorzystywanie metod poszukujących, problemowych, motywujących, które służą kształtowaniu umiejętności. Przy stosowaniu tego rodzaju metod katecheta musi liczyć się z możliwościami ucznia. Wykorzystane elementy metod liturgicznych i medytacyjnych winny służyć wprowadzeniu w liturgię i modlitwę.

3.4. Korelacja z innymi przedmiotami szkolnymi i ścieżkami przedmiotowymi

3.4.1. Przedmioty szkolne

Język polski

Treści:

- Pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi;
- Właściwości opowiadania, opisu, dialogu oraz prostych form użytkowych;
- Związki znaczeniowe między wyrazami;
- Pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, przedmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm;
- Różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu;
- Terminy: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja;
- Terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą;
- Lektury.

Historia i społeczeństwo

Treści:

- Ja i inni. Moja postawa wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- Ja i inni. Wolność osobista a przewidywanie konsekwencji własnych zachowań, odpowiedzialność i obowiązki. Wzorce osobowe – wybrane postacie historyczne i współczesne;
- Wartości: prawda, dobro, sprawiedliwość i piękno w otaczającym świecie;
- Społeczeństwo. Postawy prospołeczne i aspołeczne;
- Moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego (chrzest Polski, potop szwedzki, Konstytucja 3 Maja, walka o niepodległość);
- Mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej;
- Symbole i święta narodowe, religijne.

Sztuka (plastyka, muzyka)

Treści:

- Różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej;
- Kontakt z dziełami sztuki plastycznej – pomniki, galerie, muzea;
- Środki wyrazu plastycznego i działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.

Przyroda

Treści:

- Złożoność świata żywego;
- Czynności życiowe człowieka, etapy rozwoju człowieka ze szczególnym uwzględnieniem dojrzewania biologicznego, zasady higieny;
- Ziemia w układzie słonecznym.

3.4.2. Ścieżki edukacyjne

Edukacja prozdrowotna

Treści:

- Higiena ciała, odzieży, obuwia, miejsca pracy i wypoczynku;
- Bezpieczeństwo na drodze, podczas gier i zabaw ruchowych;
- Rozpoznawanie własnych mocnych i słabych stron, zalet i wad; kształtowanie właściwego stosunku do własnych pozytywnych i negatywnych emocji; radzenie sobie w sytuacjach trudnych i umiejętność szukania pomocy; zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu;
- Podstawowe zasady i reguły obowiązujące w relacjach międzyludzkich;
- Problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych, osób chorych i starszych;
- Przyczyny (namawianie i presja ze strony osób) i skutki używania środków psychoaktywnych i nadużywania leków oraz innych nałogów (wyłącznie klasa VI).

Edukacja ekologiczna

Treści:

- Przykłady miejsc z najbliższego otoczenia, w których obserwuje się korzystne i niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym;
- Degradacja środowiska – przyczyny, wpływ na zdrowie człowieka oraz jej związek z formami działalności ludzi;
- Obszary chronione oraz ich znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej; zasady zachowania się na obszarach chronionych.

Edukacja czytelnicza i medialna

Treści:

- Dzieje pisma, książki, prasy i przekazów medialnych;
- Wydawnictwa informacyjne. Literatura popularnonaukowa. Czasopisma dziecięce i młodzieżowe;
- Komunikacja werbalna i niewerbalna; bezpośrednia i medialna;
- Selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu;
- Informacja czy perswazja? Jawne i niejawne funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym.

Wychowanie do życia w społeczeństwie

a) Wychowanie do życia w rodzinie

Treści:

- Podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie;
- Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu;
- Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie;
- Macierzyństwo i ojcostwo. Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka;
- Cięża, rozwój dziecka przed urodzeniem, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny;
- Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami. Identyfikacja z własną płcią. Akceptacja i szacunek dla ciała;
- Zmiany fizyczne i psychiczne okresu dojrzewania. Zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju;
- Higiena okresu dojrzewania;
- Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; postawy asertywne;
- Istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia;
- Mass media: zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów TV;
- Odpowiedzialność za własny rozwój – samowychowanie.

b) Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie

Treści:

- Najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa, szkoły;
- Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny;
- Lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje;
- Sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu, kraju.

c) Wychowanie patriotyczne i obywatelskie

Treści:

- Sylwetki wielkich Polaków;
- Jednostka i grupa. Życie w grupie (więzi, wartości, role, podejmowanie decyzji, konflikty, negocjacje);
- Jednostka, społeczeństwo, naród, państwo;
- Wartości i normy życia społecznego. Kategoria dobra wspólnego. Patriotyzm. Kultura społeczna i polityczna.

3.5. WSPÓLPRACA ŚRODOWISK

3.5.1. Rodzina

1. Oddziaływanie katechetyczne, podobnie jak w klasach 1-3, nie osiągnie zamierzonych celów bez współpracy z rodzicami.
2. Dołożenie starań, by pewne formy spotkań i współpracy były podejmowane przez wszystkie lata nauki. Częstotliwość ich i charakter winny być uzależnione od warunków diecezji.
3. Tematyka spotkań winna być analogiczna do podejmowanej podczas lekcji religii dzieci i wzbogacona o kwestie związane z ich wychowaniem.

3.5.2. Parafia

1. Ukazywanie miejsca, roli i zadań dzieci w parafii, związanie ich z liturgią i duszpasterstwem wymaga ożywienia form duszpasterskiego oddziaływania, wspomagającego lekcje religii w postaci grup duszpasterskich, kół zainteresowań działających na terenie szkoły lub parafii.
2. Należy dążyć do tego, aby szkolne lekcje religii prowadziły do czynnego udziału dzieci w liturgii i systematycznego korzystania z sakramentów świętych.
3. Szansą, którą należy dobrze wykorzystać przez dobrą organizację, jest czas rekolekcji wielkopostnych.
4. Przygotowując uczniów do realizacji celów nauki religii w klasach 4-6, na początku klasy czwartej należy urządzić nabożeństwo z przekazaniem egzemplarza Pisma Świętego, a na zakończenie klasy szóstej należy im wręczyć tekst wyznania wiary.

4. KATECHEZA WYZNANIA I ROZUMIENIA WIARY – GIMNAZJUM

4.1. CHARAKTERYSTYKA MŁODZIEŻY KLAS GIMNAZJALNYCH

Edukacją w gimnazjum objęta jest młodzież między 13 a 16 rokiem życia. Jest to wiek połączony z ważną przemianą biologiczną, intelektualną i psychiczną. Ze względu na dysproporcję między poziomem rozwoju w różnych zakresach funkcjonowania wiek dorastania ma w znacznym stopniu charakter konfliktowy. Konflikty w życiu młodzieży ujawniają się na różnych płaszczyznach, a wynikają między innymi z napięcia powstającego między potrzebą samodzielności a ograniczeniami narzucanymi przez rodziców, pomiędzy dążeniem do niezależności a potrzebą oparcia, między wizjami idealnymi a realnymi obrazami rzeczywistości.

Młodzież w tym okresie przeżywa kryzys tożsamości. Boi się pogardy, braku wiary w nią, oburza się na fałsz, hipokryzję, obojętność. Nosząc trud dorastania aktywność swą skierowuje na obronę, a jednocześnie oczekuje wsparcia w tworzeniu pozytywnego autoportretu.

Młodzież gimnazjalna stawia pytania natury egzystencjalnej, pyta o sens życia, potrzebę uczenia się itp. Skupiona na sobie

jest przekonana, że ciągle podlega krytykowaniu przez innych. Dlatego myli intymność z zamykaniem się w sobie, zastępuje zdrową krytykę krytykanctwem, identyfikuje wolność z robieniem tego, na co ma ochotę. Takim postawom towarzyszy zmienność nastrojów i uczuć.

Kryzysy występujące w życiu młodzieży odbijają się negatywnie na relacjach interpersonalnych. Wymagają one od wychowawców wiedzy, serca i zapału, a także cierpliwości i mądrości, aby pomóc młodemu człowiekowi w kształtowaniu własnego autonomicznego wnętrza, w przechodzeniu od wychowania do samowychowania i w konsekwencji nawiązywania dojrzałych relacji osobowych ze społecznościami, w których żyją.

Rozwój fizyczny, uczuciowy i umysłowy dorastającej młodzieży ma swoje znaczenie dla jej rozwoju religijnego. Ze względu na dużą zmienność uczuć młodzież zaczyna przeżywać również wątpliwości religijne, co powoduje niepewność i niestałość religijną. Młodzi ludzie poszukujący własnej tożsamości z łatwością odrzucają dotychczasowe autorytety. Są krytyczni wobec Kościoła i osób go reprezentujących. Niekiedy konflikty z rodzicami przenoszą na sferę religijną. Między innymi odrzucają wtedy poglądy religijne wyznawane przez rodziców i oficjalnie głoszone przez Kościół.

Wielki wpływ na sferę religijną dorastającej młodzieży mają problemy związane z dojrzewaniem seksualnym. Wiele kryzysów religijnych, odrzucenie nauki Kościoła i nieprzystępowanie do sakramentów ma swoje źródło w osobistych trudnościach natury seksualnej. Dlatego istotne są na tym etapie edukacji i rozwoju wiary treści związane z sakramentem pokuty i pojednania oraz możliwość korzystania przez młodzież z kierownictwa duchowego.

Dzięki wzmocnionemu rozwojowi intelektualnemu rozpada się harmonijny obraz świata z dzieciństwa. Młodzież zaczyna widzieć krytycznie otaczającą ją rzeczywistość, co powoduje zachwianie w świecie wartości. Próba budowania obiektywnej, krytycznej wizji świata i otaczającej rzeczywistości zderza się z niebezpieczeństwem relatywizmu moralnego. Młodzież w tym wieku przenosi charakterystyczne dla religijności dziecięcej właściwości, takie jak antropomorfizm, animizm i rytualizm magiczny. Antropomorfizm wyraża się w wyobrażeniu sobie Boga na sposób ludzki. Animizm w ożywianiu przedmiotów martwych i przypisywaniu im określonych zamiarów, a rytualizm magiczny – w magicznym traktowaniu obrzędów liturgicznych i religijnych.

W wymiarze religijnym proces dojrzewania winien się dokonywać na drodze trzech podstawowych procesów psychicznych, tj. interioryzacji, absolutyzacji i socjalizacji. Nauczanie religii może pomóc w akceptacji wartości religijnych poprzez korygowanie nieprawidłowości w dotychczasowym przekazie treści wiary, wiązaniu treści religijnych z życiem. Należy zadbać o to, aby wartości religijne nie zostały zepchnięte na peryferie osobowości, ale były umieszczone w jej centrum. Włączenie się młodzieży do grup rówieśniczych pielęgnujących wartości religijne jest wielce pożyteczne dla procesów socjalizacji. Ważną rolę w ukształtowaniu dojrzałej osobowości religijnej młodego człowieka odegrać może katecheza sakramentu bierzmowania, nosząca cechy katechezy katechumenalnej, oraz uroczyste sprawowanie sakramentu bierzmowania przygotowane przy współudziale młodzieży.

4.2. PODSTAWA PROGRAMOWA KATECHEZY W GIMNAZJUM

4.2.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści	Osiągnięcia
Rozwijanie poznania wiary	<p>Wychowanie katolika świadomego i odpowiedzialnego za swoją wiarę, kochającego Boga, Kościół i własną Ojczyznę, poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ukazanie sensu życia proponowanego przez chrześcijaństwo; 2. Wprowadzenie w świat pojęć religijnych przez poznanie języka i orędzia zbawczego Biblii oraz teologii, prawd wiary i zasad moralnych; 3. Przedstawienie osoby i odkupieńczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa; 4. Internalizację prawd wiary i katolickich postaw moralnych; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyjaśnić podstawy motywacji życiowej chrześcijanina poprzez wskazanie uczniom, iż Bóg daje odpowiedź na problemy nurtujące człowieka; 2. Wprowadzić w lekturę Pisma Świętego; rozwijać umiejętność odbioru tekstów biblijnych i w ich świetle rozumieć świat, człowieka, własne powołanie; ukazać wybrane postaci Starego i Nowego Testamentu jako przykłady rozwiązywania problemów w świetle wiary; ukazać jedność Nowego i Starego Testamentu; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Co to znaczy być człowiekiem uczciwym, wierzącym, chrześcijaninem, członkiem Kościoła katolickiego? 2. Cel ostateczny człowieka – szczęście wieczne (elementy eschatologii); 3. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym: formowanie się ksiąg, języki, gatunki literackie; 4. Interpretacja literacka i hermeneutyczna wybranych fragmentów biblijnych; 5. Jezus Chrystus – postać historyczna, wcielony Bóg, Odkupiciel człowieka, Założyciel Kościoła; 6. Wiara, jej przymioty, znaczenie w życiu człowieka. Trudności wiary; 7. Boże objawienie jako pomoc w rozwiązywaniu problemów stojących przed człowiekiem (postaci Starego i Nowego Testamentu); 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Znajomość podstawowych wiadomości o Piśmie Świętym; 2. Umiejętność właściwej interpretacji wybranych tekstów biblijnych; 3. Umiejętność aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego i Nowego Testamentu; 4. Właściwe rozumienie wydarzeń życia, nauczania i zbawczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa;
Wychowanie liturgiczne	<ol style="list-style-type: none"> 5. Wychowanie do udziału w liturgii roku kościelnego i sakramentów oraz modlitwy liturgicznej; 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Pogłębić przeżywanie roku liturgicznego. Przedstawić sakramenty jako znaki działania Boga w życiu Kościoła i chrześcijanina; umocnić w świadomości konieczność przyjmowania sakramentu pokuty i Eucharystii; prowadzić przygotowanie bliższe do sakramentu bierzmowania i dalsze do sakramentu małżeństwa i życia w rodzinie; 4. Kształtować postawy wewnętrzne związane z sakramentem pokuty i po- 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Rok liturgiczny w Kościele: Adwent, Boże Narodzenie wraz z okresem Narodzenia Pańskiego, tydzień modlitw o jedność chrześcijan, Wielki Post (czas przygotowania paschalnego), rekolekcje szkolne, Triduum Paschalne, okres wielkanocny, Zesłanie Ducha Świętego, miesiące i święta maryjne, uroczystości wybranych świętych, zwłaszcza patronów Polski i świętych polskich; 9. Sakramenty – działanie Chrystusa żyjącego w Kościele; 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Znajomość sensu okresów liturgicznych i wybranych świąt kościelnych; 6. Odkrywanie sakramentów jako znaków działania Boga w życiu Kościoła; 7. Zrozumienie związku między sakramentem a jego skutkiem; 8. Dostrzeganie związku między Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania a życiem moralnym chrześcijanina; 9. Rozumienie znaczenia

		jednania oraz Eucharystii;	10. Eucharystia sakramentem miłości; 11. Sakrament pokuty i pojednania sakramentem nawrócenia; 12. Duch Święty działający w Kościele; dary Ducha Świętego; posłuszeństwo Duchowi i grzechy przeciwko Duchowi Świętemu; 13. Małżeństwo chrześcijańskie i jego przymioty: jedność, nierozzerwalność, płodność i sakramentalność; rodzina wspólnotą życia i miłości;	elementów Mszy świętej oraz gestów i postaw liturgicznych (postawa stojąca, siedząca, klęcząca, milczenie, śpiew, znak pokoju); 10. Umiejętność religijnego przeżywania rzeczywistości liturgicznej;
Formacja moralna	6. Przygotowanie do umiejętnego wyboru dobra w konkretnych sytuacjach życiowych;	5. Wprowadzić podstawowe pojęcia etyczne i sformułować podstawowe zasady moralne; ukazać zasady życia moralnego przez analizę <i>Dekalogu</i> i <i>Błogosławieństw</i> ; ukazać wędrówkę Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako <i>figurę</i> życia moralnego człowieka;	14. Podstawowe pojęcia etyczne: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne, prawo Boże, wartości i ich hierarchia; 15. Wędrówka Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako <i>figura</i> życia moralnego człowieka;	11. Znajomość podstawowych pojęć i zasad etycznych; 12. Umiejętność zastosowania ogólnych zasad etycznych w konkretnych sytuacjach życiowych, ze szczególnym zrozumieniem konsekwencji
	7. Wdrożenie do przestrzegania przykazania miłości w zakresie indywidualnym i społecznym;	przekazać prawidła dokonywania samodzielnych wyborów moralnych; ukazać, czym jest prawdziwa miłość i przygotować do właściwego przeżywania miłości;	16. Przykazania <i>Dekalogu</i> – ujęcie biblijne, wartości, których bronią, wykroczenia przeciw przykazaniom i ich konsekwencje; 17. <i>Błogosławieństwa</i> – Nowe Prawo i wypełnienie <i>Dekalogu</i> ; 18. Pojęcie miłości i sposoby jej przeżywania;	stosowania <i>Dekalogu</i> i <i>Błogosławieństw</i> ; 13. Rozumienie pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego;
Nauczanie modlitwy	8. Odniesienie działań człowieka do woli Boga;	6. Wprowadzić w lekturę Pisma Świętego; ukazać bogactwo Modlitwy Pańskiej jako drogi chrześcijanina;	19. Modlitwa Pańska jako program drogi chrześcijanina; 20. Modlitwa – jej znaczenie w życiu chrześcijanina; rodzaje modlitwy;	14. Umiejętność samodzielnej lektury Pisma Świętego. 15. Rozumienie konsekwencji poszczególnych wezwań Modlitwy Pańskiej dla życia chrześcijanina;
Wychowanie do życia we wspólnocie	9. Pomoc w osiągnięciu socjalizacji kościelnej (w odniesieniu do Kościoła powszechnego, jak i partykularnego);	7. Przedstawić historię Kościoła jako pielgrzymkę ludzi wierzących w Chrystusa; ukazać blaski i cienie historii Kościoła w ramach czasowych kursu historii powszechniej; wyjaśnić krzywdzące wspólnotę wierzących stereotypy i przygotować uczniów do dyskusji na temat przeszłości Kościoła; ukazać rolę	21. Wybrane elementy historii Kościoła powszechnego, np.: początki chrześcijaństwa, prześladowania chrześcijan, chrześcijaństwo starożytne wobec dziedzictwa świata antycznego, św. Benedykt i jego dzieło, reforma gregoriańska, schizma wschodnia, zakony żebracze, ocena inkwizycji, reformacja i reforma kato-	16. Znajomość podstawowych faktów z historii Kościoła i umiejętność argumentowania w tej dziedzinie; 17. Znajomość faktów z historii i życia własnej parafii i diecezji; 18. Znajomość głównych religii świata i wyznań

		Kościół w życiu narodu polskiego; 8. Ukazać rzeczywistość Kościoła partykularnego; 9. Ukazać kręgi przynależności do Kościoła (KK 14-16);	licka, Kościół wobec wyzwania oświecenia, odpowiedź Kościoła na kwestie społeczne w XIX i XX w., II Sobór Watykański, pontyfikat Jana Pawła II ¹ ;	chrześcijańskich;
			22. Wybrane elementy historii Kościoła w Polsce, np.: początki chrześcijaństwa w Polsce, spór o św. Stanisława, chrześcijaństwo czasów jagiellońskich (św. Jadwiga), Unia Brzeska, Polska krajem tolerancji religijnej, Kościół wobec niewoli narodowej, Kościół w okresie II wojny światowej, w okresie powojennym (postać kard. Stefana Wyszyńskiego, obchody <i>Milennium</i> , Jan Paweł II i papieskie pielgrzymki do Ojczyzny) ² ; 23. Wybrane elementy historii Kościoła partykularnego i wspólnoty parafialnej. Specyfika Kościoła partykularnego (katedra; patronowie, sanktuaria, biskup, seminarium duchowne, działające zgromadzenia zakonne) ³ ; 24. Religie świata a chrześcijaństwo; 25. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie;	
Wprowadzenie do misji	10. Przygotowanie do podjęcia misji świadczania o prawdach wiary i wartościach chrześcijańskich.	10. Uświadomić motywy wiary chrześcijańskiej; przygotować do samodzielnego podejmowania i rozwiązywania problemów religijnych (w związku z przygotowaniem do przyjęcia sakramentu bierzmowania); ukazać odpowiedź Kościoła na istotne problemy związane z przekazywaniem życia i życiem społecznym oraz	26. Katolicka odpowiedź na problemy związane z przekazywaniem i podtrzymaniem życia (np. prawo do życia nie narodzonych i niepełnosprawnych, naturalne metody planowania rodziny, aborcja, eutanazja, antykoncepcja i zapłodnienie <i>in vitro</i>); 27. Podstawowe zasady katolickiej nauki społecznej;	19. Umiejętność rozwiązywania podstawowych problemów wiary; 20. Znajomość podstawowych zasad katolickiej nauki społecznej; 21. Rozumienie pozorności konfliktu nauki i wiary;

¹ Należy zadbać, by treści historyczne realizować współbieżnie z programem nauczania historii.

² Należy zadbać, by treści historyczne realizować współbieżnie z programem nauczania historii.

³ Tematy związane z Kościołem partykularnym nie muszą w programach nauczania być realizowane w ramach materiału przedstawianego przez podręcznik.

		przygotować uczniów do udzielania przez nich – jako katolików świeckich – prawdziwej odpowiedzi, jaką daje Kościół na te problemy; wdrożyć do apostołstwa świeckich.	28. Pozorny konflikt nauki i wiary; 29. Formy apostołstwa świeckich.	22. Zaangażowanie w apostołstwo świeckich.
--	--	--	---	--

4.2.2. Układ opisowy

Cele katechetyczne

Wychowanie katolika świadomego i odpowiedzialnego za swoją wiarę, kochającego Boga, Kościół i własną Ojczyznę, poprzez:

1. Ukazanie sensu życia proponowanego przez chrześcijaństwo;
2. Wprowadzenie w świat pojęć religijnych przez poznanie języka i orędzia zbawczego Biblii oraz teologii, prawd wiary i zasad moralnych;
3. Przedstawienie osoby i odkupieńczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa;
4. Internalizację prawd wiary i katolickich postaw moralnych;
5. Wychowanie do udziału w liturgii roku kościelnego i sakramentów oraz do modlitwy liturgicznej;
6. Przygotowanie do umiejętnego wyboru dobra w konkretnych sytuacjach życiowych;
7. Wdrożenie do przestrzegania przykazania miłości w zakresie indywidualnym i społecznym;
8. Odniesienie działań człowieka do woli Boga;
9. Pomoc w osiągnięciu socjalizacji kościelnej (w odniesieniu do Kościoła powszechnego, jak i partykularnego);
10. Przygotowanie do podjęcia misji świadczenia o prawdach wiary i wartościach chrześcijańskich.

Zadania nauki religii

1. Wyjaśnić podstawy motywacji życiowej chrześcijanina poprzez wskazanie uczniom, iż Bóg daje odpowiedź na problemy nurtujące człowieka;
2. Wprowadzić w lekturę Pisma Świętego; rozwijać umiejętność odbioru tekstów biblijnych i w ich świetle rozumieć świat, człowieka, własne powołanie; ukazać wybrane postaci Starego i Nowego Testamentu jako przykłady rozwiązywania problemów w świetle wiary; ukazać jedność Nowego i Starego Testamentu;
3. Pogłębić przeżywanie roku liturgicznego. Przedstawić sakramenty jako znaki działania Boga w życiu Kościoła i chrześcijanina; umocnić w świadomości konieczność przyjmowania sakramentu pokuty i Eucharystii; prowadzić przygotowanie bliższe do sakramentu bierzmowania i dalsze do sakramentu małżeństwa i życia w rodzinie;
4. Kształtować postawy wewnętrzne związane z sakramentem pokuty i pojednania oraz Eucharystii;
5. Wprowadzić podstawowe pojęcia etyczne i sformułować podstawowe zasady moralne; ukazać zasady życia moralnego przez analizę *Dekalogu* i *Błogosławieństw*; ukazać wędrówkę Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako *figurę* życia moralnego człowie-

- ka; przekazać prawidła dokonywania samodzielnych wyborów moralnych; ukazać, czym jest prawdziwa miłość i przygotować do właściwego przeżywania miłości;
6. Wprowadzić w lekturę Pisma Świętego; ukazać bogactwo Modlitwy Pańskiej jako drogi chrześcijanina;
 7. Przedstawić historię Kościoła jako pielgrzymkę ludzi wierzących w Chrystusa; ukazać blaski i cienie historii Kościoła w ramach czasowych kursu historii powszechnej; wyjaśnić krzywdzące wspólnotę wierzących stereotypy i przygotować uczniów do dyskusji na temat przeszłości Kościoła; ukazać rolę Kościoła w życiu narodu polskiego;
 8. Ukazać rzeczywistość Kościoła partykularnego;
 9. Ukazać kręgi przynależności do Kościoła (KK 14-16);
 10. Uświadomić motywy wiary chrześcijańskiej; przygotować do samodzielnego podejmowania i rozwiązywania problemów religijnych (w związku z przygotowaniem do przyjęcia sakramentu bierzmowania); ukazać odpowiedź Kościoła na istotne problemy związane z przekazywaniem życia i życiem społecznym oraz przygotować uczniów do udzielania przez nich – jako katolików świeckich – prawdziwej odpowiedzi, jaką daje Kościół na te problemy; wdrożyć do apostołstwa świeckich.

Treści

1. Co to znaczy być człowiekiem uczciwym, wierzącym, chrześcijaninem, członkiem Kościoła katolickiego?
2. Cel ostateczny człowieka – szczęście wieczne (elementy eschatologii);
3. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym: formowanie się ksiąg, języki, gatunki literackie;
4. Interpretacja literacka i hermeneutyczna wybranych fragmentów biblijnych;
5. Jezus Chrystus – postać historyczna, wcielony Bóg, Odkupiciel człowieka, Założyciel Kościoła;
6. Wiara, jej przymioty, znaczenie w życiu człowieka. Trudności wiary;
7. Boże objawienie jako pomoc w rozwiązywaniu problemów stojących przed człowiekiem (postaci Starego i Nowego Testamentu);
8. Rok liturgiczny w Kościele: Adwent, Boże Narodzenie wraz z okresem Narodzenia Pańskiego, tydzień modlitw o jedność chrześcijan, Wielki Post (czas przygotowania paschalnego), rekolekcje szkolne, Triduum Paschalne, okres wielkanocny, Zesłanie Ducha Świętego, miesiące i święta maryjne, uroczystości wybranych świętych, zwłaszcza patronów Polski i świętych polskich;
9. Sakramenty – działanie Chrystusa żyjącego w Kościele;
10. Eucharystia sakramentem miłości;
11. Sakrament pokuty i pojednania sakramentem nawrócenia;
12. Duch Święty działający w Kościele; dary Ducha Świętego; posłuszeństwo Duchowi i grzechy przeciwko Duchowi Świętemu;
13. Małżeństwo chrześcijańskie i jego przymioty: jedność, nierozzerwalność, płodność i sakramentalność; rodzina wspólnotą życia i miłości;
14. Podstawowe pojęcia etyczne: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne, prawo Boże, wartości i ich hierarchia;
15. Wędrówka Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako *figura* życia moralnego człowieka;
16. Przykazania *Dekalogu* – ujęcie biblijne, wartości, których bronią, wykroczenia przeciw przykazaniom i ich konsekwencje;
17. *Błogosławieństwa* – Nowe Prawo i wypełnienie *Dekalogu*;
18. Pojęcie miłości i sposoby jej przeżywania;
19. Modlitwa Pańska jako program drogi chrześcijanina;

20. Modlitwa – jej znaczenie w życiu chrześcijanina; rodzaje modlitwy;
21. Wybrane elementy historii Kościoła powszechnego, np.: początki chrześcijaństwa, prześladowania chrześcijan, chrześcijaństwo starożytne wobec dziedzictwa świata antycznego, św. Benedykt i jego dzieło, reforma gregoriańska, schizma wschodnia, zakony żebracze, ocena inkwizycji, reformacja i reforma katolicka, Kościół wobec wyzwania oświecenia, odpowiedź Kościoła na kwestie społeczne w XIX i XX w., II Sobór Watykański, pontyfikat Jana Pawła II⁴;
22. Wybrane elementy historii Kościoła w Polsce, np.: początki chrześcijaństwa w Polsce, spór o św. Stanisława, chrześcijaństwo czasów jagiellońskich (św. Jadwiga), Unia Brzeska, Polska krajem tolerancji religijnej, Kościół wobec niewoli narodowej, Kościół w okresie II wojny światowej, w okresie powojennym (postać kard. Stefana Wyszyńskiego, obchody *Millennium*, Jan Paweł II i papieskie pielgrzymki do Ojczyzny)⁵;
23. Wybrane elementy historii Kościoła partykularnego i wspólnoty parafialnej. Specyfika Kościoła partykularnego (katedra, patronowie, sanktuaria, biskup, seminarium duchowne, działające zgromadzenia zakonne)⁶;
24. Religie świata a chrześcijaństwo;
25. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie;
26. Katolicka odpowiedź na problemy związane z przekazywaniem i podtrzymywaniem życia (np. prawo do życia nie narodzonych i niepełnosprawnych, naturalne metody planowania rodziny, aborcja, eutanazja, antykoncepcja i zapłodnienie *in vitro*).
27. Podstawowe zasady katolickiej nauki społecznej;
28. Pozorny konflikt nauki i wiary;
29. Formy apostołstwa świeckich.

⁴ Należy zadbać, by treści historyczne realizować współbieżnie z programem nauczania historii.

⁵ Należy zadbać, by treści historyczne realizować współbieżnie z programem nauczania historii.

⁶ Tematy związane z Kościołem partykularnym nie muszą w programach nauczania być realizowane w ramach materiału przedstawianego przez podręcznik.

Osiągnięcia

1. Znajomość podstawowych wiadomości o Piśmie Świętym;
2. Umiejętność właściwej interpretacji wybranych tekstów biblijnych;
3. Umiejętność aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego i Nowego Testamentu;
4. Właściwe rozumienie wydarzeń życia, nauczania i zbawczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa;
5. Znajomość sensu okresów liturgicznych i wybranych świąt kościelnych;
6. Odkrywanie sakramentów jako znaków działania Boga w życiu Kościoła;
7. Zrozumienie związku między sakramentem a jego skutkiem;
8. Dostrzeganie związku między Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania a życiem moralnym chrześcijanina;
9. Rozumienie znaczenia elementów Mszy świętej oraz gestów i postaw liturgicznych (postawa stojąca, siedząca, klęcząca, milczenie, śpiew, znak pokoju);
10. Umiejętność religijnego przeżywania rzeczywistości liturgicznej;
11. Znajomość podstawowych pojęć i zasad etycznych;
12. Umiejętność zastosowania ogólnych zasad etycznych w konkretnych sytuacjach życiowych, ze szczególnym zrozumieniem konsekwencji stosowania *Dekalogu* i *Błogosławieństw*;
13. Rozumienie pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego;
14. Umiejętność samodzielnej lektury Pisma Świętego;
15. Rozumienie konsekwencji poszczególnych wezwań Modlitwy Pańskiej dla życia chrześcijanina;
16. Znajomość podstawowych faktów z historii Kościoła i umiejętność argumentowania w tej dziedzinie;
17. Znajomość faktów z historii i życia własnej parafii i diecezji;
18. Znajomość głównych religii świata i wyznań chrześcijańskich;
19. Umiejętność rozwiązywania podstawowych problemów wiary;
20. Znajomość podstawowych zasad katolickiej nauki społecznej;
21. Rozumienie pozorności konfliktu nauki i wiary;
22. Zaangażowanie w apostołstwo świeckich.

4.3. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Specyfikę rozwojową uczniów gimnazjum muszą uwzględniać stosowane metody kształcenia. Podstawową zasadą oddziaływania winno być jak najpełniejsze stosowanie metod aktywizujących. Pozwalają one bowiem aktywnie poszukiwać odpowiedzi na nurtujące i stawiane przez uczniów pytania oraz budzić zaangażowanie. Stąd pewnego rodzaju ograniczenie stosowania w działaniach metodycznych metod podających. Katecheta winien przede wszystkim pełnić rolę przewodnika, który inspiruje, wspiera, ukierunkowuje poszukiwania i odkrywanie prawdy i jest świadkiem wiary.

Na tym etapie kształcenia religijnego poznaniu, kształtowaniu umiejętności wykorzystywania i rozumienia Objawienia Bożego służą metody biblijne. Właściwemu odczytaniu przesłania tekstu źródłowego służy wprowadzenie w metody i zasady interpretacji tekstu, stosowanie metod pracy z tekstem. Jest to szczególnie ważne w I klasie gimnazjalnej. Skuteczne wykorzystanie metod wymaga wprowadzenia uczniów w materiał źródłowy, którym jest Pismo Święte, dokumenty nauczającego Kościoła, teksty

liturgiczne, dokumenty historyczne, świadectwa życia Kościoła, świadectwo chrześcijan.

Wprowadzenie do pracy metod poszukujących (drama, dyskusja, panel, trybunał, praca z tekstem, metoda problemowa, quizy, rewizja życia) służy uzdolnieniu uczniów do umiejętnego korzystania z tekstów biblijnych, odnajdywania w nich własnych problemów, niepewności i ich interpretacji. Pomocne są one w kształtowaniu własnych opinii, umiejętności argumentowania i motywowania, precyzowania myśli, kształtowaniu woli, zajęciu stanowiska; budzą poczucie odpowiedzialności za siebie, rodzinę, środowisko. W poszukiwaniu i kształtowaniu wzorców osobowych z pomocą przychodzą wzorce biblijne, postacie świętych i błogosławionych – świadków wiary oraz metody dramowe i problemowe mogą okazać się skuteczne w rozbudzaniu i rozwoju zainteresowań zagadnieniami religijnymi.

Integrowaniu doświadczenia życiowego i wiary, interpretacji tegoż doświadczenia, kształtowaniu umiejętności służą metody problemowe. Wykorzystanie metod medytacyjnych i liturgicznych służy przede wszystkim do wprowadzenia w liturgię i modlitwę.

4.4. KORELACJA Z INNYMI PRZEDMIOTAMI SZKOLNYMI I ŚCIEŻKAMI PRZEDMIOTOWYMI

4.4.1. Przedmioty szkolne

Język polski

Treści:

- Pojęcia związane z retoryką i wypowiedziami o strukturze logicznej: teza, argument, przesłanka, wniosek, pogląd, ocena.
- Pojęcia: myśl przewodnia, sensory symboliczne i metaforyczne utworu, realizm, fantastyka, groteska, narracja, symbol, alegoria, ironia, apostrofa, antyteza, kontrast.
- Rodzaje literackie oraz gatunki związane z epiką, dramatem i liryką.

Lektura:

- Wybrane utwory z klasyki światowej: *Biblia* (fragmenty), *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty), W. Szekspir, *Romeo i Julia*, K. Dickens *Opowieść wigilijna*, A. de Saint-Exupéry *Mały Księżę*.
- Wybrane utwory z klasyki polskiej: *Bogurodzica*, J. Kochanowski (wybrane pieśni, psalmy, treny), wybór poezji barokowej (np. J. A. Morsztyn, Z. Morsztyn lub W. Potocki), A. Mickiewicz, *Dziady* cz. II, *Pan Tadeusz* (fragmenty), H. Sienkiewicz (jedna z powieści historycznych, np. *Krzyżacy*, *Potop*, *Quo vadis?*), S. Żeromski, *Szyfowe prace*.
- Wybór liryki XIX wieku, wybór poezji XX wieku.
- A. Kamiński, *Kamienie na szaniec*.
- Wybrane z czasopism i prasy codziennej teksty publicystyczne, informacyjne, reklamowe.
- Inne wytwory kultury (np. przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy TV, przekazy ikoniczne, poezja śpiewana).

Historia

Treści:

- Periodyzacja dziejów i pojęcie czasu w historii.
- Cywilizacje starożytne – dorobek kultury i jego trwałość (Egipt, Izrael, Grecja, Rzym).
- Powstanie chrześcijaństwa i pierwsze wieki jego rozwoju.
- Europa i świat śródziemnomorski w wiekach średnich (Bizancjum, uniwersalizm cesarski i papieski oraz ich wzajemne stosunki, ruch krucjatowy, jedność i różnorodność kultury średniowiecza).
- Polska pierwszych Piastów.
- Pierwsi Jagiellonowie na tronie Polski; specyfika kultury polskiego średniowiecza.
- Wielkie odkrycia geograficzne i podbój Nowego Świata.
- Europa i świat w XVI-XVII wieku: reformacja i reforma katolicka; Rzeczpospolita szlachecka XVI-XVII w. – kraj wielu kultur i religii.
- Przełom oświeceniowy w Europie i w Polsce; Polska u schyłku XVIII wieku.
- Przemiany społeczne i cywilizacyjne XIX wieku.
- Losy i postawy Polaków w warunkach braku niepodległości.
- II wojna światowa.
- Polska po 1945 roku: walka o kształt państwa, polski stalinizm; wybór Polaka na papieża, nowa świadomość Polaków, rok 1980 i powstanie Solidarności, stan wojenny i lata osiemdziesiąte; przełom roku 1989, proces budowy III Rzeczypospolitej.

Wiedza o społeczeństwie

a. Wychowanie do życia w rodzinie

Treści:

- Sens i cel życia; życie jako fundamentalna wartość.
- Kryteria dojrzałej osobowości i odpowiedzialność za własny rozwój.
- Rola autorytetu w życiu człowieka oraz właściwy jego wybór.
- Różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców.
- Miłość i jej rozwój; miłość młodzieńcza, miłość dojrzała.
- Miłość i rodzicielstwo jako główne funkcje płciowości;
- Problem inicjacji seksualnej; związek między aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością.
- Kształtowanie więzi w rodzinie; konflikty w rodzinie i ich rozwiązywanie.
- Trudne sytuacje w życiu rodzinnym; rodzina niepełna, sieroctwo biologiczne i społeczne uzależnienia, ubóstwo; formy pomocy rodzinie.
- Wpływ mass mediów i form spędzania wolnego czasu na kształtowanie osobowości.

b. Wychowanie obywatelskie

Treści:

- Człowiek – istota społeczna.
- Grupa i więzi społeczne.
- Naród i państwo. Tożsamość narodowa.
- Obywatel a władza publiczna w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych.
- Niezbywalny charakter praw człowieka, ich katalog i systemy ochrony.
- Życie szkoły.
- Etyka w życiu publicznym.

c. Wychowanie do aktywnego udziału w życiu gospodarczym

Treści:

- Najważniejsze zasady racjonalnego gospodarowania.
- Odkrywanie i rozwijanie indywidualnych kwalifikacji zawodowych, podejmowanie decyzji zawodowych.
- Wybór zawodu.
- Człowiek w gospodarce.
- Wybrane zagadnienia z etyki życia gospodarczego.

Sztuka (plastyka, muzyka)

Treści:

- Różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej, muzyki innych narodów i regionów świata.
- Kontakt z dziełami sztuki plastycznej – pomniki, galerie, muzea.
- Środki wyrazu plastycznego.
- Różnorodne sposoby komunikowania.
- Krajobraz kulturowy.

Biologia

Treści:

- Struktura organizmu i jego funkcje.
- Budowa i funkcjonowanie układów organizmu człowieka.
- Stan zdrowia i choroby.
- Etapy biologicznego i psychicznego rozwoju człowieka i potrzeby z nimi związane.
- Działania człowieka w środowisku przyrodniczym i ich konsekwencje.

Geografia

Treści:

- Ziemia jako część Wszechświata.
- Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny.
- Interakcja Ziemia – człowiek.
- Źródła konfliktów i próby ich rozwiązywania.
- Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce.

4.4.2. Ścieżki edukacyjne

Edukacja filozoficzna

Cele edukacyjne:

- Kształtowanie wrażliwości moralnej.
- Otwarcie drogi do osobowego samopoznania.
- Pogłębianie rozumienia rzeczywistości.

Zadania szkoły:

- Wzmacnianie intelektualnego rozwoju ucznia.
- Rozwijanie wrażliwości na pytania podstawowe, szczególnie dotyczące sensu życia ludzkiego.
- Pomoc uczniom w odkrywaniu własnej tożsamości.

Treści:

- Starożytne wezwanie: „Poznaj samego siebie” a zawsze aktualne pytania: Kim jestem? Skąd pochodzę? Dokąd zmierzam? Jaki jest sens życia ludzkiego?
- Filozofia jako „umiłowanie mądrości”.
- Klasyczna definicja prawdy. Poszukiwanie prawdy przez stulecia.
- Koncepcja człowieka jako osoby, a więc istoty rozumnej, wolnej i zdolnej do poznania prawdy i dążącej do dobra.

Osiągnięcia:

- Znajomość najważniejszych pytań i pojęć filozoficznych.
- Rozumienie człowieka jako osoby.
- Otwarcie i lepsze rozumienie siebie i drugiego człowieka.

Edukacja prozdrowotna

Cele edukacyjne:

- Celem edukacji prozdrowotnej na etapie gimnazjum jest kształtowanie zdrowego stylu życia i inspirowanie harmonijnego rozwoju.

Zadania szkoły:

- Uświadamianie własnej odpowiedzialności za ochronę swojego zdrowia, za jego doskonalenie oraz rozwijanie umiejętności z tym związanych.
- Uświadamianie współzależności pomiędzy czterema wymiarami zdrowia: fizycznym, psychicznym, społecznym i duchowym.

Treści:

- Higiena osobista i otoczenia:
- Aktywność ruchowa i umysłowa: higiena pracy umysłowej i snu, osoby niepełnosprawne i ich potrzeby.
- Zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu.
- Poczucie własnej wartości, dawanie i przyjmowanie wsparcia, asertywność.
- Przyczyny i skutki używania m.in. środków psychoaktywnych, formy pomocy dla osób eksperymentujących i uzależnionych; sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

Osiągnięcia:

- Podejmowanie działań na rzecz ochrony zdrowia.

Edukacja czytelnicza i medialna

Cele edukacyjne:

- Przygotowanie do korzystania z różnych źródeł informacji.
- Umiejętność segregowania informacji i krytycznego ich odbioru.
- Rozbudzanie potrzeb czytelniczych.
- Przygotowanie do pracy samokształceniowej.

Zadania szkoły:

- Tworzenie warunków do zdobywania informacji z różnych źródeł.
- Ukazywanie zależności pomiędzy formą i językiem mediów a zamierzeniami, postawami i kulturą twórców komunikatów artystycznych, informacyjnych, reklamowych i propagandowych.
- Uświadomienie roli mass mediów i stosowanych przez nie środków i zabiegów socjotechnicznych.

Treści:

- Dokumenty gromadzone w bibliotece i ich wartość informacyjna.
- Opis i spis bibliograficzny; zestawienie tematyczne.
- Pojęcia komunikacji medialnej: znak, symbol, kod, język, denotacja, konotacja.
- Drogi, formy i kanały komunikowania się ludzi, funkcje komunikatów.
- Słowo, gest i ruch jako forma wypowiedzi w życiu i w teatrze.
- Media jako środki poznania przeszłości i współczesności. Komunikaty informacyjne i perswazyjne (reklamowe i propagandowe, public relations).

Osiągnięcia:

- Korzystanie ze zbiorów i warsztatu informacyjnego biblioteki, także za pomocą automatycznych systemów wyszukiwawczych.
- Sporządzanie opisów bibliograficznych i bibliografii załącznikowej do własnych opracowań.
- Sprawne, szybkie czytanie, notowanie i selekcjonowanie wiadomości.
- Analizowanie komunikatów medialnych, odczytywanie znaków i kodów dosłownych i kontekstowych.
- Rozróżnianie komunikatów informacyjnych od perswazyjnych, przekazów przedstawiających rzeczywistość od interpretujących i fikcyjnych.
- Wykorzystywanie mediów jako źródeł informacji i opinii w samodzielnym dochodzeniu do wiedzy.

Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie

Cele edukacyjne:

- Kontakt ze światem lokalnym i regionalnym w celu wytworzenia bliskich więzi i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka.
- Ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej poprzez rozwój tożsamości regionalnej.
- Rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny.

Zadania szkoły:

- Wprowadzanie w świat tradycji regionu i należących do niej wartości.

Treści:

- Charakterystyka i pochodzenie społeczności regionalnej.
- Elementy dziejów kultury regionalnej, regionalne tradycje, obyczaje i zwyczaje, muzyka.
- Główne zabytki przyrody i architektury w regionie.
- Historia i tradycja własnej rodziny na tle historii i tradycji regionu.

Osiągnięcia:

- Odnajdywanie wartości, jaką stanowi wspólnota lokalna i jej kultura w życiu człowieka.
- Działanie na rzecz ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego.
- Udział w lokalnych inicjatywach kulturalnych.

Edukacja europejska

Cele edukacyjne:

- Otwieranie młodzieży na tożsamość europejską na gruncie miłości do małej i wielkiej ojczyzny.

Zadania szkoły:

- Ukazywanie uczniom celów integracji Polski z Unią Europejską w kontekście wierności polskiemu dziedzictwu kulturowemu.

Treści:

- Polska w Europie. Przykłady najważniejszych wzajemnych związków między Polską i innymi państwami europejskimi w przeszłości.
- Zasady ładu europejskiego opartego na wspólnej historycznej podstawie cywilizacyjnej: filozofii greckiej, prawie rzymskim i Biblii. Duchowy wymiar wspólnoty europejskiej (przesłanie Jana Pawła II). Ochrona praw człowieka.

Osiągnięcia:

- Wyjściowa postawa otwartości i dialogu, wznosząca się ponad uprzedzenia i stereotypy etniczne.

Kultura polska na tle tradycji śródziemnomorskiej

Cele edukacyjne:

- Dostrzeżenie ciągłości rozwoju kultury i trwałości ludzkich osiągnięć oraz powiązań aktualnych wydarzeń z przeszłością.
- Uświadomienie antycznych korzeni tożsamości kulturowej współczesnej Polski i Europy.

Treści:

- Znaczenie mitologii, misteriów, obrzędów, świąt i uroczystości.
- Powstanie kultury chrześcijańskiej i jej związki z kulturą Grecji i Rzymu.
- Rola filozofii greckiej, prawa rzymskiego i Biblii w kulturze polskiej i europejskiej.

Osiągnięcia:

- Dostrzeganie związków między kulturą współczesną a kulturą Grecji i Rzymu oraz chrześcijaństwem.
- Wykorzystywanie elementów wiedzy na temat kultury śródziemnomorskiej w dalszych etapach edukacji oraz w życiu społecznym i zawodowym.

4.5. WSPÓLPRACA ŚRODOWISK

4.5.1. Rodzina

Kontakty nauczyciela religii z rodzicami młodzieży gimnazjalnej mają nieco inny charakter niż to miało miejsce w młodszych klasach. Wynika to nie tylko stąd, że młodzież w wieku gimnazjalnym potrzebuje specyficznego podejścia pedagogicznego, ale również z faktu, że gimnazja gromadzą uczniów należących do kilku parafii. Dlatego też nauczyciel religii kontaktuje się z rodzicami uczniów głównie poprzez szkołę.

Na początku roku dobrze jest podać swoje wymagania, zakres podejmowanych tematów. Trzeba bowiem pamiętać, że rodzice do takiej informacji mają prawo, tym bardziej, że w gimnazjum jeszcze oni decydują o uczęszczaniu swoich dzieci na lekcje religii. Nie należy jednak zaniedbywać spotkań z rodzicami na terenie parafii. Nauczyciel religii winien (w miarę swoich możliwości)

włączyć się w duszpasterstwo katechetyczne w parafiach swoich uczniów.

4.5.2. Parafia

W okresie gimnazjalnym młodzież ma przygotowywać się do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Przygotowanie to, wykorzystując osiągnięcia uczniów związane z nauką religii w szkole, ma realizować przede wszystkim funkcję wtajemniczenia poprzez wypełnianie celów katechetycznych wynikających z realizacji orędzia zbawczego. Program działań katechetycznych w parafii uwzględniający nowy system edukacji szkolnej:

1. środowisko formacji, jakim jest własna parafia (a nie parafia, na terenie której znajduje się szkoła);
2. miejsce formacji, którym jest budynek kościelny lub parafialny;
3. czas formacji, która trwa przez 3 lata nauki w gimnazjum, a spotkania odbywają się przynajmniej 1 raz w miesiącu (klasa I i II), przynajmniej 2 razy w miesiącu (klasa III);
4. osoby odpowiedzialne za formację: księża, katecheci, animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych;
5. formy: spotkania ogólne wszystkich kandydatów, celebracje w kościele parafialnym, praca w grupach;
6. treści działań katechetycznych parafii wynikające z celów katechetycznych i skorelowane z treściami nauki religii w szkole.

Ważne jest też wykorzystanie duszpasterskie rekolekcji adwentowych (parafialnych) i wielkopostnych (szkolnych lub parafialnych, zależnie od tradycji diecezji).

5. KATECHEZA ŚWIADECTWA WIARY – SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

5.1. CHARAKTERYSTYKA MŁODZIEŻY KLAS PONADGIMNAZJALNYCH

Edukacją w liceum lub szkole zawodowej objęta jest młodzież między 17-20 rokiem życia. W tym okresie młodzi ludzie osiągają dojrzałość płciową, duży stopień wrażliwości, zwiększenie możliwości intelektualnych oraz przygotowują się do pełnienia roli człowieka dorosłego. Charakterystyczną właściwością tego okresu jest przywiązanie do osób spoza rodziny i uleganie wpływom rówieśników. W tym wieku szczególnej wartości nabierają przyjaźnie nawiązywane z rówieśnikami oraz osobami o odpowiadającym im poziomie rozwoju i zainteresowań. Wzrasta niezależność emocjonalna oraz autonomia przy podejmowaniu decyzji i określaniu swego stosunku do wartości, zwłaszcza moralnych i religijnych. Młodzież pragnie coraz bardziej sama decydować o własnym losie i o dokonywanych wyborach.

Kluczowym zadaniem okresu adolescencji jest kształtowanie się własnej tożsamości. Podobieństwo cech biologicznych, psychicznych i społecznych sprawia, że młodzi ludzie w tym wieku reagują na wiele zjawisk podobnie. Można ich określić jako generację, która zdobywa samodzielność fizyczną i intelektualną, ale nie osiągnęła jeszcze pełnego rozwoju osobowego. Młodzi w

tym okresie coraz rzadziej zadają pytania dotyczące istoty świata, nie chcą się zajmować sprawą jego zmiany i mniej są skory do buntu. Są zadowoleni z partnerstwa z rodzicami, chociaż niektórzy z nich woleliby, by rodzice byli mocni, prawdziwi, tacy, przeciwko którym można się buntować. Zdecydowana większość młodzieży jest nastawiona na osiągnięcie sukcesu materialnego bądź zawodowego. Ceną takich postaw bywają stresy, napięcia, frustracje. Jednocześnie większość młodych ceni spokój wewnętrzny. Te dwie sprzeczne tendencje tworzą w nich pewną dynamikę niepokoju. Zintegrowana jest natomiast potrzeba niezależności i afiliacji z ludźmi. Młodzież nosi w sobie ponadto pragnienie prawdziwej miłości jako podstawy szczęścia rodzinnego.

Czas kształcenia ponadgimnazjalnego to okres dochodzenia do autentycznej religijności. Najczęściej droga ta wiedzie przez różnego rodzaju kryzysy, trudności i wątpliwości. Proces ten dokonuje się najpierw przez odrzucenie świata religijności dziecięcej i odrzucenie praktyk religijnych, ukształtowanych na bazie tejże religijności, po czym następuje względna równowaga psychiczna sprzyjająca krystalizacji postaw religijnych.

Niebezpieczną tendencją w świecie młodzieży jest pogłębiająca się dezorientacja względem różnych propozycji religijnych. Religia postrzegana jest jako sprawa prywatna poszczególnych osób, a zasady etyczne uzasadnia się poprzez odwoływanie się do praw ludzkich, a nie do objawienia Bożego. Młodzi w imię własnej wolności kontestują instytucje religijne, autorytet kościelny i ceremonie zewnętrzne oraz odrzucają moralność. W konsekwencji są często zdeorientowani wobec różnych propozycji religijnych i bezbronni wobec możliwych instrumentalizacji. Wielu młodych szuka nowych modeli transcendentnych w ruchach pseudocharyzmatycznych bądź też w parapsychologii. Inni hołdują idolom, którymi stają się seks, pieniądze, narkotyki, popularni sportowcy, piosenkarze itp. Są też tacy, którzy pragną realizować wartości ewangeliczne, takie jak wolność, pokój, prawda, miłość, sprawiedliwość, bezinteresowność. Podczas gdy jedni szukają głębszego sensu życia, znajdując upodobanie w modlitwie, inni zapominają o Bogu i nie tęsknią za zbawieniem pochodzącym od Niego.

Rozwojowi religijnemu młodzieży ponadgimnazjalnej, która przyjęła wcześniej sakrament bierzmowania, służyć będą działania zmierzające do intelektualnego pogłębienia wiary poprzez interioryzację poznawanych treści. Pomogą one młodym w odnalezieniu swego miejsca w świecie i we wspólnocie Kościoła, także Kościoła lokalnego oraz do dawania świadectwa wiary w Jezusa Chrystusa.

5.2. PODSTAWA PROGRAMOWA KATECHEZY W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

5.2.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści	Osiągnięcia
Rozwijanie poznania wiary	1. Doprowadzenie do odkrycia przez ucznia godności danej mu przez Boga Stwórcę (Bóg ma plan wobec człowieka); 2. Odkrywanie prawdy o Bogu Stwórcy wszechświata; przybliżenie do Tajemnicy Chrystusa i Jego przesłania;	1. Prowadzić do odkrycia przez uczniów powołania do właściwego wyboru drogi życia; 2. Dopełniać obraz Boga Stwórcy, Pana Stworzenia, a także prawa moralne; 3. Ukazać Chrystusa przynoszącego orędzie prawdy i wolności, wzywającego do nawracania się; 4. Uzdolnić do przyjęcia Chrystusa jako najlepszego wzorca, uczestniczącego w „radości i nadziei, smutku i trwodze ludzi współczesnych”; 5. Pogłębiać rozumienie i przyjąć prawdę o Chrystusie zmartwychwstałym;	1. Biblijna teologia powołania, droga wiary osób powoływanych w Biblii; 2. Powołania w Kościele, sposoby ich realizacji; 3. Przykłady osób realizujących swe powołanie w Kościele lokalnym; 4. Istnienie Boga i zmysł wiary*; 5. Przymioty Boga (miłosierdzie, dobroć, Bóg jest Miłością, Prawdą); 6. Chrześcijanin wobec ewolucyjnej wizji świata; 7. Objawienie Boże a objawienia prywatne; 8. Rola Chrystusa w historii ludzkości; 9. Chrystus wyzwalający i przemieniający człowieka; ukazujący korzenie ludzkiej godności*; 10. Zmartwychwstanie Chrystusa i nasze zmartwychwstanie; 11. Życie wieczne;	1. Odczytanie przez ucznia człowieczeństwa jako zadanego mu daru; 2. Odkrywanie zamysłu Bożego, tego, co Bóg chce powiedzieć człowiekowi przez stworzenie; 3. Odnalezienie swojego miejsca w stworzonym świecie; 4. Odczytanie ostatecznego powołania chrześcijanina;
Wychowanie liturgiczne	3. Ukazanie liturgii jako oddawania przez wspólnotę Kościoła czci Bogu Stwórcy;	6. Wprowadzić w rozumienie symboli, przy pomocy których wyrażamy w liturgii cześć Bogu; 7. Ukazać uświęcający wymiar uczestnictwa w liturgii; 8. Wprowadzać w liturgię Kościoła domowego;	12. Rodzaje znaków używanych w liturgii (ze świata człowieka, przymierza, przyjęte przez Chrystusa, sakramentalne) KKK 1146-1152; 13. Niedziela czasem świętowania; 14. Eucharystia angażującym i zobowiązującym spotkaniem z działającym Chrystusem; 15. Elementy liturgii Kościoła domowego*; 16. Liturgia przeżywana w sakramencie chorych;	5. Dostrzeganie w uczestnictwie w liturgii drogi do przybliżania się ku Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości; 6. Uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie więzi z Chrystusem i Jego Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra;
Formacja moralna	4. Przygotowanie do podejmowania samodzielnych decyzji	9. Ukazać życie chrześcijanina jako drogę ku doskonałości; 10. Ukazać trudności	17. Dojrzała osobowość; samowychowanie, praca nad charakterem; 18. Permanentna formacja	7. Zdolność samodzielnego analizowania zjawisk zachodzących we współczesnym świecie

	<p>w oparciu o motywację chrześcijańską wpływającą z faktu przyjęcia chrztu; integrowanie orędzia chrześcijańskiego z ludzkim doświadczeniem codzienności;</p>	<p>związane z podjęciem obowiązków dojrzałego członka społeczeństwa; 11. Uczyć krytycznego spojrzenia na bieżące wydarzenia; 12. Formować prawe sumienie; 13. Pogłębiać znajomość etyki małżeńskiej; 14. Kształtować szacunek wobec osoby (tolerancja);</p>	<p>sumienia, wezwanie Chrystusa do doskonałości*; 19. Hierarchia wartości; 20. Zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki (integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie <i>in vitro</i>); 21. Zjawiska przełomu wieków (media, reklama, internet), patologie życia codziennego (narkomania, łapówkarstwo itp.); 22. Zagadnienie wojny i pokoju* (służba wojskowa, obrona konieczna, pacyfizm); 23. Praca, bezrobocie – sposoby życia w sytuacji bezrobocia, szukanie realizacji powołania w służbie innym;</p>	<p>i krytycznej refleksji nad nimi; 8. Umiejętność podejmowania samodzielnych decyzji moralnych; 9. Rozumienie życia chrześcijańskiego jako procesu permanentnego nawracania się, dążenia do doskonałości oraz nabywania umiejętności życia we wspólnocie;</p>
<p>Nauczanie modlitwy</p>	<p>5. Ukształtowanie umiejętności modlitwy jako drogi do odkrycia i realizacji powołania chrześcijańskiego;</p>	<p>15. Wprowadzać w rozumienie modlitwy jako wznoszenia swej duszy ku Bogu, szansy odkrycia swej godności i powołania; 16. Ukazywać modlitwę jako szansę odkrywania działania Boga w swoim życiu;</p>	<p>24. Różne formy modlitwy*; 25. Biblia źródłem kształtowania postaw modlitewnych; 26. Świadectwa postaw modlitewnych;</p>	<p>10. Znajomość różnych form modlitwy; 11. Spojrzenie na modlitwę jako na centralny punkt życia chrześcijanina; 12. Realizowanie potrzeby modlitwy;</p>
<p>Wychowanie do życia we wspólnocie</p>	<p>6. Przeżywanie Eucharystii jako uczty miłości budującej wspólnoty, w których chrześcijanin realizuje swoje powołanie;</p>	<p>17. Ukazać Eucharystię jako źródło miłości chrześcijańskiej; 18. Ukazać miłość chrześcijańską jako zasadę życia we wspólnocie;</p>	<p>27. Chrystus, który „nie przyszedł, aby mu służono, lecz aby służyć”; 28. Eucharystia sakramentem jedności i służby; 29. Maryja jako „Służebnica Pańska”; 30. Wzorce postawy służebnej; 31. Przebaczenie chrześcijańskie, rola sakramentu pojednania dla wspólnoty; 32. Wspólnota rodzinna – spotkanie mężczyzny i kobiety, świadczenie miłości w rodzinie, Kościół domowy (wartość małżeństwa, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja, zagrożenia życia w rodzinie, konflikty); 33. Wydarzenia z życia Kościoła ukazujące go jako</p>	<p>13. Przyjmowanie postawy służby, czynienie miłości w różnych jej formach, zależnie od potrzeb wspólnoty (rodzina, Kościół lokalny, naród), w której katechizowany się znajduje; 14. Umiejętność wskazania wartości wnoszonych przez chrześcijaństwo w kulturę;</p>

			wspólnotę realizującą zasadę miłości (troska o cierpiących, niepełnosprawnych, „Caritas”); 34. Uczestnictwo chrześcijanina w życiu społeczeństwa i narodu jako realizacja postawy służby*; 35. Zaangażowanie chrześcijanina na rzecz „małych ojczyzn”;	
Wprowadzenie do misji	7. Doprowadzenie do umiejętności znalezienia się w sytuacji dialogu ze światem.	19. Kształtować potrzebę świadczenia o wierze w Jezusa Chrystusa na współczesnych areopagach; 20. Prezentować naukę społeczną Kościoła jako inspirację chrześcijańskiej aktywności.	36. Uczestnictwo chrześcijanina w kulturze; kultura masowa i elitarna, arcydzieło – kicz*; 37. Kultura języka; 38. Relacja między rozumem i wiarą; 39. Pojęcie wiary dojrzałej; 40. Zjawisko religii*, informacja na temat innych religii, dialog międzyreligijny; 41. Wyzwanie stawiane przez sekty.	15. Zdolność publicznego wyznawania wiary; 16. Postawa aktywności chrześcijańskiej; 17. Przyjmowanie postawy dialogu.

Powyższe treści winny być zrealizowane w całości przez program nauczania w liceum profilowanym. Treści oznaczone * można pominąć w programie szkoły zawodowej. Winny być one podjęte w programie liceum uzupełniającego.

5.2.2. Układ opisowy

Cele katechezy

1. Doprowadzenie do odkrycia przez ucznia godności danej mu przez Boga Stwórcę (Bóg ma plan wobec człowieka);
2. Odkrywanie prawdy o Bogu Stwórcy wszechświata; przybliżenie do Tajemnicy Chrystusa i Jego przesłania;
3. Ukazanie liturgii jako oddawania przez wspólnotę Kościoła czci Bogu Stwórcy;
4. Przygotowanie do podejmowania samodzielnych decyzji w oparciu o motywację chrześcijańską wypływającą z faktu przyjęcia chrztu; integrowanie orędzia chrześcijańskiego z ludzkim doświadczeniem codzienności;
5. Ukształtowanie umiejętności modlitwy jako drogi do odkrycia i realizacji powołania chrześcijańskiego;
6. Przeżywanie Eucharystii jako uczty miłości budującej wspólnoty, w których chrześcijanin realizuje swoje powołanie;
7. Doprowadzenie do umiejętności znalezienia się w sytuacji dialogu ze światem.

Zadania nauki religii

1. Prowadzić do odkrycia przez uczniów powołania do właściwego wyboru drogi życia;
2. Dopełniać obraz Boga Stwórcy, Pana Stworzenia, a także prawa moralne;
3. Ukazać Chrystusa przynoszącego orędzie prawdy i wolności, wzywającego do nawracania się;
4. Uzdolnić do przyjęcia Chrystusa jako najlepszego wzorca, uczestniczącego w „radości i nadziei, smutku i trwodze ludzi współczesnych”;
5. Pogłębiać rozumienie i przyjąć prawdę o Chrystusie zmartwychwstałym;
6. Wprowadzić w rozumienie symboli, przy pomocy których wyrażamy w liturgii cześć Bogu;

7. Ukazać uświęcający wymiar uczestnictwa w liturgii;
8. Wprowadzać w liturgię Kościoła domowego;
9. Ukazać życie chrześcijanina jako drogę ku doskonałości;
10. Ukazać trudności związane z podjęciem obowiązków dojrzałego członka społeczeństwa;
11. Uczyc krytycznego spojrzenia na bieżące wydarzenia;
12. Formować prawe sumienie;
13. Pogłębiać znajomość etyki małżeńskiej;
14. Kształtować szacunek wobec osoby (tolerancja);
15. Wprowadzić w rozumienie modlitwy jako wznoszenia swej duszy ku Bogu, szansy odkrycia swej godności i powołania;
16. Ukazywać modlitwę jako szansę odkrywania działania Boga w swoim życiu;
17. Ukazać Eucharystię jako źródło miłości chrześcijańskiej;
18. Ukazać miłość chrześcijańską jako zasadę życia we wspólnocie;
19. Kształtować potrzebę świadczenia o wierze w Jezusa Chrystusa na współczesnych areopagach;
20. Prezentować naukę społeczną Kościoła jako inspirację chrześcijańskiej aktywności.

Treści:

1. Biblijna teologia powołania, droga wiary osób powoływanych w Biblii;
2. Powołania w Kościele, sposoby ich realizacji;
3. Przykłady osób realizujących swe powołanie w Kościele lokalnym;
4. Istnienie Boga i zmysł wiary*;
5. Przymioty Boga (miłosierdzie, dobroć, Bóg jest Miłością, Prawdą);
6. Chrześcijanin wobec ewolucyjnej wizji świata;
7. Objawienie Boże a objawienia prywatne;
8. Rola Chrystusa w historii ludzkości;
9. Chrystus wyzwalający i przemieniający człowieka; ukazujący korzenie ludzkiej godności*;
10. Zmartwychwstanie Chrystusa i nasze zmartwychwstanie;
11. Życie wieczne;
12. Rodzaje znaków używanych w liturgii (ze świata człowieka, przymierza, przyjęte przez Chrystusa, sakramentalne) KKK 1146-1152;
13. Niedziela czasem świętowania;
14. Eucharystia angażującym i zobowiązującym spotkaniem z działającym Chrystusem;
15. Elementy liturgii Kościoła domowego*;
16. Liturgia przeżywana w sakramencie chorych;
17. Dojrzała osobowość; samowychowanie, praca nad charakterem;
18. Permanentna formacja sumienia, wezwanie Chrystusa do doskonałości*;
19. Hierarchia wartości;
20. Zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki (integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie *in vitro*);
21. Zjawiska przełomu wieków (media, reklama, internet), patologie życia codziennego (narkomania, łapówkarstwo itp.);

22. Zagadnienie wojny i pokoju* (służba wojskowa, obrona konieczna, pacyfizm);
23. Praca, bezrobocie – sposoby życia w sytuacji bezrobocia, szukanie realizacji powołania w służbie innym;
24. Różne formy modlitwy*;
25. Biblia źródłem kształtowania postaw modlitewnych;
26. Świadczenia postaw modlitewnych;
27. Chrystus, który „nie przyszedł, aby mu służyli, lecz aby służyć”*;
28. Eucharystia sakramentem jedności i służby;
29. Maryja jako „Służebnica Pańska”;
30. Wzorce postawy służebnej;
31. Przebaczenie chrześcijańskie, rola sakramentu pojednania dla wspólnoty;
32. Wspólnota rodzinna – spotkanie mężczyzny i kobiety, świadczenie miłości w rodzinie, Kościół domowy (wartość małżeństwa, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja, zagrożenia życia w rodzinie, konflikty);
33. Wydarzenia z życia Kościoła ukazujące go jako wspólnotę realizującą zasadę miłości (troska o cierpiących, niepełnosprawnych, „Caritas”);
34. Uczestnictwo chrześcijanina w życiu społeczeństwa i narodu jako realizacja postawy służby*;
35. Zaangażowanie chrześcijanina na rzecz „małych ojczyzn”;
36. Uczestnictwo chrześcijanina w kulturze; kultura masowa i elitarna, arcydzieło – kicz*;
37. Kultura języka;
38. Relacja między rozumem i wiarą;
39. Pojęcie wiary dojrzałej;
40. Zjawisko religii*, informacje na temat innych religii, dialog międzyreligijny;
41. Wyzwanie stawiane przez sekty.

Osiągnięcia

1. Odczytanie przez ucznia człowieczeństwa jako zadanego mu daru;
2. Odkrywanie zamysłu Bożego, tego, co Bóg chce powiedzieć człowiekowi przez stworzenie;
3. Odnalezienie swego miejsca w stworzonym świecie;
4. Odczytanie ostatecznego powołania chrześcijanina;
5. Dostrzeganie w uczestnictwie w liturgii drogi do przybliżania się ku Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości;
6. Uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie więzi z Chrystusem i Jego Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra;
7. Zdolność samodzielnego analizowania zjawisk zachodzących we współczesnym świecie i krytycznej refleksji nad nimi;
8. Umiejętność podejmowania samodzielných decyzji moralnych;
9. Rozumienie życia chrześcijańskiego jako procesu permanentnego nawracania się, dążenia do doskonałości oraz nabywania umiejętności życia we wspólnocie;
10. Znajomość różnych form modlitwy;
11. Spojrzenie na modlitwę jako na centralny punkt życia chrześcijanina;
12. Realizowanie potrzeby modlitwy;
13. Przyjmowanie postawy służby, czynienie miłości w różnych jej formach, zależnie od potrzeb wspólnoty (rodzina, Kościół

lokalny, naród), w której katechizowany się znajduje;

14. Umiejętność wskazania wartości wnoszonych przez chrześcijaństwo w kulturę;
15. Zdolność publicznego wyznawania wiary;
16. Postawa aktywności chrześcijańskiej;
17. Przyjmowanie postawy dialogu.

5.3. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Proponowany model katechezy młodzieżowej, prowadzącej adresatów ku gotowości dawania świadectwa swej wiary, obok systematycznego wykładu teologicznego przyznaje szczególne miejsce wychowaniu w prawdzie i wolności zgodnie z Ewangelią, formacji sumienia, wychowaniu do miłości, problematyce powołaniowej, zaangażowaniu chrześcijańskiemu w społeczeństwie itp. (por. DOK 185). Realizacja tych celów prowadzi do określonych decyzji metodycznych.

Jako korzystne jawią się więc metody poszukujące z wiodącą rolą nauczania problemowego oraz metody dyskusyjne prowadzące do „uwrażliwiania osób na ich najważniejsze doświadczenia, wspomaganie ich w ocenianiu w świetle Ewangelii pytań i potrzeb, jakie z nich wynikają oraz wychowanie ich do nowego stylu życia” (DOK 152). Konsekwencją odwołania się do metod poszukujących i aktywizujących jest otwieranie się katechezy na kreatywność adresatów posiadających swój багаж doświadczeń i wskazywanie tym samym na najbardziej skuteczne drogi zrozumienia i wyrażania orędzia, takie jak: „zrozumienie w czynie”, zaangażowanie w poszukiwaniu i dialogu, wymiana i porównywanie punktów widzenia (por. DOK 157). Skierowanie katechezy ku kreatywności jej adresatów jest ważnym także dlatego, iż ten jej etap jest dla wielu jedną z ostatnich możliwości systematycznego rozwoju na drodze wiary i konfrontacji własnych lub wyniesionych ze swego środowiska ocen i opinii na temat religii rzymskokatolickiej i Kościoła. Zastosowanie powyższych procedur prowadzi także do kształtowania w uczniach umiejętności samokształcenia ukazując im możliwości znajdowania samodzielnej odpowiedzi na nurtujące ich problemy, wykorzystując w tym celu Pismo Święte, Katechizm Kościoła Katolickiego, encykliki papieskie, dokumenty Kościoła czy szeroko pojmowaną literaturę teologiczną.

Warto zauważyć, iż w katechezie młodzieżowej nie należy rezygnować z metod podających. Biorąc pod uwagę pogłębianie treści teologicznych, prezentowanie ich w usystematyzowany sposób, jak i możliwości percepcyjne adresatów katechezy usankcjonowane jest odwoływanie się do dobrze przygotowanego, wzbogaconego środkami dydaktycznymi wykładu czy właściwie prowadzonej pracy z tekstem. Osiągnięcie celów zależne jest również od stopnia wzajemnego przenikania się wiary i kultury, w której wzrastają adresaci katechezy (DOK 203-204). Obraz procedury osiągania celów dopełniają metody liturgiczne i medytacyjne, które pomagają uczniom w znalezieniu osobistej, zindywidualizowanej odpowiedzi na nurtujące ich pytania oraz kształtują w uczniach umiejętność stawiania wobec tajemnicy Boga.

5.4. KORELACJA Z INNYMI PRZEDMIOTAMI SZKOLNYMI I ŚCIEŻKAMI EDUKACYJNYMI

5.4.1. Przedmioty szkolne w liceum

Język polski

Treści:

- Język jako zjawisko semiotyczne: pojęcie znaku, rodzaje znaków, podstawowe funkcje znaku językowego: komunikowanie,

informowanie, ekspresja, impresja, język jako system znakowy; mówiona i pisana wersja języka.

- Wypowiedź językowa: wartościowanie wypowiedzi językowych: poprawność, błąd językowy, prawdziwość-falszywość, szczerłość-klamstwo, wartość estetyczna wypowiedzi, etyka mówienia: uczciwość, agresja językowa, wulgarność, manipulacja językowa.
- Retoryczne użycie języka: werbalne i niewerbalne środki komunikacji, retoryczne środki perswazji i ekspresji, stosowność i skuteczność retoryczna, etykieta językowa.
- Stylowe odmiany języka.
- Proces historycznoliteracki: gatunki i rodzaje literackie.
- Pojęcia kultury: dzieło literackie i jego wyróżniki, kultura masowa i elitarna; pop-kultura i kultura wysoka, społeczne środki przekazu (prasa, radio, telewizja, internet), uczestnictwo w kulturze: twórcy i odbiorcy.
- Tradycje literackie: konteksty biblijne i antyczne, kontynuacje i nawiązania.
- Tematy, motywy, wątki:
 - miłość, dom, rodzina, śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka itp.,
 - natura a cywilizacja; motywy franciszkańskie w kulturze.
- Wartości, kategorie estetyczne i filozoficzne:
 - prawda, dobro, piękno,
 - komizm, humor, ironia, tragizm, patos,
 - sacrum i profanum,
 - wolność, odpowiedzialność, sprawiedliwość, tolerancja,
 - ojczyzna, mała ojczyzna,
 - naród, społeczeństwo.

Lektura:

- Literatura polska: (konteksty biblijne, antyczne i inne; kontynuacje i nawiązania): *Bogurodzica* w kontekście poezji średniowiecznej; J. Kochanowski – pieśni i treny (wybór); poezja baroku (wybór); I. Krasicki – satyry i liryki (wybór); A. Mickiewicz – *Pan Tadeusz*, *Dziady cz. III*; wybrane sceny z dramatów romantycznych (J. Słowackiego, Z. Krasińskiego); wybór poezji romantycznej (w tym: A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C. K. Norwida); B. Prus – *Lalka*; E. Orzeszkowa – *Nad Niemnem* (fragmenty); wybór nowel pozytywistycznych; H. Sienkiewicz – wybrana powieść; G. Herling-Grudziński – *Inny świat*; wybór poezji polskiej XX w. (w tym: L. Staffa, J. Tuwima, Cz. Miłosza, K. K. Baczyńskiego, Z. Herberta, J. Twardowskiego); wybrane fragmenty prozy dokumentalnej (reportaż, dziennik, pamiętnik); inne teksty kultury (spektakle teatralne, filmy, utwory muzyczne, obrazy, słuchowiska, programy telewizyjne, teksty prasowe),
- Literatura powszechna: wybrany klasyczny dramat starożytnej Grecji; W. Szekspir – wybrany dramat; J. Conrad – wybrany utwór; wybrana powieść XX wieku.

Historia

Treści:

Świat

- Różnorodność cywilizacji świata w przeszłości i obecnie.
- Postęp a kryzysy cywilizacyjne. Konflikty społeczne. Wojny, ludobójstwo, Holocaust.

Europa

- Fundamenty Europy; jedność i różnorodność; przemiany ideowe. Rola chrześcijaństwa w tworzeniu tożsamości europejskiej.
- Kształtowanie się narodów Europy; ich wkład w historię; współistnienie i konflikty pomiędzy państwami.
- Przemiany w obrębie struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich.

Polska

- Państwo polskie i przemiany jego form.
- Uwarunkowania i przeobrażenia polskiej świadomości narodowej i politycznej.
- Postawy jednostek oraz grup społecznych wobec potrzeb epok.
- Wielokulturowość w dziejach Polski; współistnienie religii i wyznań; znaczenie chrześcijaństwa, w tym Kościoła Katolickiego.

Region

- Mała ojczyzna a terytorium państwa polskiego.
- Odrębność i wkład regionu do wspólnej historii.
- Dziejowe uwarunkowania specyfiki kulturowej regionu.
- Zabytki historyczne w regionie.

Rodzina i jednostka

- Dzieje jednostki i rodziny na tle szerszych przemian historycznych.

Wiedza o społeczeństwie

Treści:

Spółeczeństwo

- Jednostka – grupa – społeczeństwo. Struktura życia społecznego.
- Konflikty społeczne, harmonia społeczna.
- Samoorganizujące się społeczeństwo. Wzory obywatelskiego działania, rola interesów grupowych.
- Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy.
- Postawy o istotnym znaczeniu dla życia społecznego (odwaga cywilna, słowność, prawdomówność, punktualność, wrażliwość społeczna i solidarność międzyludzka). Etyka życia społecznego.
- Kultura życia publicznego. Subkultury młodzieżowe.

Polityka

- Obywatel a władza w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych.
- Fundamentalne zasady demokracji: antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji.
- Demokracja i wartości, konflikty wartości w życiu publicznym.
- Prawa i obowiązki, cnoty obywatelskie, kultura polityczna.
- Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym.

Prawo

- Funkcje i zadania prawa.
- Rodzaje prawa (prawo międzynarodowe, europejskie i krajowe, prawo kościelne, prawo naturalne i stanowione).
- Prawa człowieka jako istoty ludzkiej w świetle dokumentów międzynarodowych.
- Sztuka wykazania swojej racji – znajdowanie argumentacji prawnej na poparcie swojego stanowiska.

Biologia

Treści:

- Organizm człowieka jako zintegrowana całość i prawidłowe jego funkcjonowanie.
- Elementy genetyki – zasady inżynierii genetycznej, zastosowanie biotechnologii.
- Elementy ekologii – bogactwo form świata ożywionego; środowisko naturalne, wpływ człowieka na środowisko i środowiska na zdrowie człowieka.

Geografia

Treści:

- Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – geosfery (zjawiska, procesy, wzajemne zależności, kłęski żywiolowe). Równowaga ekologiczna a kłęski ekologiczne.
- Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi.
- Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności (mobilność); Procesy przekształcania sieci osadniczej (wielkie miasta, suburbia, wyludnianie się terenów wiejskich itd.).
- Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata.
- Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno-ekonomiczne.

Podstawy przedsiębiorczości

Treści:

- Postawa przedsiębiorczości. Mocne i słabe strony własnej osobowości, samoakceptacja, asertywność, inicjatywność, odpowiedzialność itp.
- Organizacja pracy.
- Motywy aktywności zawodowej i gospodarczej człowieka. Rodzaje potrzeb. Zdolność do wyznaczania sobie celów i zadań.

- Przedsiębiorstwo w gospodarce – formy prawnoorganizacyjne.
- Stowarzyszenia, fundacje, inne organizacje.
- Polityka fiskalna i monetarna Polski. Inflacja.

5.4.2. Ścieżki edukacyjne w liceum

Uczestnictwo w kulturze

Cele edukacyjne:

- Przygotowanie do aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu kulturalnym oraz bezpośredniego obcowania z dziełami sztuki poprzez rozwijanie:
 - wrażliwości estetycznej oraz indywidualnych zdolności artystycznych,
 - umiejętności refleksyjnej i krytycznej oceny zjawisk w kulturze i sztuce,
 - poczucia tożsamości z kulturą własnego regionu i kraju.
- Stymulowanie intelektualnego i emocjonalnego rozwoju poprzez różnorodne formy aktywności artystycznej.
- Poznawanie dziedzictwa narodowego, w tym kanonu najwybitniejszych dzieł sztuki. Rozwijanie wrażliwości na ochronę dziedzictwa narodowego.
- Wyrobienie potrzeby korzystania z dóbr kultury.

Zadania szkoły:

- Umożliwienie uczniom brania aktywnego udziału w różnorodnych formach życia kulturalnego.
- Stymulowanie intelektualnego i emocjonalnego rozwoju poprzez bezpośredni kontakt z dziełami sztuki oraz różnorodne formy aktywności artystycznej.
- Umożliwienie rozwijania wybranych rodzajów aktywności twórczej oraz zainteresowań artystycznych.
- Wprowadzenie w świat pojęć i symboli ułatwiających rozumienie i wartościowanie dzieł sztuki.
- Rozbudzenie zainteresowania kulturą regionu i lokalnym życiem kulturalnym.
- Ukazywanie dziedzictwa narodowego i rozwijanie poczucia jego wartości.
- Kształtowanie wzorców zachowań społecznych sprzyjających ochronie dziedzictwa narodowego.

Treści:

- Wiedza o stylach, epokach, wybitnych twórcach i ich dziełach.
- Związki i zależności pomiędzy różnymi dziedzinami sztuki oraz pomiędzy kulturą narodową i kulturą regionu.
- Poznawanie różnych funkcji sztuki.
- Prezentowanie dzieł z różnych dziedzin sztuki pod kątem ich krytycznej oceny oraz własnej interpretacji.
- Indywidualne lub zespołowe formy działań artystycznych o twórczym lub odtwórczym charakterze.
- Rodzaje zabytków, ich specyfika i sposoby użytkowania.
- Zasady dotyczące ochrony prawa autorskiego.

Osiągnięcia:

- Znajomość dzieł z różnych dziedzin sztuki i kultury składających się na kanon narodowej i światowej kultury.
- Umiejętność samodzielnego poszerzania wiedzy na temat epok, stylów i zjawisk zachodzących w różnych dziedzinach sztuki.
- Umiejętność wartościowania różnych zjawisk zachodzących w sztuce.
- Umiejętność dostrzegania walorów kultury własnego regionu.
- Świadomość różnych funkcji sztuki.
- Dostrzeganie związków zachodzących pomiędzy różnymi dziedzinami sztuki oraz między kulturą regionu i kulturą narodową.
- Znajomość dziedzictwa narodowego i jego miejsca w kulturze europejskiej i światowej.

Wychowanie do życia w rodzinie

Cele edukacyjne:

- Rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów związanych z podejmowaniem decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, w tym pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich.
- Pogłębienie problematyki przyjaźni, miłości, ludzkiej płciowości, prokreacji, funkcji rodziny w życiu jednostkowym i społecznym.
- Przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego, rodziny, dziecka, osób niepełnosprawnych, osób starych, zdrowia własnego i innych.

Zadania szkoły:

- Pomoc w kształtowaniu prawidłowych relacji we własnej rodzinie. Integrowanie działań szkoły i rodziny.
- Wspieranie rodziny w przygotowaniu młodego człowieka do pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich oraz samodzielności i odpowiedzialności.
- Ukazanie płciowości w kontekście wartości życia ludzkiego, miłości, odpowiedzialności, małżeństwa i rodziny.
- Przekazywanie rzetelnej wiedzy o rozwoju człowieka w wymiarze biologicznym, psychicznym, społecznym i duchowym.

Treści:

- Tożsamość i wielowymiarowość człowieka. Poczucie sensu życia.
- Rozwój człowieka. Kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej, społecznej i duchowej.
- Wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo. Integracja seksualna. Budowanie więzi (miłości) i prokreacja jako cele płciowości.
- Podstawy kształtowania i rozwijania więzi międzyludzkich opartych na empatii. Istota miłości i etapy jej rozwoju. Rodzaje miłości. Kryteria dojrzałej miłości. Miłość jako proces dynamiczny.
- Współżycie seksualne źródłem trwałych zobowiązań moralnych, psychicznych i społecznych. Następstwa przedwczesnej inicjacji seksualnej. Przedwczesne rodzicielstwo. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie.
- Biologia prokreacji; psychofizjologia procesów rozrodczych. Metody rozpoznawania płodności i ich skuteczność. Metoda objawowo-termiczna (w wybranej wersji).

- Znaczenie akceptacji płodności własnej i współmałżonka dla prawidłowej więzi małżeńskiej. Ojcostwo i macierzyństwo. Bezdzielnosc. Adopcja.
- Wartość małżeństwa. Wybór współmałżonka. Dialog w małżeństwie, wierność i zaufanie.
- Funkcje rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wychowania dzieci w rodzinie. Znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka.
- Konflikty w rodzinie i ich przyczyny. Zasady konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.
- Zagrożenia życia rodzinnego: agresja, przemoc, pornografia, alkoholizm, narkomania, sekty. Separacja. Rozwód. Samotne rodzicielstwo.
- Metody i środki antykoncepcyjne oraz wczesnoporonne: różnice w działaniu. Aspekt zdrowotny, psychiczny i moralny; skuteczność i skutki uboczne.
- Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny.
- Choroby przenoszone drogą płciową; AIDS: profilaktyka, aspekt społeczny i etyczny. Znaczenie prawidłowo funkcjonującej rodziny w dobie AIDS.
- Zjawisko homoseksualizmu. Przyczyny. Możliwości pomocy.
- Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, cierpienia, choroby, umierania i śmierci w aspekcie życia rodzinnego.

Osiągnięcia:

- Świadome dążenie do wewnętrznego scalenia, integracji sfery uczuciowej, duchowej i biologicznej.
- Przygotowanie na podstawie wiedzy i wytworzonych umiejętności do poszanowania godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w życiu rodzinnym.
- Świadomość potrzeby podejmowania dojrzałych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej.
- Umiejętność poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania: kim jest człowiek? jaki jest sens życia? jakie są jego cele i zadania życiowe?

Edukacja filozoficzna

Cele edukacyjne:

- Kształcenie umiejętności krytycznego myślenia, uczestnictwa w dialogu, w tym prezentacji własnego stanowiska i jego obrony.
- Uświadomienie specyfiki zagadnień filozoficznych, ich genezy, rozwoju i roli w kulturze.
- Uzyskiwanie samowiedzy poprzez uświadamianie zagadnień egzystencjalnie i moralnie doniosłych.

Zadania szkoły:

- W oparciu o treści programowe ukazanie wkładu myśli filozoficznej w kulturę europejską.

Treści:

- Elementy logiki ogólnej i retoryki – myśl a język. Stawianie pytań, argumentacja. Dyskusja.
- Przedmiot filozofii – dyscypliny filozoficzne. Główne pojęcia, metody i problemy filozoficzne.
- Różne sposoby pojmowania filozofii:

– na przykładzie osiągnięć wybitnych filozofów (Sokrates, Platon, Arystoteles, św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu, Kartezjusz, R. Ingarden),

– w oparciu o informacje na temat koncepcji i szkół filozoficznych (egzystencjalizm, hermeneutyka, filozofia dialogu, tomizm współczesny, personalizm).

- Filozofia a inne dziedziny kultury – filozofia a nauka, religia, sztuka, światopogląd, ideologia.
- Elementy teorii rzeczywistości.
- Elementy antropologii filozoficznej – człowiek jako byt osobowy. Główne koncepcje człowieka. Naturalne i kulturowe środowisko człowieka. Człowiek w relacji z drugim człowiekiem i ze wspólnotami. Człowiek wobec wartości.
- Elementy teorii poznania – źródła poznania. Granice poznania. Prawdziwość poznania i jej kryteria.

Osiągnięcia:

- Umiejętność formułowania podstawowych pytań filozoficznych dotyczących rzeczywistości, człowieka i kultury.
- Umiejętność definiowania, argumentowania; prowadzenie dyskusji.
- Dostrzeżenie zagadnień filozoficznych w nauce, sztuce oraz w moralności i religii.

Edukacja prozdrowotna

Cele edukacyjne:

- Rozwijanie umiejętności życiowych sprzyjających rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, społecznemu i duchowemu.
- Kształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy wobec zdrowia własnego i innych ludzi.
- Rozbudzanie potrzeby działania na rzecz tworzenia zdrowego środowiska.

Zadania szkoły:

- Zwiększanie zainteresowania uczniów sprawami zdrowia i przekazywanie im rzetelnej wiedzy o różnych jego aspektach (zdrowie fizyczne, psychiczne, społeczne i duchowe) oraz czynnikach sprzyjających zdrowiu i najczęstszych zagrożeniach dla zdrowia oraz możliwościach ich eliminowania.
- Tworzenie w szkole środowiska umożliwiającego uczniom praktykowanie prozdrowotnego stylu życia, wzmocnienie poczucia własnej wartości, wiary w siebie i swoje możliwości oraz udzielanie uczniom wsparcia w sytuacjach trudnych.
- Rozwijanie współpracy z rodzicami i społecznością lokalną w zakresie edukacji prozdrowotnej i rozwiązywania problemów zdrowotnych uczniów.

Treści:

- Styl życia i jego związek ze zdrowiem i chorobą. Koncepcja i cele promocji zdrowia. Zdrowie jako wartość dla człowieka i społeczeństwa.
- Praca i wypoczynek, aktywne spędzanie czasu wolnego. Aktywność ruchowa, zabawa i poczucie humoru a zdrowie.
- Identyfikowanie i podejmowanie ryzyka. Zachowania bezpieczne w codziennym życiu. Troska o bezpieczeństwo innych.
- Korzystanie z pomocy medycznej, psychologicznej i innych form wsparcia. Znaczenie profilaktycznych badań medycznych. Zachowanie się w chorobie. Postawy wobec osób przewlekle chorych, niepełnosprawnych i osób starszych.

- Uwarunkowania podaży i popytu na substancje psychoaktywne. Rodzaje tych substancji i ich wpływ na organizm, psychikę oraz rozwój społeczny i duchowy człowieka. Przepisy prawa dotyczące używania substancji psychoaktywnych. Formy pomocy dla osób eksperymentujących i uzależnionych.
- Osobowe i społeczne umiejętności życiowe niezbędne dla ochrony, poprawy i utrzymania zdrowia.

Osiągnięcia:

- Znajomość głównych czynników sprzyjających i zagrażających zdrowiu człowieka oraz podstawowych zasad profilaktyki najczęstszych zaburzeń i chorób. Realizowanie wartości związanych ze zdrowiem.
- Umiejętność korzystania z pomocy medycznej i psychologicznej, radzenie sobie w sytuacjach trudnych oraz umiejętność wspierania innych.
- Umiejętność porozumiewania się i utrzymywania dobrych relacji z innymi ludźmi oraz funkcjonowania i współpracy w grupie, radzenia sobie z presją środowiska.
- Świadome dążenie do ochrony, utrzymania i poprawy zdrowia własnego oraz osób, wśród których uczeń żyje.

Edukacja ekologiczna

Cele edukacyjne:

Przyjmowanie postawy odpowiedzialności za obecny i przyszły stan środowiska oraz gotowości do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Zadania szkoły:

- Tworzenie warunków pozwalających integrować różne dziedziny wiedzy w celu zrozumienia idei zrównoważonego rozwoju.

Treści:

- Ekonomiczne i społeczne aspekty związków między człowiekiem i jego działalnością a środowiskiem. Wartość środowiska.
- Zagrożenia cywilizacyjne związane z energetyką konwencjonalną i jądrową. Odnawialne źródła energii.
- Problemy bezpieczeństwa biologicznego, np. inżynieria genetyczna.

Osiągnięcia:

- Dostrzeganie zagrożeń dla współczesnej cywilizacji wynikających z nieracjonalnego korzystania z zasobów środowiska i z nierównomiernego poziomu życia w różnych regionach świata.
- Podejmowanie racjonalnych działań służących poprawie stanu środowiska w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej.

Edukacja czytelnicza i medialna

Cele edukacyjne:

- Przygotowanie się do samokształcenia poprzez umiejętne pozyskiwanie i opracowywanie informacji pochodzących z różnych źródeł.

- Rozumienie natury i roli mediów we współczesnej cywilizacji.
- Zachowanie tożsamości kulturowej wobec globalizacji kultury.
- Zdobycie umiejętności przekazu i krytycznego odbioru treści komunikatów medialnych.
- Zachowanie postawy dystansu i krytycyzmu wobec informacji przekazywanych przez media.

Zadania szkoły:

- Rozwijanie wiedzy na temat powszechnie dostępnych zasobów informacyjnych.
- Stwarzanie warunków dla samodzielnego sporządzania przez uczniów komunikatów medialnych.
- Dostarczanie materiałów do krytycznej analizy przekazów informacyjnych (np. prasa, telewizja, reklama zewnętrzna).

Treści:

- Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji (od książki do przekazów internetowych); najnowsze techniki informacyjne i ich dostępność.
- Współczesne instytucje wydawnicze i instytucje zajmujące się dystrybucją książek i prasy.
- Kompetencje czytelnicze niezbędne do odbioru tekstów literackich i popularnonaukowych.
- Globalizacja życia. Cywilizacja informacyjna i kultura mediów. Pojęcie czwartej władzy.
- Media publiczne i prywatne – zadania i interesy. Wpływ mediów na różne aspekty życia człowieka.
- Zagrożenia dla psychicznego i moralnego rozwoju człowieka płynące z mediów. Różne formy uzależnień medialnych.
- Wywieranie wpływu na ludzi. Metody i techniki perswazji i manipulacji stosowane w reklamie zewnętrznej, prasowej, radiowej i telewizyjnej.
- Analiza porównawcza wybranej informacji zaczerpniętej z różnych źródeł (z prasy, audycji telewizyjnych lub radiowych). Kryteria wskazujące na rzetelność i obiektywizm tej informacji.

Osiągnięcia:

- Umiejętność sprawnego zebrania określonych informacji i wyselekcjonowania przydatnych treści (w tym sporządzenie bibliografii).
- Postrzeganie roli mediów w szerszym kontekście cywilizacyjno-kulturowym.
- Dostrzeganie wpływu mediów na życie i zachowanie ludzi oraz całych społeczeństw.
- Formułowanie ocen, opinii i recenzji wybranych informacji przekazywanych przez media.

Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie

Cele edukacyjne:

- Poznawanie własnego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego, jako części Polski i Europy.
- Pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem.
- Kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych.
- Rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych.

Zadania szkoły:

- Umożliwienie zdobywania wszechstronnej wiedzy o własnym regionie.
- Stworzenie sytuacji wyzwających w uczniach twórczość, wzbogacających dorobek dziedzictwa kulturowego.
- Ułatwienie dostrzegania znaczenia wartości własnego regionu i kraju w życiu osobistym.
- Przygotowanie i wprowadzenie do roli aktywnego, odpowiedzialnego współgospodarza regionu i kraju oraz uczestnika życia wspólnoty europejskiej.

Treści:

- Dzieje regionu na tle historii Polski i Europy.
- Specyfika społeczna i kulturowa regionu w relacji z innymi regionami Polski i Europy.
- Przeszłość regionu, jego dziedzictwo kulturowe jako podstawa rozumienia współczesności regionu.

Osiągnięcia:

- Zdobywanie wieloaspektowej wiedzy o regionie, w tym o jego dziedzictwie kulturowym, na tle Polski i Europy.
- Dostrzeganie znaczenia wartości regionu w życiu osobistym, wspólnotowym i społecznym.
- Świadomy udział w życiu kulturalnym, społecznym, gospodarczym i politycznym środowiska lokalnego.
- Pielęgnowanie i pomnażanie regionalnego i narodowego dziedzictwa kulturowego.
- Dostrzeganie wartości kultury narodowej w jej różnorodności regionalnej na tle kultur innych wspólnot etnicznych i narodowych.
- Ukształtowanie postawy solidarności narodowej i otwartości na inne wspólnoty oraz kultury.

Edukacja europejska

Cele edukacyjne:

- Rozumienie kontekstu europejskiego aktualnych wydarzeń społecznych, kulturalnych i politycznych w Polsce i Europie.

Zadania szkoły:

- Wskazywanie konkretnych form i możliwości współpracy młodzieży.

Treści:

- Ewolucja prawa Unii Europejskiej.
- Europa wartości. Duchowy wymiar Europy – edukacja, kultura. Rola edukacji jako czynnika wyrównywania szans polskiej młodzieży w Europie. Możliwości współpracy.

Osiągnięcia:

- Znajomość istniejących źródeł informacji na temat Unii Europejskiej oraz umiejętność korzystania z nich.
- Umiejętność samodzielnego gromadzenia, analizowania i interpretowania informacji na określony temat dotyczący Unii Europejskiej.

5.4.3. Szkoła zawodowa

Blok humanistyczno-społeczny

Treści:

- Człowiek jako osoba. Przymioty osobowego istnienia, jego tożsamość i rozwój w wymiarze intelektualnym, emocjonalnym, fizycznym, woliowym, moralnym i duchowym. Kryteria rozwoju i dojrzałości człowieka.
- Kultura osobista. Zwyczaje i obyczaje w życiu rodzinnym, towarzyskim i miejscu pracy.
- Wolność i zniewolenie (w tym uzależnienia). Style życia.
- Zdrowie i czynniki mu sprzyjające i zagrażające, możliwości ich eliminowania lub ograniczania. Odpowiedzialność za zdrowie własne i innych ludzi.
- Moralność w życiu osobistym i publicznym.
- Rola języka w komunikacji społecznej. Kultura wypowiedzi.
- Rozumienie tekstu literackiego, odczytywanie znaczeń metaforycznych, kontekstów, rozpoznawanie aluzji.
- Klasyka polska, europejska i światowa w dziedzinie literatury (wybór).
- Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej (wybór).
- Teksty użytkowe, publicystyczne, przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy telewizyjne, wystawy muzealne i galerie sztuki współczesnej (wybór).
- Współczesne źródła wiedzy i sposoby samokształcenia. Rodzaje źródeł informacji. Książka, czasopismo, internet oraz inne tekstowe i pozatekstowe przekazy medialne.
- Zasady selekcji informacji i krytycznego ich odbioru.
- Rola mediów w komunikacji społecznej. Kultura masowa. Techniki oddziaływania, podstawy rozróżniania, oceniania i wyboru wytworów kultury masowej. Przykłady psychomanipulacji.
- Organizacja własnego czasu – nauka, praca, wypoczynek.
- Człowiek jako istota społeczna. Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych. Potrzeby osób niepełnosprawnych i ich integracja społeczna. Etyka życia społecznego.
- Organizacja życia zbiorowego. Zagrożenia życia społecznego.
- Udział obywatela w zorganizowanych formach życia zbiorowego.
- Walka o niepodległość kraju na przykładzie wojen i powstań narodowych.
- Główne problemy współczesności.
- Wzajemne związki między kulturą regionalną i kulturą narodową. Kulture krajów europejskich.

Podstawy przedsiębiorczości

Treści:

- Mocne i słabe strony własnej osobowości, samoakceptacja, asertywność.
- Komunikacja interpersonalna. Rodzaje komunikatów.
- Bariery w procesie komunikowania się i ich pokonywanie.
- Motywy aktywności zawodowej człowieka. Rodzaje potrzeb. Zdolność do wyznaczania sobie celów i zadań.
- Etyki zawodowe (główne zasady).

Wychowanie do życia w rodzinie

Cele edukacyjne:

- Rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów związanych z podejmowaniem decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, w tym pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich.
- Pogłębienie problematyki przyjaźni, miłości, ludzkiej płciowości, prokreacji, funkcji rodziny w życiu jednostkowym i społecznym.
- Przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego, rodziny, dziecka, osób niepełnosprawnych, osób starych, zdrowia własnego i innych.

Zadania szkoły:

- Pomoc w kształtowaniu prawidłowych relacji we własnej rodzinie. Integrowanie działań szkoły i rodziny.
- Wspieranie rodziny w przygotowaniu młodego człowieka do pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich oraz samodzielności i odpowiedzialności.
- Ukazanie płciowości w kontekście wartości życia ludzkiego, miłości, odpowiedzialności, małżeństwa i rodziny.
- Przekazywanie rzetelnej wiedzy o rozwoju człowieka w wymiarze biologicznym, psychicznym, społecznym i duchowym.

Treści:

- Tożsamość i wielowymiarowość człowieka. Poczucie sensu życia.
- Rozwój człowieka. Kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej, społecznej i duchowej.
- Wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo. Integracja seksualna. Budowanie więzi (miłości) i prokreacja jako cele płciowości.
- Podstawy kształtowania i rozwijania więzi międzyludzkich opartych na empatii. Istota miłości i etapy jej rozwoju. Rodzaje miłości. Kryteria dojrzałej miłości. Miłość jako proces dynamiczny.
- Współżycie seksualne źródłem trwałych zobowiązań moralnych, psychicznych i społecznych. Następstwa przedwczesnej inicjacji seksualnej. Przedwczesne rodzicielstwo. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie.
- Biologia prokreacji; psychofizjologia procesów rozrodczych. Metody rozpoznawania płodności i ich skuteczność. Metoda objawowo-termiczna (w wybranej wersji).
- Znaczenie akceptacji płodności własnej i współmałżonka dla prawidłowej więzi małżeńskiej. Ojcostwo i macierzyństwo. Bezdzielnosć. Adopcja.
- Wartość małżeństwa. Wybór współmałżonka. Dialog w małżeństwie, wierność i zaufanie.
- Funkcje rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wychowania dzieci w rodzinie. Znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka.
- Konflikty w rodzinie i ich przyczyny. Zasady konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.
- Zagrożenia życia rodzinnego: agresja, przemoc, pornografia, alkoholizm, narkomania, sekty. Separacja. Rozwód. Samotne rodzicielstwo.
- Metody i środki antykoncepcyjne oraz wczesnoporonne: różnice w działaniu. Aspekt zdrowotny, psychiczny i moralny; skuteczność i skutki uboczne.
- Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny.

- Choroby przenoszone drogą płciową; AIDS: profilaktyka, aspekt społeczny i etyczny. Znaczenie prawidłowo funkcjonującej rodziny w dobie AIDS.
- Zjawisko homoseksualizmu. Przyczyny. Możliwości pomocy.
- Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, cierpienia, choroby, umierania i śmierci w aspekcie życia rodzinnego.

Osiągnięcia:

- Świadome dążenie do wewnętrznego scalenia, integracji sfery uczuciowej, duchowej i biologicznej.
- Przygotowanie na podstawie wiedzy i wytworzonych umiejętności do poszanowania godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w życiu rodzinnym.
- Świadomość potrzeby podejmowania dojrzałych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej.
- Umiejętność poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania: kim jest człowiek? jaki jest sens życia? jakie są jego cele i zadania życiowe?

5.5. WSPÓLPRACA ŚRODOWISK

5.5.1. Rodzina

1. Nawiązywanie kontaktu z rodziną celem zintegrowania działań wychowawczych.
2. Poznanie środowiska, w którym dorasta młodzież.

5.5.2. Parafia

1. Działania podejmowane w parafii zmierzają do zapoznania i wprowadzenia młodzieży w istniejące w Kościele lokalnym ruchy religijne i stowarzyszenia.
2. W okresie nauki w szkole ponadgimnazjalnej zadania parafii dotyczą również formacji młodzieży do podjęcia zadań związanych z przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzeniem Kościoła domowego. Przygotowanie to ujęte jest w formie cyklu katechez, których tematyka koncentruje się wokół trzech grup zagadnień odpowiadających podstawowym funkcjom katechezy:
 - nauczanie: teologia sakramentu małżeństwa, budowanie pojęcia Kościoła domowego, prezentacja katolickich ruchów rodzinnych, elementy prawa kanonicznego, zagadnienia etyki małżeńskiej, podstawy psychologiczne zawiązania wspólnoty rodzinnej;
 - wychowywanie: pomoc w nabywaniu umiejętności życia we wspólnocie rodzinnej;
 - wtajemniczenie: odkrywanie wartości wspólnotowego przeżywania Eucharystii, rola sakramentu pojednania w budowaniu wspólnoty, wspólna modlitwa prowadząca do poznawania form modlitwy w Kościele domowym, czytanie i słuchanie słowa Bożego.

Uczestnictwo w tym cyklu katechez poświadczone jest świadectwem jego ukończenia otrzymywanym wraz ze świadectwem ukończenia szkoły.

6. KATECHEZA OSÓB SZCZEGÓLNEJ TROSKI

Katecheza osób szczególnej troski kierowana jest do tych wszystkich, którzy z różnych powodów wymagają innych form katechezy niż ta, jaką *Podstawa programowa* łączy z katechezą przedszkolną oraz katechezą odpowiadającą etapom edukacji szkolnej. W szczególności chodzić będzie o osoby niepełnosprawne umysłowo (osoby ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz z niedomaganiem słuchu i wzroku.

6.1. CHARAKTERYSTYKA UPOŚLEDZEŃ UMYSŁOWYCH

Obowiązkiem edukacyjnym objęte są wszystkie osoby niepełnosprawne umysłowo, bez względu na rozmiar upośledzenia. Nauka odbywa się w klasach integracyjnych w powszechnych szkołach podstawowych, w szkołach specjalnych (dzieci z lekkim upośledzeniem), w tzw. szkołach życia (upośledzenie umiarkowane i znaczne), w zakładach opiekuńczych dla osób z głębokim upośledzeniem umysłowym oraz w warunkach domowych (gdzie stan dziecka nie pozwala na uczestnictwo w zajęciach szkolnych).

Upośledzenie umysłowe określa się na podstawie badania poziomu inteligencji (wyrażonej w ilorazie inteligencji I.I.). Właśnie to kryterium stało się dla Światowej Organizacji Zdrowia podstawą czterostopniowego podziału upośledzenia:

- upośledzenie w stopniu lekkim
- upośledzenie w stopniu umiarkowanym
- upośledzenie w stopniu znacznym
- upośledzenie w stopniu głębokim.

Charakterystyka upośledzeń umysłowych w stopniu lekkim

Dzieci upośledzone w stopniu lekkim charakteryzują się osłabieniem w rozwoju psycho-motorycznym i umysłowym. Ich proces spostrzegania przebiega w wolniejszym tempie niż u dzieci w normie. Uwaga dzieci – chwiejna, o zwężonym zakresie – jest niepodzielna, co dodatkowo utrudnia spostrzeganie. Myślenie także przebiega w wolniejszym tempie niż u dzieci w normie. Największe problemy stwarza im porównywanie, dostrzeganie różnic i podobieństw. Dużą trudność sprawia również przyswajanie pojęć abstrakcyjnych i przeprowadzanie operacji logicznych. Uboga jest wyobraźnia dzieci. Często też nie rozumieją czytanego tekstu lub opowiadania, gdyż nie potrafią sobie go wyobrazić.

Kolejnym problemem jest słabsza pamięć, której powodem są wcześniej wymienione zaburzenia, które już w pierwszej fazie utrudniają proces zapamiętywania. Aby dzieci coś zapamiętały, nie wystarczą same powtórzenia. Konieczne jest posługiwanie się konkretnym przykładem. Niezwykle pomocne są tu wizualne środki dydaktyczne, które pomagają zobaczyć jakby na żywo poznawany i zapamiętywany obraz czy treść.

W rozwoju psychicznym dzieci dostrzegamy zachowania impulsywne, kierowane popędami i emocjami w znacznie większym stopniu niż to bywa u dzieci normalnie się rozwijających. Dzieci mają znacznie mniej zainteresowań, a te, które posiadają, są dość powierzchowne i charakterystyczne dla dzieci w młodszym wieku.

Dzieci mają także poważne problemy z opanowaniem umiejętności czytania i pisania. Stąd korzystanie z podręcznika opartego głównie o przekaz słowny, adresowanego do uczniów szkoły masowej, nie zdaje zupełnie egzaminu ze względu na zbyt obszerną treść, co powoduje szybkie zniechęcanie się uczniów do ich czytania. Fakt, że uczniowie nawet w klasach gimnazjalnych są na etapie sylabizowania i czytają bez zrozumienia należy do normalności. Także pomoce, takie jak ćwiczenia do podręcznika, wymagają innego typu ćwiczeń niż słowne czy te polegające na wykorzystywaniu zdolności analizy i syntezy, gdyż procesy myślowe u osób z lekkim upośledzeniem umysłowym są znacznie zaburzone.

Kolejną poważną trudnością bywa niechęć rodziców do współpracy z wychowawcą czy katechetą dziecka. Bardzo często zdarza się, że uczniowie żyją w środowiskach patologicznych, przestępczych czy niewydolnych wychowawczo. Nadto nie mają żadnego wsparcia ze strony naturalnych rodziców. Sytuacja taka pogłębia niedorozwój i naraża na wzmacnianie w dziecku postaw niepożądanych, obniżenie motywacji itp.

Charakterystyka upośledzeń umysłowych w stopniu umiarkowanym i znacznym

Dzieci głębiej upośledzone (tym terminem określa się wspólnie dwie grupy upośledzenia: w stopniu umiarkowanym i w stopniu znacznym) uczęszczają do tzw. szkół życia. Upośledzenie to odznacza się poważnymi uszkodzeniami centralnego układu nerwowego oraz anomaliami w wyglądzie zewnętrznym, zaburzeniami działalności receptorów, analizatorów i wszystkich procesów psychicznych. Często występują zaburzenia mowy, wymowa jest agramatyczna, bełkotliwa, a słownictwo ubogie. Myślenie pozostaje na poziomie konkretno-obrazowym, co nie pozwala na przyswajanie pojęć abstrakcyjnych i rozumienie zachodzących związków logicznych. Rozwój poznawczy pozostaje na poziomie przedoperacyjnym. Proces spostrzegania przebiega wolno i z zaburzeniami, a pamięć jest nietrwała i mechaniczna. Dzieci głębiej upośledzone nie posiadają uwagi dowolnej. Koncentracja ich jest mimowolna i tylko na przedmiotach i czynnościach, które budzą żywe zainteresowanie. W sferze emocjonalnej przeważają zachowania społeczne, obserwuje się słabą kontrolę nad popędami. Często występują reakcje nieadekwatne do siły bodźca.

Możliwości rozwojowe osób głębiej upośledzonych umysłowo są ograniczone. Mogą one nauczyć się rozpoznawania i pisania prostych wyrazów (w przypadku osób z umiarkowanym upośledzeniem można czasem osiągnąć wyższy poziom umiejętności pisania i czytania prostych zwrotów – choć często o charakterze mechanicznym). Podobnie jest z rozróżnianiem i odwzorowywaniem kształtów geometrycznych i opanowaniem elementarnych pojęć liczbowych. Osoby te są w stanie samodzielnie realizować potrzeby fizjologiczne, wykonywać proste czynności samoobsługowe oraz mogą opanować powszechne formy postępowania w typowych sytuacjach życiowych. Spora część uczniów z umiarkowanym upośledzeniem jest w stanie po ukończeniu szkoły rozpocząć pracę zawodową opartą na prostych czynnościach, wykonywaną pod nadzorem.

Osoby głębiej upośledzone odznaczają się bogactwem potrzeb psychicznych, zwłaszcza miłości i bezpieczeństwa. Wychowanie religijne tych osób zaspokaja częściowo potrzebę miłości wzajemnej, pokoju i zaufania. Dzieci doświadczają poczucia, że są kochane i że same mogą kochać. Poprzez katechezę poznają piękno otaczającego ich świata, pogłębiają wiarę w Boga i doświadczają Jego bliskości poprzez udział w sakramentach.

Charakterystyka upośledzeń umysłowych w stopniu głębokim

Osoby upośledzone w stopniu głębokim nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie, wymagają stałej opieki. W najcięższych przypadkach osoby te nie wykraczają poza poziom życia wegetatywnego. Bardzo często upośledzeniu temu towarzyszą nieprawidłowości w rozwoju fizycznym, zmiany w budowie narządów wewnętrznych oraz niedorozwój narządów

zmysłów (uszkodzenia lub brak wzroku, słuchu). Najczęściej osoby te nie mówią i nie rozumieją mowy (czasem rozumieją proste słowa i polecenia). Uwaga mimowolna i pamięć ma charakter cząstkowy lub nie występuje wcale.

Proste emocje zadowolenia lub jego braku wyrażane są najczęściej nieartykułowanymi dźwiękami lub gestami i nieskoordynowanymi ruchami kończyn. Częściej zdarzają się reakcje na bodźce dotykowe, rzadziej zaś na telereceptory (wzrok, słuch). Można zaobserwować duże wahania nastrojów, które czasem znajdują swe ujście w silnej agresji bądź autoagresji. Ze względu na obniżony próg czucia bólu u niektórych osób dochodzi do samouszkodzenia. Osoby głęboko upośledzone umysłowo mogą nauczyć się prostych nawyków, a czasem nawet sygnalizowania potrzeb fizjologicznych.

Katecheza osób głęboko upośledzonych umysłowo jest wielkim wyzwaniem dla katechety. Niejednokrotnie musi on najpierw przełamać mur wątpliwości ze strony personelu medycznego, rodziny czy opiekunów. Znalezienie odpowiedniej metody przekazu treści katechetycznych również stanowi wielki problem. Wiedza z zakresu pedagogiki specjalnej oraz znajomość metod komunikacji pozawerbalnej będzie tu nieodzowna. Niekiedy jednak, mimo najlepszego przygotowania, mimo doboru najlepszych metod i silnej więzi emocjonalnej w relacji nauczyciel – uczeń, efekty wieloletniej pracy wydają się być nikłe. Stąd chyba największą cechą katechety pracującego z osobą upośledzoną w stopniu głębokim powinna być cierpliwość i umiejętność pokornego trwania w świadczeniu o Bożej Miłości. Resztę czyni Duch Święty...

6.2. CHARAKTERYSTYKA KATECHEZY OSÓB Z NIEDOMAGANIAMI SŁUCHU

Kościół dzisiejszy otacza szczególną troską sprawę katechizacji niepełnosprawnych. Katechizacja niesłyszących należy do najtrudniejszych dziedzin katechizacji w ogóle. Wynika to ze specyfiki osobowości osoby niesłyszącej, a co za tym idzie, niemówiącej, jak też ze sposobu komunikacji osoby niesłyszącej z osobą słyszącą – tutaj ewangelizującą. Trudność ta staje się tym większa, gdy zważy się fakt, iż dotąd brak jest publikacji przybliżających problematykę katechizacji dzieci i młodzieży niesłyszącej. Odczuwa się ogólny brak odpowiednich katechizmów dla dzieci i młodzieży niesłyszących, jak też podręczników metodycznych dla katechetów. W katechizowaniu osób niesłyszących wręcz niemożliwe jest realizowanie programu według podręczników dla dzieci słyszących.

Katecheza dla niesłyszących dzieci i młodzieży wymaga specjalnego przygotowania, specjalnych metod, a także przestrzegania pewnych zasad nauczania, znajomości psychiki dziecka głuchego oraz znajomości ich języka, którym jest język migowy. Zgodnie z definicją, „głuchym nazywamy człowieka, który pozbawiony jest słuchu, a więc i treści słuchowych płynących ze świata, i który wskutek tego znajduje się w gorszych warunkach niż słyszący, jeżeli chodzi o poznanie zewnętrznego świata i przygotowanie do życia społecznego”.

Z problemem głuchoty wiąże się zagadnienie klasyfikacji głuchych. Najczęściej stosowany jest podział głuchoty w zależności od stopnia utraty słuchu: głuchota całkowita lub głuchota częściowa. W aspekcie pedagogicznym dzieci głuche dzieli się na:

1. Dzieci niedosłyszące. Są to dzieci, które słyszą i rozumieją mowę ludzką mimo występujących u nich wad słuchu.
2. Dzieci z resztkami słuchu. Słyszą one mowę ludzką jedynie przy pomocy aparatów wzmacniających słuch.

Spośród wielu cech umysłowych, podkreślających odrębność psychiki dziecka głuchego, najistotniejsze dotyczą sfery poznania. Głusi nie są pozbawieni zdolności poznawczych, ale poznanie przez nich rzeczywistości jest ograniczone. U dziecka głuchego pierwsze wiadomości i umiejętności wytwarzają się na podstawie wzroku, węchu, smaku oraz dotyku. Dziecko głuche

odbiera bodźce wzrokowe, smakowe, węchowe i dotykowe, lecz nie łączy ich z nazwą, gdyż jej nie słyszy. Nie kojarzy więc symbolu dźwiękowego z pojęciem. Dziecko głuche, będąc pozbawionym jednego z najważniejszych receptorów – słuchu, ma jednocześnie upośledzone operacje myślowe abstrahowania i uogólniania.

Liczne badania psychologiczne potwierdzają, że dzieci głuche są opóźnione w porównaniu ze słyszącymi rówieśnikami w rozwoju psychicznym co najmniej o dwa lub trzy lata, w nauce szkolnej o pięć lat. Brak słowa powoduje, że sfera woli dziecka głuchego jest osłabiona. Stąd też głuche dzieci osiągają społeczną dojrzałość poniżej przeciętnej normy słyszących ludzi. Ludzie głusi to „urodzeni wzrokowcy”. Cała struktura głuchego jest nastawiona na wrażenia wzrokowe. Spostrzegawczość głuchych dzieci jest często zadziwiająca, a zdolności obserwacyjne duże. Spostrzeżenia głuchego dziecka są z reguły niepełne, bardzo niedoskonałe. Powoduje to często złe zrozumienie i fałszywą interpretację obserwowanych zjawisk.

Niesłyszący, w zależności od tego, w jakiej społeczności będzie przebywał i podlegał procesowi socjalizacji i edukacji, będzie mniej lub bardziej odpowiadał podanej charakterystyce. I tak niesłyszący:

- w pracy poznawczej jest zubożony w dziedzinie zdobywania wiedzy, wyobrażenia jego są również zubożone, zmuszony jest do tworzenia sobie wyobrażeń zastępczych; w związku z brakiem mowy utrudnione jest kształtowanie pojęć, utrudniona jest orientacja w różnych sytuacjach życiowych;

- jest zubożony w dziedzinie życia uczuciowego i doznań estetycznych;

- jest zubożony w zakresie normalnych kontaktów społecznych.

Do tego, aby katecheza specjalna dla niesłyszących dobrze wywiązała się ze swego zadania, musi mieć na uwadze następujące aspekty:

- ilość uczestników poszczególnych grup katechetycznych nie może być zbyt duża, gdyż utrudniałoby to indywidualne podejście do każdego niesłyszącego dziecka,

- przestronne pomieszczenia, które umożliwiłyby swobodę i dobre samopoczucie dzieci,

- odpowiedni, bogaty i zmieniający się w zależności od okresu liturgicznego wystrój salki katechetycznej, który pomaga dzieciom w zrozumieniu tajemnic wiary i przeżywaniu ich razem z Kościołem,

- duży zasób pomocy katechetyczno-dydaktycznych, estetycznie wykonanych, kolorowych, które mogą zainteresować grupę i pobudzić do aktywności,

- program katechizacji powinien być umiarkowany i dostosowany do poziomu wiedzy dziecka czy grupy katechizowanych,

- współpraca z rodziną, nauczycielami, wychowawcami i parafią.

Ponieważ głuchota oprócz niemoty ma wiele innych ujemnych następstw, rozwój intelektualny ludzi niesłyszących jest mocno utrudniony. Trudno jest im przyswoić sobie abstrakcyjne pojęcia, które są nieuchwytnie, nienamacalne, nieoglądalne. Stąd bardzo wielką trudnością jest przekazanie znaczenia słów i pojęć religijnych, jak np. wiara, cnota, grzech, nadzieja, życie wieczne itp. Trudność ta staje się tym większa, że nie ma możliwości bazowania na czym innym, jak tylko na konkretnym przykładzie. W katechizacji dzieci niesłyszących i w ogóle wszystkich niepełnosprawnych stosuje się szeroko pojętą zasadę poglądowości. W toku katechezy nie można wszystkiego dzieciom pokazać. Dzieci niesłyszące myślą konkretnymi obrazami. Stąd konieczne wydaje się stosowanie jak najwięcej surogatów rzeczywistości. Są nimi wszystkie dostępne pomoce katechetyczne służące przekazowi depozytu wiary. Należą do nich: figury, obrazy, rzeźby, płaskorzeźby, wycinanki, rysunki, przezrocza, mapy, filmy itp.

Katecheza dla niesłyszących musi wychowywać do rozumienia symboli i takimi się posługiwać. Obszerna katecheza o liturgicznych symbolach – choć jest konieczna – wzbogaca jedynie wiedzę, ale przez to nie uzdalnia jeszcze człowieka w pełni do sprawowania kultu. Najważniejsze jest wtajemniczenie w świat kulturowych znaków. Trzeba jak najwcześniej budzić do rozumienia

symbolu. Rozumieniu symbolu winny służyć konkretne ćwiczenia zmysłów prowadzące do przeżyć, a więc umiejętności podziwu, medytacji. Przeżycie jest bowiem ważniejsze od wyjaśnień. Wrodzona zdolność do medytacji winna znaleźć swój rozwój w zadumie nad obrazami, wykonywaniu rysunków, w grach, opowiadaniach czy inscenizacjach. Katecheza ma doprowadzić niesłyszących przez rewalidację do integracji ze środowiskiem rodzinnym, parafialnym itp. w dziedzinie życia religijnego. W katechizacji należy wykorzystywać zasady surdopedagogiki.

Biorąc pod uwagę fakt, że w przypadku rozwoju dzieci niesłyszących może wystąpić fakt zapóźnienia rozwojowego, należy uwzględniać te uwarunkowania przy doborze treści katechezy. Dlatego o doborze treści katechezy musi w konkretnych przypadkach rozstrzygać katecheta faktycznie znający możliwości odbiorcy katechezy. Natomiast w przypadku katechezy osób z niedomaganiem wzroku, poza modyfikacjami związanymi z pracą dydaktyczną, treści katechezy winny odpowiadać tym, które są proponowane w *Podstawie programowej dla osób bez niedomagań*.

6.3. CHARAKTERYSTYKA KATECHEZY OSÓB NIEWIDZĄCYCH

Dziecko niewidome nie zdaje sobie sprawy z ograniczeń, jakie niesie ze sobą brak wzroku. Świadomość tych ograniczeń dociera do niego, gdy ma 10, 11, 12 lat. I wtedy pojawia się pytanie: „Dlaczego ja nie widzę?” Szukając odpowiedzi natrafia na Pana Boga, o którym wie, że jest wszechmocny. Skoro jest wszechmocny, to może sprawić odzyskanie wzroku. Tak się jednak nie dzieje. Dziecko myśli więc, że jest On winny jego kalectwa (niewidzenia). Aby konsekwencją takiego sposobu myślenia nie było odwrócenie się od Pana Boga, potrzeba bardzo starannej i mądrej formacji katechetycznej dziecka. Od najmłodszych lat trzeba mówić niewidomemu dziecku o Bogu kochającym, ale jednocześnie o Bogu wymagającym. Trzeba mówić o ofierze Chrystusa, o sensie wszelkiej ofiary, oraz że ta ofiara nie stoi w sprzeczności z obrazem Boga miłującego człowieka. Trzeba na sposób możliwy do przyjęcia przez dziecko ukazywać obraz Boga, który pochyla się z niezwykłą czułością nad każdym bez wyjątku człowiekiem.

Dzieci niewidome uczą się w szkole posługiwać pismem Braille’a. Umiejętność czytania i pisania zdobywają w późniejszym wieku niż dzieci widzące, które obecnie nierzadko umieją czytać i pisać już w wieku przedszkolnym. W związku z tym katecheta w początkowym stadium nauczania nie może wymagać od dzieci np. prowadzenia zeszytów. Musi zatem opowiadać bardzo przekonująco i obrazowo, aby przekazywana treść pozostała dziecku w pamięci. Musi też umiejętnie do niej wracać, aby ją utrwalić.

Bardzo ważną pomocą w katechizacji są audycje radiowe nagrywane na kasety magnetofonowe (np. wydane na początku lat 90. wspaniałe słuchowiska w oparciu o Stary Testament). Ważne są pomoce, które można dotknąć, np. rzeźby, płaskorzeźby czy rysunki o fakturze wypukłej. Wbrew pozorom nie należy unikać (zwłaszcza u dzieci starszych i młodzieży) pomocy wizualnych, np. filmów. Niewidomi nie unikają określeń typu „widziałem film”, „oglądałem program w telewizji”. W związku z tym pomocne mogą być również i religijne filmy video; niekiedy z koniecznym komentarzem katechety, gdy dialogi filmowe nie pozwalają do końca wyobrazić sobie akcji.

Katecheta powinien koniecznie znać pismo Braille’a. Dzieci starsze i młodzież powinny prowadzić zeszyty, robić notatki i odrabiać prace domowe. Znajomość pisma Braille’a jest potrzebna katechecie do samodzielnego odczytywania i oceniania sprawdzianów pisanych przez uczniów.

Dziecko niewidome odbiera świat głównie poprzez słuch i dotyk. Ważną rolę w katechizowaniu odgrywają właściwie przygotowane nabożeństwa ze starannie dobranymi modlitwami, a także odpowiednią muzyką, która pozwoli na głębokie przeżycie nabożeństwa i przyjęcie podawanych prawd. Dzieci niewidzące są bardzo spontaniczne i ogromnie chętnie włączają się w tzw.

kazania dialogowane. Dlatego katecheta, współpracując z księdzem, lub sam kapłan, gdy katechizuje te dzieci, ma w tej formie dużą możliwość przekazywania prawd wiary.

Dzieci niewidzące powinny mieć możliwość dotknięcia wystroju kościoła łącznie z ołtarzem, kielichem, pateną, hostią, tabernakulum itd. Muszą poznać przez dotyk strój liturgiczny księdza. Katecheta powinien opowiadać o wykonywanych czynnościach podczas akcji liturgicznej. Trzeba włączyć chłopców w służbę ministrancką, która także dla niewidomych jest możliwa do podjęcia, oczywiście po odpowiednim przygotowaniu i stworzeniu właściwego pod kątem tyflogicznym wystroju prezbiterium. Także wszelkie grupy modlitewne, formacyjne są wspaniałą płaszczyzną do integracji. Niewidomi, biorąc udział w takich grupach, czerpią od innych uczestników, ale i sami dużo mogą im dać. Odpowiednio prowadzona katecheza może pomóc niewidomym przejść przez trudny czas pretensji do Pana Boga za brak wzroku. Może pomóc im w podjęciu posłannictwa pomocy ludziom „niewidomym na duszy”.

6.4. PODSTAWA PROGRAMOWA KATECHEZY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE

6.4.1. Układ tabelaryczny

Zadania katechezy wynikające z DOK	Cele katechetyczne	Zadania nauki religii	Treści	Osiągnięcia*
Rozwijanie poznania wiary	1. Doprowadzenie do odkrycia tajemnicy osobowego Boga, który kocha i jest zatroskany o każdego człowieka; 2. Rozwijanie i wspieranie wiary wychowanka;	1. Ukazać Boga kochającego i przyjaznego człowiekowi; 2. Wyjaśnić pojęcia związane z podstawowymi prawdami wiary;	1. Bóg towarzyszy człowiekowi w jego życiu; 2. Bóg niesie człowiekowi pomoc w jego życiu; 3. Bóg ratuje człowieka od zła; 4. Tajemnica Ojca i Jego zbawczy zamysł;	1. Katechizowany winien wiedzieć, że Bóg go kocha i nim się opiekuje;
Wychowanie liturgiczne	3. Wychowanie do udziału w życiu Kościoła wielbiącego Boga w sprawowanej liturgii;	3. Przygotować do przyjęcia sakramentów: pokuty, Eucharystii i bierzmowania;	5. Podstawowe wiadomości o: – roku liturgicznym; – o naturze sakramentów; – symbolach religijnych;	2. Znajomość najważniejszych wydarzeń z życia Jezusa w powiązaniu z rokiem kościelnym; 3. Rozumienie i pragnienie przyjęcia daru Boga, którym są sakramenty pokuty, Eucharystii i bierzmowania; 4. Znajomość podstawowych gestów i postaw liturgicznych (postawa stojąca, siedząca, klęcząca, milczenie, śpiew, znak pokoju);
Formacja moralna	4. Wdrażanie nawyku i umiejętności odróżniania dobra od zła,	4. Wprowadzić pojęcia: dobro, zło, grzech, przebaczenie;	6. Motywy uzasadniające wybieranie dobra: droga z Jezusem;	5. Umiejętność odróżniania dobra od zła i chęć czynienia dobra;

	wyboru dobra, pragnienia postępowania według przykazań (szczególnie przykazania miłości);	5. Przybliżyć przykazania Boże;	7. Przykłady z życia Jezusa (Jezus pomagający innym, Jezus wzorem); 8. Realizacja przykazania miłości w codziennym życiu;	
Nauczanie modlitwy	5. Kształtowanie umiejętności modlitwy jako spotkania z Bogiem;	6. Wprowadzić podstawowe modlitwy; 7. Kształtować nawyk codziennej modlitwy;	9. Znak krzyża; 10. Modlitwa Pańska, Pozdrowienie anielskie; 11. Uczenie modlitwy spontanicznej; 12. Modlitwa poprzez śpiew; 13. Kształtowanie postaw przyjmowanych podczas modlitwy;	6. Umiejętność czynienia znaku krzyża; 7. Znajomość podstawowych modlitw (jeśli pozwala na to stan dziecka);
Wychowanie do życia wspólnotowego	6. Kształtowanie świadomości przynależności do wspólnoty (rodzina, grupa szkolno-katechetyczna i Kościół);	8. Ukazać miłość bliźniego jako zasadę życia we wspólnocie;	14. Rodzina – wspólnotą dzieci Bożych; 15. Grupa szkolno-katechetyczna – wspólnotą dzieci Bożych; 16. Społeczność wierzących – wspólnotą dzieci Bożych;	8. Umiejętność identyfikowania się z większą społecznością wierzących;
Wprowadzenie do misji	7. Kształtowanie postawy świadczenia o własnej łączności z Bogiem.	9. Uczyć dawania świadectwa przynależności do Boga Ojca i Jezusa Chrystusa działającego mocą Ducha Świętego w Kościele.	17. Przykłady z życia świętych, Apostołów i znanych osób żyjących współcześnie; 18. Występy w przedstawieniach teatralnych (np. Jasełka dla młodszych), organizowanie pomocy dla biednych, akcja mikołajowa dla potrzebujących itp.	9. Zdolność wyrażania własnej przynależności do Boga.

* Z uwagi na zróżnicowane możliwości poznawcze uczniów nie można jednoznacznie określić zagadnień, jakie muszą oni opanować w okresie nauki szkolnej. Stąd też należy przyjąć, że katecheta indywidualnie dla każdego z wychowanków ustala poziom osiągnięć, którymi powinien wykazać się uczeń na poszczególnych etapach procesu kształcenia.

6.4.2. Układ opisowy

Cele katechetyczne

1. Doprowadzenie do odkrycia tajemnicy osobowego Boga, który kocha i jest zatroskany o każdego człowieka;
2. Rozwijanie i wspieranie wiary wychowanka;
3. Wychowanie do udziału w życiu Kościoła wielbiącego Boga w sprawowanej liturgii;
4. Wdrażanie nawyku i umiejętności odróżniania dobra od zła, wyboru dobra, pragnienia postępowania według przykazań (szczególnie przykazania miłości);

5. Kształtowanie umiejętności modlitwy jako spotkania z Bogiem;
6. Kształtowanie świadomości przynależności do wspólnoty (rodzina, grupa szkolno-katechetyczna i Kościół);
7. Kształtowanie postawy świadczenia o własnej łączności z Bogiem.

Zadania nauki religii

1. Ukazać Boga kochającego i przyjaznego człowiekowi;
2. Wyjaśnić pojęcia związane z podstawowymi prawdami wiary;
3. Przygotować do przyjęcia sakramentów: pokuty, Eucharystii i bierzmowania;
4. Wprowadzić pojęcia: dobro, zło, grzech, przebaczenie;
5. Przybliżyć przykazania Boże;
6. Wprowadzić podstawowe modlitwy;
7. Kształtować nawyk codziennej modlitwy;
8. Ukazać miłość bliźniego jako zasadę życia we wspólnocie;
9. Uczyc dawania świadectwa przynależności do Boga Ojca i Jezusa Chrystusa działającego mocą Ducha Świętego w Kościele.

Treści

1. Bóg towarzyszy człowiekowi w jego życiu;
2. Bóg niesie człowiekowi pomoc w jego życiu;
3. Bóg ratuje człowieka od zła;
4. Tajemnica Ojca i Jego zbawczy zamysł;
5. Podstawowe wiadomości o:
 - roku liturgicznym,
 - naturze sakramentów,
 - symbolach religijnych;
6. Motywy uzasadniające wybieranie dobra: droga z Jezusem;
7. Przykłady z życia Jezusa (Jezus pomagający innym, Jezus wzorem);
8. Realizacja przykazania miłości w codziennym życiu;
9. Znak krzyża;
10. Modlitwa Pańska, Pozdrowienie anielskie;
11. Uczenie modlitwy spontanicznej;
12. Modlitwa poprzez śpiew;
13. Kształtowanie postaw przyjmowanych podczas modlitwy;
14. Rodzina – wspólnotą dzieci Bożych;
15. Grupa szkolno-katechetyczna – wspólnotą dzieci Bożych;
16. Społeczność wierzących – wspólnotą dzieci Bożych;
17. Przykłady z życia świętych, Apostołów i znanych osób żyjących współcześnie;
18. Występy w przedstawieniach teatralnych (np. Jasełka dla młodszych), organizowanie pomocy dla biednych, akcja mikołajowa dla potrzebujących itp.

Osiągnięcia

1. Katechizowany winien wiedzieć, że Bóg go kocha i nim się opiekuje;
2. Znajomość najważniejszych wydarzeń z życia Jezusa w powiązaniu z rokiem kościelnym;
3. Rozumienie i pragnienie przyjęcia daru Boga, którym są sakramenty pokuty, Eucharystii i bierzmowania;
4. Znajomość podstawowych gestów i postaw liturgicznych (postawa stojąca, siedząca, klęcząca, milczenie, śpiew, znak pokoju);
5. Umiejętność odróżniania dobra od zła i chęć czynienia dobra;
6. Umiejętność czynienia znaku krzyża;
7. Znajomość podstawowych modlitw (*jeśli pozwala na to stan dziecka*);
8. Umiejętność identyfikowania się z większą społecznością wierzących;
9. Zdolność wyrażania własnej przynależności do Boga.

6.5. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Katecheza osób niepełnosprawnych umysłowo powinna wychodzić naprzeciw potrzebom i możliwościom przyjmowania rzeczywistości wiary przez te osoby. Jej skuteczność warunkuje liczenie się z uwarunkowaniami oraz możliwościami osób niepełnosprawnych, a w szczególności ich percepcję intelektualną, jak i jej możliwości i potrzeby psychiczne, fizyczne społeczne i duchowe.

Do zaistnienia procesów edukacyjnych potrzebna jest pomoc udzielana osobom niepełnosprawnym w nawiązaniu najpierw osobistego kontaktu z katechetą, skupieniu na nim uwagi, a następnie skupieniu uwagi na treściach i czynnościach, które on przekazuje. Atmosfera zrozumienia, akceptacji oraz poczucia bezpieczeństwa są niezbędnymi atrybutami realizacji założonych celów. Dlatego też należy zadbać o:

- odpowiednio przygotowane środowisko: sala katechetyczna winna posiadać przytulny wystrój i klimat *sacrum*, mieć stałe niezmiennie elementy (np. krzyż, świeca, obraz, piosenka religijna, Biblia itp.);
- mobilizowanie koncentracji uwagi ucznia poprzez oddziaływanie na wszystkie zmysły osoby z upośledzeniem umysłowym. W takim wypadku pojawia się duża szansa pełniejszego przekazania treści poprzez jeden z najmniej uszkodzonych receptorów. Stąd konieczność wprowadzenia różnych form i metod pracy podczas jednej jednostki lekcyjnej np.: śpiew, ruch, obraz, dotyk, kontakt fizyczny, słowo itp.;
- budzenie i podtrzymywanie aktywności ucznia. Katecheta winien poprzez obserwację i dokładne zapoznanie się z możliwościami ucznia (wywiad z psychologiem i pedagogiem szkolnym oraz wychowawcą) pracować wspólnie ustalonymi metodami nad skupianiem i wydłużaniem czasu koncentracji uwagi ucznia na twarzy katechety, dźwięku, przedmiocie, ruchu, obrazie itd.;
- porządkowanie sytuacji i zdarzeń (tworzenie porządku). Oprócz stałości miejsca i rytuału postępowania chodzi również o pomaganie osobie z upośledzeniem umysłowym w oddzielaniu świata zewnętrznego od „ja”, jednych czynności od drugich. Osoby te, a zwłaszcza autystyczne, mają trudności w odróżnianiu siebie od innych osób i świata zewnętrznego. Posługiwanie się krótkimi, niezłożonymi poleceniami i określeniami oraz demonstrowanie przejrzystych, dużych jednoznacznych pomocy (np. ilustracje, modele, przezroczka) pomoże uniknąć chaosu i natłoku nic nie mówiących informacji;
- integrację starych i nowych informacji o otaczającym świecie w jedną całość. Rola katechety polegać ma na ciągłym powtarzaniu i utrwalaniu nabytej wiedzy i umiejętności, podtrzymywaniu przeżytego doświadczenia wiary i Boga oraz na umiejętnym

łączeniu nabytych już wiadomości z nowymi treściami.

Troszcząc się o rozwój duchowy podopiecznych katecheta nie może zapominać o działaniach rewalidacyjnych, pobudzających rozwój wszystkich funkcji, nawet tych, które nie zostały uszkodzone. U uczniów ze znacznym i głębokim upośledzeniem umysłowym funkcja stymulacyjna na katechezie polegać będzie często na konieczności utrzymywania jakiejś funkcji czy umiejętności na dotychczasowym poziomie oraz na ochronie przed regresem w rozwoju.

6.6. WSPÓLPRACA ŚRODOWISK

6.6.1. Rodzina

1. Rodzice dzieci upośledzonych umysłowo, biorąc pod uwagę licznie występujące u nich deficyty, często z obawą i rezerwą podchodzą do sprawy wychowania religijnego swoich dzieci. Dlatego współpraca z tym środowiskiem powinna cechować się dużą troską, serdecznością oraz otwartością na problemy i wątpliwości rodziców. Należy stworzyć taki klimat, aby rodzice mieli poczucie towarzyszenia im na drodze religijnego wychowania dzieci.

2. Należy uświadomić rodzicom, iż religijność nie jest tylko i wyłącznie wiedzą intelektualną, ale przede wszystkim przejawia się w życiu i działaniu. Dlatego dziecko upośledzone intelektualnie jest zdolne do udziału w życiu i wychowaniu religijnym. Swą wiarę w Boga wyraża ono przede wszystkim odnoszeniem się do drugiego człowieka. Tak rozumiane wychowanie religijne łączyć się będzie z kształtowaniem postaw i zachowań społecznych ukierunkowanych na dobro innych ludzi motywowane miłością. Podstawą religijności dziecka niepełnosprawnego intelektualnie będzie więc uczciwość, która staje się dla niego impulsem działania, a także stanowi źródło zachowań, poszukiwań i kontaktów z otoczeniem. Przez odczucie ciepła i klimatu bezpieczeństwa ze strony otaczających dziecko osób uczy się od nich wiary intuicyjnie odkrywanej w życzliwości i miłości otoczenia.

3. Możliwości percepcyjne dzieci niepełnosprawnych umysłowo są bardzo ograniczone. Samo przyswojenie nowych informacji wymaga od nich nieustannego powtarzania, ćwiczenia i realizacji tematu na różne sposoby. Dlatego katecheza wymaga od rodziny kontynuowania, rozwijania i utrwalania treści nabywanych podczas katechezy.

4. Kolejny element współpracy katechezy z rodziną stanowi ułatwianie rodzicom integracji dziecka ze wspólnotą Kościoła. Umożliwianie dziecku uczestniczenia w życiu wspólnoty daje mu szansę zaistnienia i identyfikacji z osobami wierzącym, a przez to wyrażania własnych postaw i przeżyć religijnych.

5. Istnieje potrzeba wspierania rodziców w ich wysiłkach na rzecz wprowadzania oraz podtrzymywania życia sakramentalnego dziecka upośledzonego. Powinno się ono wyrażać w organizowaniu przygotowania dziecka do przyjęcia sakramentów, pomoc w organizowaniu samej uroczystości związanej z przyjmowaniem sakramentów, a także w umożliwianiu dziecku dalszego uczestnictwa w życiu sakramentalnym.

6. Współpraca z rodzicami polega również na pośredniczeniu w kontaktach z Kościołem parafialnym oraz wspólnotami religijnym dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i instytucjami charytatywnymi.

6.6.2. Parafia

1. Parafia ma być miejscem, w którym każda osoba z upośledzeniem umysłowym znajduje pomoc w rozwijaniu swego życia

religijnego.

2. Parafia powinna służyć rodzicom informacją o katechizacji, przygotowaniu do sakramentów i duszpasterstwie dla osób upośledzonych.

3. Katechizacja ma przygotować do pełnego udziału w życiu Kościoła. Winno to przejawiać się w uczestnictwie osób z upośledzeniem umysłowym w różnorodnych nabożeństwach, jak i systematycznym korzystaniu z sakramentów świętych.

4. Życie religijne osób z upośledzeniem umysłowym może być rozwijane poprzez zaangażowanie tychże osób i ich rodzin w duszpasterstwo osób upośledzonych. Przy niektórych parafiach działają wspólnoty skupiające osoby z upośledzeniem umysłowym, których naczelnym celem jest prowadzenie swoich członków do Boga. Przykładowo takimi grupami są Wspólnoty Ruchu Wiara i Światło.

5. Zachęca się, aby wspólnoty istniejące przy parafiach integrowały się z osobami niepełnosprawnymi.